



VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2017



Vážení přátelé,

dostává se vám do rukou Výroční zpráva Vojenského historického ústavu Praha za rok 2017. Tento rok se z naší strany opět vyznačoval aktivitami v mnoha směrech působnosti. Činnost nacházela své konkrétní výsledky jak ve sféře muzejní, tak v oblasti historicko dokumentační.

Mezi nejvýznamnější události, které souvisejí s muzejní činností naší instituce, patřilo oficiální převzetí správy nad Národním památníkem hrdinů heydrichiády v Praze Resslově ulici. Začlenění Národního památníku, respektive krypty chrámu sv. Cyrila a Metoděje do struktury VHÚ bezpochyby pomůže veřejnosti lépe poznat jedno z klíčových míst naší vojenské minulosti – místa, kde se v období heydrichiády ukrývali českoslovenští parašutisté. Zásadní význam mělo i převzetí pietního místa v Jízdárně ruzyňských kasáren, kde byli za druhé světové války popraveni četní představitelé československého odboje; tento prostor byl svěřen do užívání Vojenského historického ústavu Praha na sklonku roku 2017.

V oblasti akviziční došlo stejně jako v minulých letech k dalšímu rozšíření našich sbírek. V některých případech jsme získali skutečně cenné a atraktivní artefakty, s nimiž se budou moci návštěvníci našich muzeí setkávat. Patří k nim například první automobil našich ozbrojených sil, respektive československých legií. Jedná se o nákladní vůz FIAT, který byl vyráběn v letech 1911 až 1920 a byl využíván na bojištích první světové války. Během válečného konfliktu se stal nejrozšířenějším automobilem italské armády, který zajišťoval velkou část její logistiky a byl exportován i do Velké Británie, Francie či Ruska.

Významnou měrou se Vojenský historický ústav Praha představil i ve sféře výstavní. Sami jsme vytvořili či jsme se podíleli na přípravě četných expozic. Jedná se například o výstavu „Transport smrti Litoměřice – Velešín“, která se uskutečnila v prostorách zámku v Roztokách u Prahy. Dále o expozici „Pod vrchlíkem aneb 70 let výsadkového vojska v Československu“ v Regionálním muzeu v Chrudimi. Pokračoval i cyklus výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6, na Vítězném náměstí. Jejich prostřednictvím jsme si připomenuli válečný rok 1917, sedmdesát pět let od atentátu na Reinharda Heydricha, sté výročí bitvy u Zborova, ale také výročí vzniku našeho raketového vojska či vzniku spojovacího vojska. Otevřena byla i stálá expozice ženijního vojska u 15. ženijního pluku Bechyni.

Novinkou mezi našimi akcemi pro veřejnost byla účast Vojenského historického ústavu Praha na úspěšném prvním Dni otevřených dveří v areálu Ministerstva obrany v Praze Na Valech, který se uskutečnil 28. září 2017.

V oblasti historicko dokumentační pokračoval Vojenský historický ústav Praha v pořádání mezinárodních konferencí spadajících do projektu Velká válka, nazvaných Léta do pole okovaná 1914–1918. Čtvrtý ročník „1917 – revoluce ve válce, společnost v revoluci“, se uskutečnil v prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Vedle historiků z České republiky zde prezentovali své příspěvky i vědci z Německa, Rakouska, Polska, Ruska, Francie a dalších zemí.

Šíří odborné činnosti našich pracovníků lze doložit četnými publikacemi, které v roce 2017 vyšly a které významným způsobem obohatily poznání české i světové vojenské historie. Zmíňme zejména rozsáhlou monografii historika PhDr. Karla Straky, Ph.D. s názvem Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939, s podtitulem Zpravodajské ústředí. Přelomová práce k historii československého vojenského zpravodajství podrobně analyzuje složení, identitu a přínos agenturní sítě 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního štábu československé branné moci v 30. letech minulého století.

Jako již tradičně se i v roce 2017 uskutečnily naše stěžejní veřejné akce: otevírání muzejní sezóny v Leteckém muzeu Kbely, otevírání sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany, letní Tankový den a následný podzimní Dětský den rovněž ve VTM Lešany. VHÚ se prostřednictvím Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Národního památníku hrdinů heydrichiády také opět připojil k programu Pražské muzejní noci – všechny tři instituce za jediný den a noc navštívily desítky tisíc návštěvníků.

Naše četné aktivity směřují rovněž do sféry vzdělávání, práce s mládeží a dětmi. Ke klíčovým projektům nadále patří edukativní program Operace Historikon. V Leteckém muzeu Kbely pokračovala i v roce 2017 geocachingová hra „Zachraň letce Peřinu“, která hráče seznamuje s příběhem našeho legendárního letce. S Vojenským historickým ústavem Praha se veřejnost mohla seznámit i prostřednictvím koprodukčního válečného velko filmu Dunkerk, který popisoval dramatické události týkající se evakuace britských vojáků z francouzského přístavu v roce 1940. Film vstoupil do českých kin v létě 2017, VHÚ zde působil coby partner české distribuce.

Vyhlížíme již také do roku 2018, v němž oslavíme 100 let vzniku samostatného Československa. Připravujeme k této příležitosti reprezentativní a velkou výstavní akci, která se uskuteční v mimořádně cenných prostorách Jízdárny Pražského hradu. Co nás také čeká je již dlouho vyhlášená rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov. Tu bychom měli zahájit právě v roce 2018 a půjde o jeden z největších mezníků v novodobé historii Vojenského historického ústavu Praha.

Rád bych při této příležitosti poděkoval všem pracovníkům VHÚ Praha za práci, kterou v roce 2017 odvedli. Zároveň děkujeme také Ministerstvu obrany České republiky, které nám vytváří dobré podmínky pro naše aktivity. Stejně tak bych chtěl vyjádřit svůj dík zástupcům Armády České republiky, vědeckých institucí, muzeí a klubů vojenské historie, bez jejichž podpory a spolupráce by naše činnost nebyla možná. Poděkování patří i všem státním a soukromým subjektům, které nás podporují. A můj dík patří pochopitelně rovněž všem návštěvníkům a příznivcům VHÚ Praha z řad nejširší veřejnosti.

plk. Mgr. Aleš KNÍŽEK, ředitel Vojenského historického ústavu Praha

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA	2
OBSAH.....	4
1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA	7
1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI.....	8
2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA	10
2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ.....	11
3 HISTORIE VHÚ PRAHA.....	15
3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ	15
3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ.....	16
4 KOMISE VHÚ PRAHA.....	18
4.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST	18
4.1.1 VÝBĚR NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH PŘÍRŮSTKŮ ROKU 2017.....	21
4.2 VÝSTAVNÍ KOMISE	28
4.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY	29
5 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY.....	33
5.1 SBÍRKOVÉ FONDY VHÚ PRAHA.....	33
5.2 ODDĚLENÍ SPRÁVY MUZEJNÍCH SBÍREK.....	36
5.3 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK	37
5.3.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ, KTERÉ BYLY OŠETŘENY V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA	39
6 KNIHOVNA VHÚ PRAHA	47
6.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA.....	47

6.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA	49
6.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2017	51
7 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST	59
7.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY	59
7.2 KONFERENCE POŘÁDANÁ VHÚ PRAHA.....	60
7.3 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST	61
8 PREZENTAČNÍ ČINNOST	63
8.1 KALENDÁRIUM	63
8.2 NÁVŠTĚVNOST	65
8.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV	66
8.3.1 HISTORIE	66
8.3.2 STÁLÁ EXPOZICE	67
8.3.3 VÝSTAVY	70
8.3.4 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	72
8.3.5 EDUKATIVNÍ PROGRAM – OPERACE HISTORIKON.....	74
8.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY.....	77
8.4.1 HISTORIE	77
8.4.2 STÁLÁ EXPOZICE	80
8.4.3 VÝSTAVA.....	84
8.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	85
8.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY	88
8.5.1 HISTORIE	88
8.5.2 STÁLÁ EXPOZICE	90

8.5.3 AKCE PRO VEŘEJNOST	99
8.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA.....	104
8.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY	104
8.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE	106
8.6.3 CÍSAŘSKÁ ZBROJNICE	106
8.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA	108
8.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ	114
9 VYDAVATELSKÁ ČINNOST	118
9.1 SAMOSTATNÉ PRÁCE A STUDIE (VÝBĚR).....	118
9.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR).....	121
IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY.....	124

1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je muzejní, vědeckovýzkumné a knihovní zařízení Ministerstva obrany České republiky. Jeho posláním je – ve smyslu platných legislativních norem – soustavně a cílevědomě shromažďovat písemné a hmotné památky především k dějinám českého i československého vojenství a armády, odborně o tyto fondy a sbírky pečovat, vědecky je zkoumat, zpracovávat a zpřístupňovat je veřejnosti.

Výsledky této práce prezentuje VHÚ Praha především v muzejní a výstavní činnosti, dále v knihovnických službách, v knižních a časopiseckých publikacích, na vědeckých konferencích a seminářích, v historickém servisu vojenským útvarům, ústavům a zařízením a ve službách veřejnosti. Nejdůležitější součástí VHÚ Praha jsou muzea a výstavní prostory. Jde o Armádní muzeum Žižkov, Letecké muzeum Kbely, Vojenské technické muzeum Lešany, Národní památník hrdinů heydrichiády a další externí výstavní prostory.

Vědeckovýzkumná činnost VHÚ je prioritně zaměřena na zkoumání a dokumentaci historie českého a československého vojenství včetně problematiky I., II. a III. odboje. VHÚ Praha je členem komisí Mezinárodního výboru muzeí (ICOM) a Mezinárodní asociace muzeí zbraní a vojenské historie (IAMAM) při UNESCO.

Hlavním úkolem VHÚ Praha je péče o muzejní sbírky podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. VHÚ Praha odborně zpracovává sbírky a zpřístupňuje je veřejnosti ve stálých expozicích a příležitostných výstavách. Provádí také restaurování a konzervování sbírkových předmětů. Ze zákona je garantem udílení povolení k vývozu militarií. Je zároveň garantem ochrany v oblasti vojenské historie v rámci Armády ČR i mimo ni. Komise Vojenských tradic a symboliky vytváří, posuzuje a schvaluje jednotlivé znaky a bojové prapory vojenských útvarů a zařízení v Armádě ČR. VHÚ Praha dále poskytuje odborné služby státním orgánům, právníkům a fyzickým osobám, zpracovává vědecké studie a expertizy.



1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI

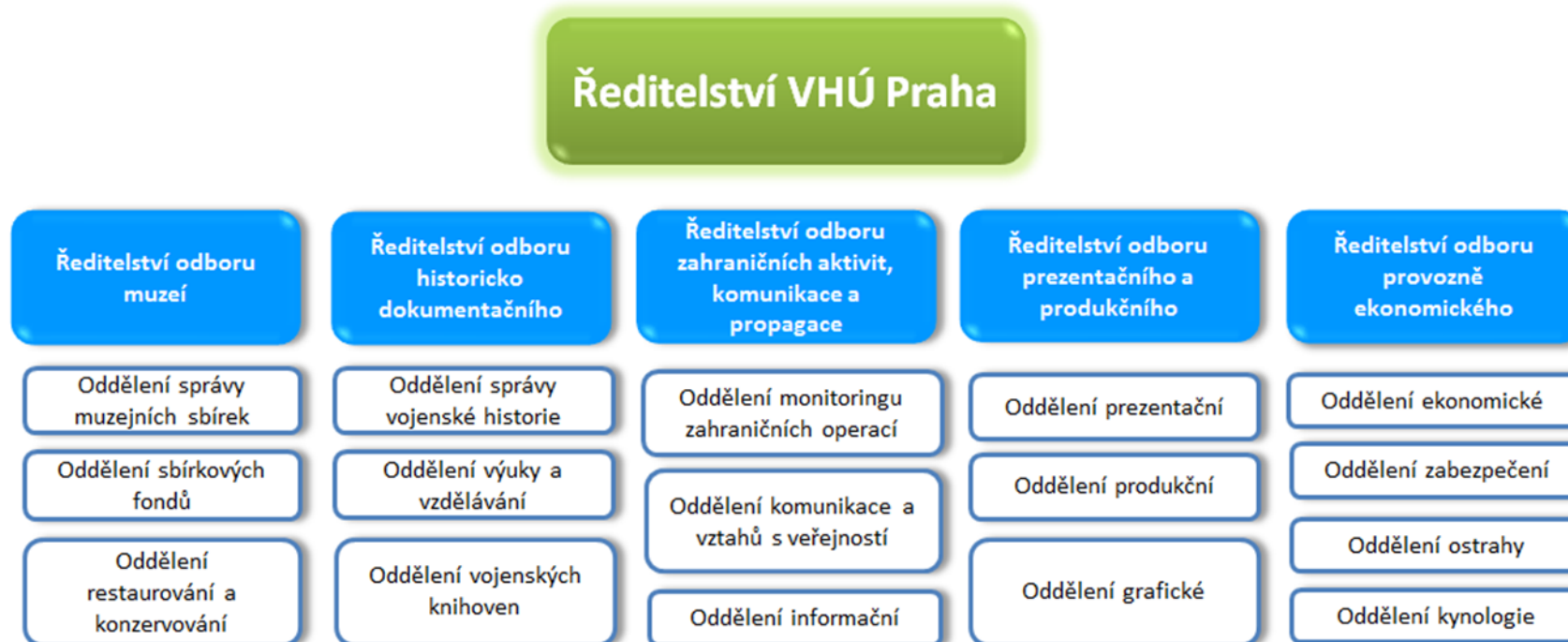
Vojenský historický ústav Praha poskytuje veřejnosti za podmínek stanovených obecně závaznými a interními právními předpisy zejména následující služby spočívající v:

- bezplatném vstupu do muzeí VHÚ;
- pořádání či spolupřádání tematických či stálých expozic nebo výstav sbírkových předmětů;
- pořádání pravidelných i nepravidelných muzejních programů;
- pořádání tematických přednášek a konferencí;
- veřejném předvádění sbírkových předmětů, jejich vzhledu, popřípadě funkce, na akcích pořádaných nebo spolupřádaných VHÚ;
- výpůjčkách sbírkových předmětů, za přesně stanovených podmínek;
- pořádání kulturních a vzdělávacích programů;
- vydávání periodika Historie a vojenství;
- vydávání neperiodických publikací, sborníků a edic;
- zpřístupňování knihovních dokumentů ze specializovaného knihovního fondu VHÚ a poskytování dalších knihovnických a informačních služeb;

- poskytování informací o sbírkách, které spravuje, o připravovaných expozicích, výstavách, muzejních programech a vlastní ediční činnost;
- zpracování odborných posudků, expertiz, stanovisek a pojednání v oborech své činnosti s využitím sbírek, které spravuje poskytování informačních služeb souvisejících s předmětem činnosti;
- vydávání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, k vývozu předmětů kulturní hodnoty z území České republiky na dobu určitou nebo trvale.

2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je organizačně tvořen ředitelstvím a pěti specializovanými odbory.



2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Organizační struktura vojenského zařízení VHÚ Praha a personální obsazení ke dni 31. prosinci 2017:

ŘEDITELSTVÍ VHÚ PRAHA

Ředitel VHÚ Praha: plk. Mgr. Aleš Knížek

Zástupci ředitele VHÚ Praha: Mgr. Jan Mareš, Mgr. Pavel Löffler

ODBOR MUZEÍ

Ředitel: plk. Mgr. Michal Burian, Ph.D.

Zástupce ředitele: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Oddělení správy muzejních sbírek

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Zástupce vedoucího oddělení: Ing. Jan Benda

Oddělení sbírkových fondů

Vedoucí oddělení: Mgr. et Mgr. Zdeněk Polčák

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Jan Šach

Oddělení restaurování a konzervování

Vedoucí oddělení: Petr Moudrý

ODBOR HISTORICKO DOKUMENTAČNÍ

Ředitel odboru: PhDr. Jiří Rajlich

Zástupce ředitele odboru: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenské historie

Vedoucí oddělení: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenských knihoven

Vedoucí oddělení: Mgr. Zdeněk Munzar

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Ilona Rožánková

Oddělení výuky a vzdělávání

Vedoucí oddělení: Mgr. Pavel Paleček, Ph.D.

ODBOR ZAHRANIČNÍCH AKTIVIT, KOMUNIKACE A PROPAGACE

Ředitel odboru: Mgr. Pavel Löffler

Zástupce ředitele: Bc. Hana Benešová

Oddělení monitoringu zahraničních operací

Vedoucí oddělení: Neobsazeno

Oddělení komunikace a vztahů s veřejností

Vedoucí oddělení: Bc. Hana Benešová

Oddělení informační

Vedoucí oddělení: PhDr. Jiří Levý

ODBOR PREZENTAČNÍ A PRODUKČNÍ

Ředitel odboru: Ludovít Kiš

Zástupce ředitele: Daniel Zavoral

Oddělení prezentační

Vedoucí oddělení: Daniel Zavoral

Zástupce vedoucího oddělení: Libor Petru

Oddělení produkční

Vedoucí oddělení: Ing. Andrej Havroš

Zástupce vedoucího oddělení: Olga Endlová

Oddělení grafické

Vedoucí oddělení: Ing. Jiří Král

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Jaroslav Pajer

ODBOR PROVOZNĚ EKONOMICKÝ

Ředitel odboru: Ing. Jaroslav Beneš

Zástupce ředitele: pplk. Ing. Martin Mičoch

Oddělení ekonomické

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. Martin Mičoch

Oddělení zabezpečení

Vedoucí oddělení: Ing. Jiří Kocmich

Oddělení ostrahy

Vedoucí oddělení: Ing. Václav Brůžek

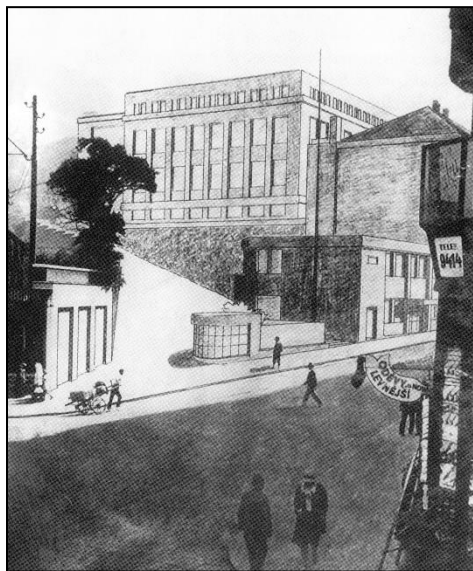
Oddělení kynologie

Vedoucí oddělení: Tomáš Budík

3 HISTORIE VHÚ PRAHA

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 si byli jeho nejvyšší představitelé, v čele s prezidentem republiky T. G. Masarykem, velmi dobře vědomi nutnosti vytyčit a rozvíjet politické i vojenské tradice republiky, vědecky je zpracovat a zachytit je také v muzejní expozici. Již v roce 1919 byl při Ministerstvu národní obrany zřízen Památník odboje, který zpočátku působil jako poradní sbor při soustřeďování písemných a hmotných památek na čs. odboj v období 1. světové války. Jak množství památek rostlo, zejména v souvislosti s návratem legionářů z Ruska, přestávala jeho skromná organizační struktura vyhovovat. Proto došlo k přeměně poradního sboru na oddělení MNO a poté na samostatnou instituci, Archiv legií. Archiv našel dočasně útočiště v budově Národního muzea a jeho sbírky byly provizorně umístěny na různých místech v Praze. Muzejní předměty se soustřeďovaly na zámku v Troji, tzv. obrazárna legií v letohrádku Hvězda, fotoarchiv a filmový archiv v Trojické ulici. V roce 1919 byl také založen Archiv národního osvobození, o rok později Vojenský archiv RČS a Vojenské muzeum RČS, které bylo zřízeno při Čs. vojenském ústavu vědeckém a soustřeďovalo památky vzniklé před rokem 1914.

3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ



V roce 1929, symbolicky k výročí vzniku republiky, došlo 28. října ke sloučení těchto institucí v jeden vědecký ústav s novým názvem Památník osvobození. Instituce byla umístěna v nově postaveném komplexu budov na úpatí Vítězky, jen část vojensko-historických muzejních sbírek zůstala v budově Invalidovny v Karlíně. Areál budov na úpatí vrchu Vítězky byl vybudován v letech 1927–1929 podle návrhu architekta Jana Zázvorky (1884–1963), bývalého čs. legionáře v Rusku.

Na vrcholu Vítězky současně probíhala výstavba Pantheonu národního osvobození, před níž měla stát jezdecká socha Jana Žižky z Trocnova od sochaře Bohumila Kafky. Pantheon měl být slavnostně otevřen 28. října 1938, vzhledem k politické situaci k tomu již nedošlo. Definitivně byl dokončen a otevřen v roce 1950. V této době však měl již zcela jiné poslání.

Historie vyměřila Památníku osvobození pouhou jednu dekádu existence. Tato instituce přesto velmi úspěšně stavěla na zakladatelském úsilí svých předchůdců. Neuzavírala se do sebe, plně se otevírala veřejnosti. K ní směřovala své muzejní a publikační aktivity. Sledovala moderní trendy vojensky zaměřeného muzejnictví a historického výzkumu. Tím si vybudovala pevné postavení v české meziválečné

kulturně-společenské sféře. Četní zahraniční hosté šířili její věhlas i ve vzdálené cizině. Na konci 30. let, v období zvýšeného ohrožení republiky, posilovala vlastenecké cítění české společnosti odkazem na tradice národního odboje z let 1914–1918. Po Mnichovu, když se zpochybňovaly dosavadní jistoty, nadále reprezentovala morální základy, z nichž v roce 1918 vyvěrala vůle po vzniku samostatného státu.

Po nacistické okupaci českých zemí v roce 1939 se Památník osvobození stal předmětem likvidačních zásahů. Byl označen za nositele “legionářské ideologie” a jako součást rušeného MNO byl celý areál (administrativní část, budovy muzea a archivu) prohlášen za majetek německého wehrmachtu. V srpnu 1939 komplex budov zabralo gestapo a byla zde umístěna tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungstelle, která spravovala záležitosti muzejní, archivní a knihovní. Její součástí tvořilo oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag). Toto muzeum, jež mělo být odbočkou německého Vojenského muzea ve Vídni, bylo od roku 1940 budováno ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech, kam se přestěhovaly i muzejní sbírky ze Žižkova a z Karlína. Na sklonku války Němci část sbírkových předmětů vyvezli za hranice, ale po válce se je, až na výjimky, podařilo získat zpět. Během okupace byli někteří vedoucí pracovníci Památníku zatčeni a uvězněni, mnozí bývalí zaměstnanci, kteří zůstali na svobodě, se zapojili do odboje.

3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ

Po roce 1945 se přímým pokračovatelem bývalého Památníku osvobození stal nově zřízený Vojenský historický ústav (rozdělený na Památník osvobození a Vojenské muzeum) zaměřený na problematiku I. a II. národního odboje. Komunistický převrat v únoru 1948 znamenal další zlom v historii ústavu. Nový politický režim pohlížel s odporem nejen na legionářské tradice I. odboje, ale i na účast čs. vojáků v bojích na západní frontě během 2. světové války (II. odboj). Stejně jako v celé společnosti prošel také VHÚ důkladnou personální čistkou. Z nositele legionářských tradic se, pod vedením Hlavní politické správy ČSLA, VHÚ stal v čs. armádě ideologickým pracovištěm Komunistické strany Československa.

Odklon od komunistické ideologie a od marxisticko-leninského výkladu dějin a úsilí pravdivěji vyložit novodobou historii Československa v krátkém období druhé poloviny 60. let měl po vpádu vojsk Varšavského paktu v srpnu 1968 za následek nové rozsáhlé čistky v celém ústavu. Řada pracovníků včetně odborně nejschopnějších byla propuštěna a Vojenský historický ústav se opět stal ideologickou institucí.

Vědeckovýzkumnou práci týkající se vojenské historie odsunulo nové velení ústavu do pozadí ve prospěch sociálně politických výzkumů. Také muzea postupně omezovala svoji odbornou a vědeckou činnost a plnila převážně společenskou objednávku ve formě angažovaných výstav.

Pádem komunistického režimu se před VHÚ otevřela možnost reformovat se ve skutečnou vědeckou instituci zabývající se vojenskou historií a vojenským uměním s těsnými vazbami na obdobná zařízení stojící mimo armádu. Po listopadu 1989 prošel ústav zásadní restrukturalizací. V březnu 1990 byl Vojenský historický ústav zrušen a na jeho základě zřízen Historický ústav Československé armády. V souvislosti s rozpadem společného státu došlo ke změně názvu instituce na Historický ústav Armády České republiky.

Klíčovým vědeckým pracovištěm se stal znovu vytvořený Památník dějin národního odboje (od r. 1992 Památník odboje), zabývající se hlavním a profilujícím tématem ústavu – výzkumem dějin politického i vojenského odboje v letech 1. a 2. světové války. Zaměření jeho činnosti nebylo zvoleno náhodně. Národní odboj byl považován za rozhodující státní, demokratickou a vlasteneckou tradici našich národů, za hlavní historický a myšlenkový zdroj a dominantu československé státní identity a nejdůležitější zdroj bojových tradic armády. Základní vědecký výzkum byl zaměřen také na období a procesy bezprostředně předcházející a následující prvnímu a druhému odboji a procesy nerozlučně spjaté s odbojem.

K významné změně došlo k 1. dubnu 2003, kdy se instituce vrátila k tradičnímu názvu Vojenský historický ústav. V důsledku značné redukce pracovníků musely být přehodnoceny vědecko-výzkumné úkoly a mnohé další aktivity. Situaci se však podařilo velmi záhy stabilizovat, o čemž svědčí mimo jiné i vydávání časopisu Historie a vojenství od roku 2004 ve zcela nové úpravě, postupné rozšiřování výzkumných úkolů, nejprve o období III. odboje a poté o činnost příslušníků AČR v misích OSN, NATO a EU, značné rozšíření a revitalizace stálých expozic v muzeích VHÚ a množství krátkodobých výstav.

4 KOMISE VHÚ PRAHA

4.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST

Sbírková komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro sbírkotvornou činnost. Komise projednává všechny změny sbírkového fondu: nákup, výměna, dar, bezúplatný převod ze státního majetku, vyřazení sbírkového předmětu apod.

V roce 2017 přibylo do sbírek VHÚ Praha 13 963 sbírkových předmětů, z nichž bylo zaevidováno celkem 1 699 přírůstkových čísel.

Předměty do sbírek VHÚ Praha byly získány následovně:

Nákupy	7041
Dary	4550
Převody	302
Vlastní	2069
Výměny	1

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha za rok 2017 (přírůstky):	
I. chladné zbraně a zbroj	32
II. palné zbraně do roku 1870	9
III. krátké palné zbraně po roce 1870	13
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	5
V. automatické zbraně	26
VI. dělostřelecký materiál a optika	9
VII. střelivo	1
VIII. stejnokroje a výstroj	1957
IX. bodáky	6
X. archeologie	0
XI. faleristika	2912
XII. malby a plastika	47
XIII. varia	1083
XIV. vexilologie	15
XV. cínové figurky	51

XVI. spojovací materiál	35
XVII. letecký materiál	91
XVIII. chemický materiál	8
XIX. historická fotografie	7073
XX. těžká bojová a automobilová technika	55
XXI. ženíjní materiál	3
XXII. týlový materiál	229
XXIII. hudebniny	1
XXIV. kosmonautika	0
XXV. padáky	13
XXVI. meteorologie	7
XXVII. filmotéka	22
XXVIII. modely	13
XXIX. grafika	194
XXX. dary	53

4.1.1 VÝBĚR NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH PŘÍRŮSTKŮ ROKU 2017



Československý hraniční sloup

Unikátní předválečný československý hraniční sloup z období první republiky byl převezen z Rakouska zpět do České republiky. K našim jižním sousedům se dostal po roce 1938, nacházel se zde po dalších téměř osmdesát let. Nyní ho rakouská strana opět vrátila do země jeho původu. Oficiální předání se uskutečnilo v St. Pöltnu za účasti představitelů VHÚ i početné delegace rakouské armády, přítomni byli i zástupci města St. Pölten a dolnorakouského hejtmanství a český velvyslanec v Rakousku Jan Sechter, který významným způsobem přispěl ke zdaru celého procesu. Sloup se stal součástí sbírek Vojenského historického ústavu Praha.

Kovových hraničních sloupů jako tento bylo vyrobeno od druhé poloviny 20. let na 250, umístěno jich bylo přes 230. Podobu sloupu navrhl architekt Josef Havlíček a sochař Bedřich Stefan. Havlíček, který patřil k významným českým architektům funkcionalistické éry (např. Všeobecný penzijní ústav na pražském Žižkově) vytvořil podobu sloupu během své prezenční vojenské služby v letech 1923-24. Sloupy byly umísťovány na všech hraničních celních přechodech a staly se do značné míry i symbolem své země i tehdejší éry. Sloup má výrazný kosočtvercový tvar, natřen byl do podoby československé státní vlajky červenou, modrou a bílou barvou. Mnohé sloupy byly po mnichovské dohodě a záboru pohraničí poničeny, zdemolovány, ukradeny a odvezeny. Pro mnohé Němce se staly symbolem republiky, se kterou se nechtěli ztotožnit. I proto se do dnešní doby těchto sloupů z původního počtu zachoval jen nepatrný zlomek. Jeden ze sloupů se podařilo objevit naprostou náhodou, a to na dnešním rakouském území.

Příslušníci aktivních záloh se před čtyřmi lety účastnili na střelnici u rakouského St. Pöltnu mezinárodní střelecké soutěže. Všimli si, že pohraniční sloup v československých barvách stojí přímo před střelnicí mezi několika stromy. Jako milovníci vojenské historie i členové Čs. obce legionářské ihned věděli, o jaký předmět se jedná a jakou má hodnotu, význam.



Stojan na taktickou a balistickou vestu od 9. jednotky AČR, Mali – EUTM

Stojan na taktickou a balistickou vestu byl do sbírky VHÚ Praha získán v druhé polovině roku 2017 a sloužil k pohodlnému odkládání výstroje, která se dala v případě potřeby rychle vzít a obléct. Jedná se o výrobek jednoho z českých příslušníků 9. jednotky AČR, Mali – EUTM. Úkolem jednotky byla ochrana velitelství výcvikové mise EUTM v Bamaku, doprovod velitele a štábu mise a částečně i výcvik malijské armády. Při plnění tohoto úkolu Češi spolupracovali s francouzskými, německými a malijskými jednotkami.

Organizační jádro české mise tvořili vojáci 71. mechanizovaného praporu z Hranic. Jednotka byla dále doplněna o příslušníky 41. mechanizovaného praporu ze Žatce, Velitelství výcviku – Vojenské akademie z Vyškova, 44. lehkého motorizovaného praporu z Jindřichova Hradce, 102. průzkumného praporu z Prostějova a Centra operačně taktických systémů velení a řízení AKIS z Lipníku nad Bečvou. Zastoupena byla také Sekce rozvoje a plánování schopností MO Praha. Dva vojáci z jednotky byli umístěni na základně Koulikoro cca 60 km od Bamaku, kde se podíleli na výcviku malijských vojáků. 9. úkolové uskupení AČR převzalo operační úkol dne 13. března 2017 a odletělo zpátky do vlasti 8. září 2017.

Stojan na taktickou a balistickou vestu má dřevěnou konstrukci z materiálu nalezeného vojáky v Mali. Jednotlivé části jsou spojeny hřebíky. Uprostřed stojanu je nakreslena velká červená devítka, která odkazuje na misi, ve které vojáci působili. Nad číslicí je připevněna malá vlajka ČR, která se nosí na stejnokrojích AČR. Na trámech, sloužících k uložení výstroje, se podepsali účastníci mise. Nad podpisy je datum 28. února 2017 až 8. září 2017.



Nákladní automobil FIAT 18

První automobil z období 1. světové války se muzeu podařilo získat v Itálii. Nákladní automobil FIAT 18 byl vyráběn v letech 1911 až 1920. V době 1. světové války se stal nejrozšířenějším automobilem italské armády, který zajišťoval velkou část její logistiky. Kromě základní verze BL používala armáda i zesílený typ BLR používaný mj. jako dělostřelecký tahač. Celkem bylo vyrobeno na 20 000 těchto vozidel, která byla exportována i do spojeneckých států, Velké Británie, Francie a Ruska. Mezi uživatele tohoto vozu patřily i československé legie v Itálii. Sbíрку VTM Lešany doplnil nákladní automobil FIAT 18 v průběhu roku 2017, během kterého se již stačil již i představit na Tankovém dni a následně při Dni armády v Praze. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších přírůstků roku 2017.



Volkswagen Schwimmwagen KdF 166

Novým přírůstkem do sbírek Vojenského historického ústavu se stal také německý válečný automobil, Schwimmwagen KdF 166. Volkswagen, který byl schopen i pohybu po vodě.

Divákům se poté představil během akce ve Vojenském technickém muzeu Lešany, v následujícím roce 2018.

Záznamové zařízení PARES

Produktem našeho leteckého a strojírenského průmyslu bylo mimo jiné dnes již unikátní letové záznamové zařízení PARES (oborové označení LUN 1998-8) vyvinuté v ČR speciálně pro letouny Aero L-59, následníky populárních L-39 Albatros. Jednalo o zodolněnou schránku se zařízením, které zaznamenávalo na magnetický pásek řadu letových údajů v určitém časovém úseku. Schránka byla umístěna v zadní části trupu, aby co nejvíce odolávala případnému poškození při havárii a mohla vydat svědectví o funkcích letounu a činnostech pilotů před nehodou.

PARES byl používán pouze v nemnoha postavených strojích L-59. K záznamovému zařízení patřila ještě oranžová kovová schránka na přenášení nasnímaných magnetofonových kazet. Obdobné systémy pro typy L-39 Albatros a L-159 ALCA se od tohoto druhu záznamníku dost podstatně lišily. Rozměry tzv. „černé skříňky“ byly 410 x 310 x 170 mm a její hmotnost 8 kg.



TeST TST-9 Junior 2002

Pro potřeby reprezentace Letecké amatérské asociace ČR byl v roce 2002 postaven jednomístný samonosný středoplošník Junior 2002, který vycházel z osvědčených konstrukcí firmy TeST. Stroj byl maximálně odlehčen, aby jeho prázdná hmotnost nepřesahovala 200 kg a poháněl jej redukovaný motor Rotax 447 UL s mechanicky stavitelnou vrtulí Varia. Konstrukce měla pozoruhodné parametry a LAA letoun využívala hlavně k soutěžnímu létání a reprezentaci v zahraničí. V soutěžích se s ním na předních pozicích pravidelně umisťoval především reprezentant Ing. Jan Lukeš, který na stroji vytvořil také několik světových rekordů v kategorii RAL 1 T.



Šlo o tyto dodnes nepřekonané výkony:

- 8. 6. 2006 - rychlost na uzavřené trati 50 km - 175,87 km/h
- 11. 6. 2006 - vzdálenost na uzavřené trati s omezeným palivem - 209,8 km
- 14. 6. 2009 - rychlost na uzavřené trati 100 km - 166,8 km/h
- 11. 8. 2010 - let na přímou vzdálenost bez motoru - 54,43 km

Po dolétání stanoveného kurzu skončil Junior uložen v hangáru Aeroklubu Havlíčkův Brod, odkud byl v roce 2017 věnován do sbírky VHÚ, aby v plánované expozici sportovního letectví připomínal úspěchy našich leteckých výrobců malých letadel a dále především osobnost nedávno tragicky zesnulého Ing. Jana Lukeše. Letounek měl celkem nalétáno 451,5 h při 817 vzletech.

Systém bezpilotních vrtulníků SR 20

Na počátku nového tisíciletí bylo rozhodnuto, že Útvar speciálních operací Vojenské policie (SOG) bude vybaven pozorovacím a monitorovacím systémem použitelným k plnění úkolů ofenzivní i defenzivní povahy. Po dlouhém a náročném výběru padla volba na výrobky americké firmy Rotomotion, LLC s označením SR 20. Šlo o menší průzkumné vrtulníky poháněné výkonným elektromotorem, který byl napájen až čtveřicí lithiových baterií. Ty mu umožňovaly operační limit asi 30 minut. Výhodou tohoto řešení bylo kromě zavedené a osvědčené technologie také to, že prostředek byl téměř nehlukný. Což by byla v bojovém pásmu velká deviza.

Vrtulníček SR 20, ovládaný speciálním počítačovým vybavením, byl v rámci zadaných požadavků pouze létající základnou nesoucí průzkumné a spojovací prostředky. Tvořil součást celého kompletu vybavení pro speciální operace a samostatné vedení obrany jednotky, označovaného u nás SOM-4. Do jeho vybavení patřily především dvě zodolněné Tetry T-815 SOT vezoucí celou sestavu SR-20, systém elektronického zabezpečení perimetru se zdrojovými agregáty a ofenzivní i defenzivní speciální prostředky. Systém SR 20 mohl díky vyspělému elektronickému vybavení podávat přehledně na obrazovku speciálního počítače Panasonic Toughbook údaje o situaci kolem chráněného objektu. Vrtulník mohl pracovat ve zcela automatickém režimu vzletu, visu a přistání, nebo být v nouzových situacích řízen ručně pomocí klasické rádiové aparatury. Ovládali jej zpravidla operátor z pozemního řídicího stanoviště pomocí počítače s joystickem a bezpečnostní pilot kontrolující parametry nastavení



vrtníku. Střežený objekt byl kamerou zachycován automaticky a údaje telemetricky přenášeny na vzdálenost max. asi 800 m. Pokud se vrtník příliš vzdálil od řídicího stanoviště, mohl zůstat viset na místě, nebo se automaticky vrátit do bodu vzletu, podle předvoleného programu. Původní kamerové vybavení bylo možné zaměnit za infračervené, případně panoramatické snímání. Podle záznamů z provozních deníků jednotlivých vrtníků nebyl systém SR 20 v praxi příliš používán. Po nezbytném seřízení a záletu výrobcem jsou v denících zapsány pouze jednotlivé málo četné lety. Z dochovaných strojů měl nejvíce nalétáno kus s výrobním číslem 020 134. Zde se mělo jednat o deset operačních letů v jihoafghánské provincii Hilmand v době mezi květnem až zářím 2007. Celý modul SOM-4 byl po stažení z misí uložen do armádních skladů a jeho části postupně využity u různých útvarů AČR. Zbylé komponenty modulu byly nabídnuty do sbírky VHÚ.



Tréninková souprava operátora SR 20

Pro výcvik pilotů a operátorů bezpilotního průzkumného systému SR 20, objednaného Vojenskou policií ČR, byla určena tréninková souprava. Ta měla obsluze umožnit si jednoduše a levně osvojit potřebné návyky. Byly to vlastně čtyři rádiem řízené modelářské tchajwanské vrtníčky Thunder Tiger Raptor 90 se spalovacími motorky, doplněné příslušným vybavením. Zkonstruoval je pan Shigetada Taya mistr světa v kategorii akrobatických vrtníků F3C. Díky výborným letovým vlastnostem a stabilitě byly vhodné pro začátečníky i pokročilé piloty. Kostra modelu byla tvořena deskami z hliníkové slitiny v kombinaci s plastovými díly, zhotovenými na vstřikovacích lisech. Rotorová hlava byla systému Bell-Hiller zajišťujícím správnou odezvu při ovládání vrtníku. Listy hlavního i vyrovnávacího rotoru byly vyrobeny z uhlíkového kompozitu, stejně jako ocasní nosník. Příklad modelu s motorem, ovládáním a převody kryla pestře zbarvená karosérie z plastu.

Souprava byla AČR dodána v roce 2007 a po vyřazení celého systému SR 20 z výzbroje uložena v armádních skladech. Později byla převedena do sbírky VHÚ jako zajímavý doklad vybavení speciálních jednotek.

Aero L-39 ZA Albatros (J. Vlček)

Na základě zkušeností s proudovým typem L-29 začala konstrukční skupina Aera Vodochody vedená Ing. Janem Vlčkem v polovině šedesátých let s vývojem nástupce Delfína. Jako pohonná jednotka byl vybrán sovětský dvouproudový motor Ivčenko AI-25, který se posléze začal licenčně vyrábět v n. p. Motorlet v Praze-Jinonicích pod označením AI-25 W. V letech 1966–1977 vzniklo celkem 11 prototypů stroje L-39, z nichž jako první 4. listopadu 1968 vzlétl druhý prototyp L-39X-02, za jehož řízením seděl Ing. Rudolf Duchoň. V roce 1971 byla zahájena sériová výroba strojů se sovětskými motory AI-25 TL o tahu 16,85 kN. V následujícím roce převzalo letouny čs. vojenské letectvo, které je v první řadě přidělilo Vysoké vojenské letecké škole SNP v Košicích. Mimo základní cvičné verze L-39 C, vznikla také modifikace L-39 V pro vleč cvičných terčů KT-04, dále verze L-39 ZA a L-39 ZO, určené pro pokračovací výcvik a bojové nasazení jako lehký bitevní letoun.



Verze ZA měla zesílené křídlo, nesoucí čtyři závěsníky, na které mohla být umístěna výzbroj, nebo přídavné palivové nádrže. Pod trupem pak byl namontován dvouhlavňový kanon GŠ-23 L ráže 23 mm. Stroj výrobního čísla 232433 byl zalétán 24. 11. 1982 posádkou K. Pánek – M. Křemen. Poté jej 13. 12. 1982 převzal zástupce vojenské správy. Nový letoun byl přidělen VÚ 1562 Hradec Králové a následně létal u VÚ 1562 Pardubice, VÚ 6354 Brno, VÚ 4055 Mošnov, VÚ 7214 Čáslav, VÚ 7658 Náměšť nad Oslavou, VÚ 5525 Náměšť nad Oslavou. Zřejmě při III. revizi v roce 2008 dostal speciální zbarvení k 40. výročí provozu L-39 s podobou hlavního konstruktéra Aera Vodochody Ing. Jana Vlčka a stylizovaným Albatrosem na svislé ocasní ploše. Poslední let stroj absolvoval 25. 11. 2010, pilot byl kpt. Stanislav Stojaník. Celkem měl nalétáno 3 545 h při 4 898 startech. Do sbírky VHÚ byl předán od VÚ 7214 Čáslav, konkrétně od 213. letky dne 21. 11. 2017. Poté byl s pomocí pracovníků Aera Vodochody a příslušníků útvaru rozebrán, a ještě v listopadu přemístěn po zemi na letiště Praha-Kbely. Po kompletaci za pomoci pracovníků Aero Vodochody a VZHS Kbely byl uložen v nově restaurovaném hangáru typu Pýcha.



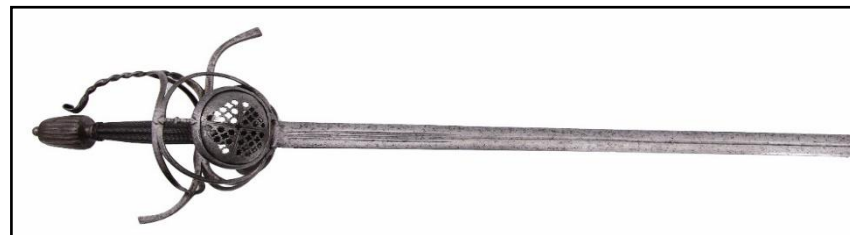
Armee-Kompass III

K nedávno získaným sbírkovým předmětům VHÚ patří původní letecký kompas Armee-Kompass III, který byl velmi rozšířený v německých letadlech během 1. světové války. Vodorovný kompas s výraznou barevnou růžicí umístěnou v mosazném kotlíku, jejíž pohyb byl tlumen kapalinou, vyrábělo více firem. Tento kus byl produktem Werkstätten für Präzisions-Mechanik und Optik, podnikem, který založil známý jemný mechanik a optik Carl Bamberg již v sedmdesátých letech devatenáctého století. Kompasy podobného vzoru jsou často uváděny v řadě sbírek významných muzejních institucí, jako třeba australského vojenského muzea, které tvrdí, že jejich exponát pochází přímo ze sestřeleného Fokkeru Dr. I Manfreda von Richthofena. Zajímavým detailem kompasu

bylo, že kotlík nesl pod Vidieho výškově kompenzační krabicí elektrickou instalaci, která umožňovala podsvícení kompasové růžice žárovíčkou při zhoršených světelných podmínkách. Průměr kompasu byl 150 mm, výška 85 mm a hmotnost 1 000 g. Do sbírky VHÚ byl získán v roce 2017 koupí od soukromníka.

Meč jezdecký Pappenheimer

Čepel přímá, dvousečná, čočkovitého průřezu, v horní třetině se třemi výbrusy. Rukojeť dřevěná, ovinutá splétaným železným drátkem. Souprava železná. Kanelovaná hlavice s nýtem, prutový oblouk koše s úponky přechází v esovitě prohnutou záštitu s atypicky stočenými rameny. Souměrný dvojitý perforovaný záštitný list. Původem z Německa, datovaná okolo roku 1620.



Dýka levoruční

Čepel přímá, dvoubřitá, čočkovitého průřezu, se středovým hrotem. Po obou stranách uprostřed zdobena leptanými ornamenty. Rukojeť dřevěná, ovinutá stáčeným a splétaným železným drátkem v kombinaci s drátkem měděným. Hlavice vejčitá, záštita s vnějším prstencem a rozšiřujícími se rameny, stočenými směrem k čepeli. Původem ze Saska, datovaná okolo roku 1590.

4.2 VÝSTAVNÍ KOMISE

Výstavní komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro expoziční činnost. Komise projednává následující pohyby sbírkového fondu: expoziční využití v rámci vlastních výstavních projektů VHÚ Praha, zápůjčky, badatelské využití pro účely vědecké, popř. vzdělávací, převzetí sbírek do dočasného užívání. Dále také komise rozhoduje o vývozních povoleních militarií.

Během roku 2017 výstavní komise zasedla 10x a řešila 297 žádostí ohledně badatelského zpřístupnění sbírkových předmětů, prodloužení výpůjčních lhůt stávajících smluv nebo zapůjčení sbírkových předmětů do krátkodobých výstav.

V roce 2017 komise rozhodla o následujícím:

Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů zapůjčených jinému zařízení	830
Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů vypůjčených od jiného zařízení	72
Udělení vývozních povolení	69
trvalá:	65
dočasná:	4

4.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY

VHÚ Praha je instituce zaměřující se nejen na připomínání a uchovávání slavných vojenských tradic, ale také na udržování kontinuity české a československé vojenské symboliky v mnoha podobách. Právě k tomuto účelu byla v roce 2002 zřízena „Komise vojenských tradic a symboliky“, která neodmyslitelně patří k hlavním činnostem VHÚ Praha a v poslední době k nejvytíženějším poradním orgánům ředitele.

Celá činnost komise směřuje k dodržování tradic a symboliky s ohledem na nejslavnější část moderní historie naší armády, tj. k období 1914–1945. VHÚ Praha je jediné pracoviště Ministerstva obrany ČR, které je oprávněno schvalovat, navrhopvat a vytvářet veškeré podklady v oblasti symboliky, heraldiky, vexilologie a faleristiky týkající se Ministerstva obrany ČR. Komise tedy posuzuje a zpracovává grafické návrhy, analýzy i rozborů týkající se širokého spektra vojenské symboliky – patří sem tvorba znaků jednotlivých útvarů, ale také praporů, medailí, odznaků, log atd. Komise do dnešní doby posuzovala stovky nejrozdůrnějších armádních symbolů, vytvořila nebo se podílela na tvorbě desítek nových znaků různých útvarů Armády ČR. Vytvořila i další desítky grafických návrhů a prací – z těch nejviditelnějších je to například vnější podoba některých armádních letadel, včetně dvou Airbusů A 320, které slouží i k přepravě prezidenta. Činnost komise se po roce 2002 rozběhla natolik, že jejích služeb začala využívat i Policie ČR, která si posléze podle jejího vzoru vytvořila i vlastní orgán zabývající se policejní symbolikou. Komise vojenských tradic a symboliky je interdisciplinárně obsazena odborníky z různých oblastí. Jejimi členy jsou historik, kurátor sbírek stejnokrojů, falerista, heraldik a výtvarník.

V průběhu roku 2017 plnila Komise úkoly tvůrčí a konzultační povahy ve všech hlavních oblastech své činnosti: ve faleristice, vexilologii a znakovtvořbě. Ačkoliv nemine rok, během něhož by nebyl řešen alespoň jeden úkol z každého oboru vojenské symboliky, přece jen bývá pravidlem, že některé aspekty práce Komise počtem zpracovávaných úkolů převažují nad ostatními. V průběhu roku 2017 takto převažovaly úkoly z oblasti faleristiky a znakovtvorby ve vztahu k nasazení jednotlivých kontingentů AČR v zahraničních operacích a v souvislosti s žádostmi konkrétních útvarů a vojenských zařízení.

Z oblasti faleristiky Komise v tomto roce zpracovávala téměř dvacítku různých žádostí. Téměř v polovině případů se jednalo o pamětní odznaky na stuze pro příslušníky AČR, nasazené v rámci jednotlivých úkolových uskupení v zahraničních misích. Jmenovitě se jednalo o mise EU-TM v Mali a o úkolové uskupení v Afghánistánu při misi Resolute Support, zastoupené v tomto případě leteckým poradním týmem (AAT). Vedle uvedených dekorací se následně řadí také nově zřízený Pamětní odznak jednotky Vojenské policie ochrany Zastupitelského úřadu v Kábulu (KAMBA). Vedle toho došlo dále ke zřízení dvou nových Medailí Ministra obrany České republiky Za službu v zahraničí – MINUSCA pro vojenské pozorovatele OSN působící ve Středoafričské republice a UNDOF pro vojáky podílející se na vykonávání dohledu nad stažením izraelských a syrských sil a nad územím separace, které bylo stanoveno v „Agreement on Disengagement“ v květnu roku 1974. Následovalo zavedení pamětních odznaků jednotlivých organizačních celků a pamětních odznaků se vztahem k významným historickým výročí. Na tomto místě

je žádoucí uvést zavedení Pamětního odznaku k 20. výročí vzniku Vojenských hasičských jednotek a Pamětního odznaku ředitele Odboru vojenského průzkumu a elektronického boje.

V oblasti znakové tvorby se Komise věnovala přípravě bojových variant některých již stávajících rukávových znaků a také zavedení nášivek třídností pro služební stejnokroj 95, jež jsou ekvivalentem již existujících kovových odznaků třídností určených pro služební stejnokroj 97. Došlo také k vytvoření znaku THE MIRROR CAUGHT THE SUN – 1942 ANTHROPOID 2017 v souvislosti se 75. výročí operace Anthropoid. V průběhu roku 2017 došlo rovněž na přípravu tří unikátních účelových rukávových znaků. První dva byly vytvořeny v souvislosti s mezinárodním cvičením jednotek pozemní protivzdušné obrany Tobruq Legacy 2017 probíhajícím na území Litvy, Rumunska a České republiky, třetí pak s ohledem na související mezinárodní cvičení Balt 2017, realizované v prostoru Ustka v Polsku.

Stran vexilologie bylo řešeno také několik úkolů, z nichž jmenujme alespoň vytvoření bojového praporu Agentury KIS a udělení čestného názvu „Generála Josefa Buršíka“ a s ním související čestné stuhy 72. mechanizovaného praporu. Celkově řešila Komise v oblasti vojenské symboliky v průběhu roku 2017 více jak pět desítek žádostí spolu s řadou dalších vedlejších úkolů a konzultací rozličného charakteru.



Čestná stuha bojového praporu 72. mechanizovaného praporu „Generála Josefa Buršíka“



Nášivky odznaků třídnosti Armády České republiky



Bojový prapor Agentury KIS AČR



*Pamětní odznak 20. výročí vzniku
Vojenských hasičských jednotek*



*Pamětní odznak ředitele
Odboru vojskového průzkumu a elektronického boje*



*Medaile Ministra obrany České republiky
Za službu v zahraničí – MINUSCA*



*Medaile Ministra obrany České republiky
Za službu v zahraničí – UNDOF*



Pamětní odznak 9. jednotky mise EU-TM v Mali



*Pamětní odznak jednotky Vojenské policie ochrany
Zastupitelského úřadu v Kábulu (KAMBA)*



Pamětní odznak 21. úkolového uskupení leteckého poradního týmu v Afghánistánu (AAT)



Rukávový znak pro mezinárodní cvičení BALT 2017

5 PÉČE O SBÍRKY MUZEJNÍ POVAHY

5.1 SBÍRKOVÉ FONDY VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha spravuje v souladu se zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů sbírku evidovanou v CES MK ČR.

Sbírka VHÚ Praha je jako celek zapsána v Centrální evidenci sbírek (CES) vedené Ministerstvem kultury ČR. Počty evidenčních záznamů zapsaných do CES dle sbírkových fondů VHÚ Praha ke dni 31. prosince 2017:

Počty evidenčních záznamů zapsaných do CES dle sbírkových fondů VHÚ Praha ke dni 31. prosince 2017:

I. chladné zbraně a zbroj	3 587
II. palné zbraně do roku 1870	2 363
III. krátké palné zbraně po roce 1870	2 600
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	2 373
V. automatické zbraně	2 808
VI. dělostřelecký materiál a optika	2 756
VII. střelivo	6 717
VIII. stejnokroje a výstroj	15 838

IX. bodáky	1 005
X. archeologie	2 148
XI. faleristika	14 111
XII. malby a plastika	8 376
XIII. varia	42 225
XIV. vexilologie	1 432
XV. cínové figurky	12 049
XVI. spojovací materiál	1 769
XVII. letecký materiál	2 019
XVIII. chemický materiál	884
XIX. historická fotografie	0
XX. těžká bojová a automobilová technika	1 125
XXI. ženijní materiál	254
XXII. týlový materiál	1 880
XXIII. hudebniny	1 444
XXIV. kosmonautika	87
XXV. padáky	275
XXVI. meteorologie	167

XXVII. filmotéka	18 134
XXVIII. modely	1 332
XXIX. grafika	39 052
XXX. dary	1 050

5.2 ODDĚLENÍ SPRÁVY MUZEJNÍCH SBÍREK

VHÚ Praha plánovitě získává, shromažďuje, trvale uchovává, eviduje, odborně zpracovává a umožňuje veřejné užívání sbírky, respektive sbírkových předmětů, které jsou hmotnými doklady dokumentujícími vývoj vojenské činnosti, zejména z minulosti a současnosti českého a československého státu, jakož i technické a výrobní tradice v oblasti vojenství a příbuzných oborů české i zahraniční provenience.

Oddělení správy muzejních sbírek naplňovalo svou činností hlavní úkoly definované k dosažení cíle 3. úrovně č. 120709 „Zabezpečit komplexní péči o kulturní odkaz v oblasti vojenské historie a poskytování služeb k podpoře komunikace s veřejností“. Tak jako v předchozích letech to znamenalo především plnit úkoly spojené se zabezpečením rozvoje nemovité infrastruktury v areálech Vojenského technického muzea Lešany a Leteckého muzea Kbely. Dále pak spolupodílet se na zabezpečení komplexní péče o sbírkové předměty, ať už vystavované v expozicích, nebo uložené v depozitářích VHÚ Praha.

Jedním z nejzásadnějších úkolů, na kterém se oddělení správy muzejních sbírek v roce 2017 podílelo, byl přesun tisíce sbírkových předmětů z expozic Armádního muzea Žižkov. Nejintenzivněji trvala práce v období od července do září daného roku. Sbírkové předměty našly dočasné útočiště v nových depozitářích ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Zde budou postupně konzervovány či restaurovány, aby byly připraveny do budoucí expozice muzea po ukončení rekonstrukce. Po odstěhování sbírkových předmětů nastala další část příprav rekonstrukce, tedy demontáž a likvidace veškerého výstavního fundu, který ve svém základu pocházel z 60. let minulého století. Pracovníci muzea si při této práci připadali občas jako archeologové, neboť se před nimi pod jednotlivými „muzejními nánosy“ objevovaly stopy po starších a starších výstavách. Odvezen byl také historický tank T-34, veřejnosti velmi známý, který stál před budovou Armádního muzea Žižkov. T-34/85 byl na podstavec vedle hlavní vchodu do sídla VHÚ a zároveň budovy Armádního muzea Žižkov umístěn v první polovině 70. let 20. století. Ze svého stálého místa byl tedy odvezen po více než čtyřiceti letech a zamířil do depozitářů Vojenského historického ústavu Praha, resp. do Vojenského technického muzea Lešany. Oddělení správy muzejních sbírek plnilo také úkoly spojené s výstavní a sbírkovou komisí VHÚ Praha.

5.3 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK

Odborné restaurátorské a konzervátorské práce sbírkových předmětů byly prováděny na pracovištích VHÚ Praha a specializovanými firmami. Restaurátorské dílny VHÚ Praha se specializují oborově. Pracoviště v Armádním muzeu Žižkov se zabývá restaurováním či konzervací převážně ručních palných a chladných zbraní. V Leteckém muzeu Kbely restaurují a rekonstruuji letecký materiál. Na restaurátorském účelovém pracovišti Vojenského technického muzea v Lešanech se provádí konzervátorské i restaurátorské zásahy sbírkových předmětů širokého rozsahu, především těžké bojové techniky, automobilové techniky a dělostřeleckých zbraní armád téměř celého světa. Zmíněné restaurátorské pracoviště prochází v posledních letech rozsáhlou reformou tak, aby se rozšířily schopnosti a možnosti konzervování a restaurování jak vojenské výstroje a výzbroje, ale také dalších sbírkových předmětů především ze dřeva, kůže, textilu a jiných materiálů, jako jsou modely, rámy obrazů, historický nábytek, schránky radiostanic, uniformy apod.

Restaurování sbírkových předmětů probíhalo v souladu s Plánem restaurování a konzervace a na základě požadavků jednotlivých kurátorů sbírkových fondů. Hlavní cíl restaurátorských prací byl zaměřen především na exponáty, které se připravovaly do výstav a k zápůjčkám. Další prioritou pak byly exponáty, které se stěhovaly z důvodu plánované rekonstrukce z expozice AMŽ v Praze do depozitářů v Lešanech. Restaurování a konzervace probíhala jednak vlastními prostředky v restaurátorských dílnách – Praha Kbely (letecký materiál), VTM Lešany (pozemní technika a dělostřelecký materiál) a AM Žižkov (palné a chladné zbraně), a na dalších místech poté na základě výběrových řízení. Vlastními prostředky bylo v průběhu roku zrestaurováno nebo konzervováno přes 700 předmětů.

Počet zrestaurovaných sbírkových předmětů	
smluvně	243
vlastní kapacitou	47

Počet konzervovaných sbírkových předmětů	
smluvně	280
vlastní kapacitou	90

Mezi nejvýznamnější restaurátorské projekty v roce 2017 lze uvést restaurování a expoziční příprava letounů Douglas DC-3, Suchoj Su-25 K, McDonnell Douglas F-4 Phantom a dále restaurování uměleckých děl (obrazů, soch) a praporů. Díky těmto zásahům se podařilo zachránit obrovské množství exponátů zejména uměleckých děl a jiných předmětů muzejní povahy o nevyčíslitelných hodnotách.

5.3.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ, KTERÉ BYLY OŠETŘENY V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA



Mušketýrská prachovnice ze 17. století

Vojenský historický ústav Praha má mezi svými exponáty i sbírku vojenských prachovnic z období počátku 17. století. Jedna z prachovnic tohoto souboru prošla v nedávné době procesem restaurování. Historicky se příslušenství vyvíjelo podle systémů a lze říci, že jeho podstatnou součástí jsou prachovnice s určením pro prach do pánvičky, případně objemově větší pro dávku k nabití hlavně. Kvalitní prachovnice (zásobníky prachu) jsou v současných muzejních kolekcích zastoupeny většinou loveckou či civilní proveniencí. Vojenský historický ústav Praha vlastní sbírku vojenských prachovnic z období počátku 17. století s určením pro pánvičkový či hlavňový prach.

Jak se s prachovnicí při střelbě pracovalo? Střelec z muškety nejprve spotřeboval odměřené dávky v zásobnicích na bandalíru a následně pro nabití hlavně mohl použít prachovnici tím způsobem, že pušku přidržel u levého boku, botkou, pokud možno těsně nad zemí. U prachovnice pravou rukou stiskl palečník krytky odměrky, vysypal odměřenou dávku černého prachu do hlavně a následovaly cvičebním řádem přesně určené kroky, které dokonale popsala dobová literatura včetně vyobrazení pro úkony mušketýra. Těleso prachovnice je většinou dřevěné se železným okováním, jež je profilované do obloučků s fazetami.

Centrální výzdobný motiv přední strany je u kvalitnějších kusů tvořen stylizovanou růžicí a na zadní straně je připevněný plochý opaskový hák. Vrchní, snímatelná část, má pro snazší doplnění prachem připevněnou kónickou odměrku s krytkou. Součástí vrchního a spodního kování jsou ještě poutka pro textilní šňůru, která byla mnohdy zakončena barevnými třásněmi. Restaurovaná oblouková prachovnice má těleso vyrobené z bukových přířezů. Boční prohnuté jsou silné cca 10 mm. Přední a zadní destičky pak cca 5 mm. Povrch je opracovaný, pouze z vnější strany má lakovou povrchovou úpravou. Vnitřek je neupravený, světlejšího zabarvení. Jednotlivé součásti byly k sobě spojeny slepením kličem. Ten vlivem prostředí zdegradoval, a tím se spodní obdélníkové dno od prachovnice uvolnilo. Fixování dna zajišťovala dvě železná poutka se závitem. Zachovalo se pouze jedno, částečně poškozené v závitě. Zároveň měla dřevěná destička dna zvětšené otvory pro zašroubování poutek dříve vyložené třískami z měkkého dřeva, které se postupně uvolnily. Veškeré železné okování boků lištami včetně dna a kompletu systému odměrky mělo na povrchu ulpělou atmosférickou korozi, která se vytvářela postupně. Zřejmě v minulosti povrch prošel nedostatečnými konzervačními zásahy (nikoliv ve VHÚ v Praze), čímž se vytvářely degenerativní korozní vrstvy. Jak jsme již výše uvedli, obdobný typ prachovnice je ve sbírkách instituce zastoupen, a proto jsme měli k dispozici srovnávací materiál pro konečnou podobu kovových

i dřevěných součástí. Před restaurátorskými zásahy byl předmět fotograficky zdokumentován, obzvláště v místech porušených korozí či puklinami v povrchu dřeva. Nejvíce bylo porušené dno prachovnice, a to dřevěná i kovová část. Samotné restaurování začalo nejprve demontáží dlouhého připevňovacího šroubu vrchní snímatelné části. Dřík šroubu je průchozí vnitřním prostorem prachovnice a závit má ve vrchní ploché části opaskového háku. Závit byl častým používáním velmi poškozený, a proto jej někdo v minulosti nakoval, nebo spíše sklepal do plochy, aby se neprotácel. Po sejmutí kování mimo dvou profilovaných pásků pevně připevněných zkorodovanými hřebíčky se těleso prachovnice částečně rozpadlo. Nejdříve bylo zapotřebí spoje dokonale očistit od zdegradovaného klíhu, který byl původně použit pro lepení, dále očištěné plochy podmořit lihovým mořidlem, spasovat na původní spoje a komplet dokonale slepit.

Největší restaurátorský zákrok byl proveden na vnitřní části dřevěného dna, kde musely být vylepeny zvětšené otvory bukovými vložkami pro upevnění obou poutek. Po celkovém zabezpečení byla dřevěná část domořena podle původního tmavě hnědého zabarvení lihovým mořidlem a napuštěna šelakovou politurou se závěrečným zaleštěním do polomatu. Kovové součásti, pokud to bylo možné, byly od sebe demontovány, očištěny od zdegradovaných konzervačních prostředků, částečně okartáčovány a odrezány v chelatonové lázni. Po oplachu a vysušení se odstranila koroze. Povrch byl následně zaleštěn směsí oleje s jemně mletou pemzou do polomatu. Veškeré vnitřní plochy kovu prošly opakovaným tanátováním lihovým tanátovacím prostředkem. Pouze mechanismus dávkovače nebyl demontován, protože by mohlo dojít k poškození zanáťovaných součástí. Restaurování ploch bylo složitější, a tak jsou spíše stabilizovány. U spodního kování se zcela nově doplnilo chybějící levé závěsné poutko. Nakonec byl na povrch mušketýrské prachovnice naaplikován mikrokrytalický vosk a po vytvrzení zaleštěn.



Restaurování hulánské píky

Rakouská píka model 1875 pro hulány byla postupně k plukům zaváděna podle rozkazu z 20. dubna 1875. Je náhradou za částečně spotřebovaný starší model 1864. Rozkazem z 19. března 1884 je stažena do výzbrojních skladů, kde ji v roce 1918 přejala armáda Československé republiky. Vojenský historický ústav má ve své sbírce dřevcových zbraní velmi početnou řadu modelů 1875, většinou s československou přejímkou.

Restaurovaný exemplář má na botce ratiště vyraženo: 9, přejímací značku ve tvaru lva, 7 a nečitelné dvojčíslí. Botka byla velmi napadena jamkovou korozí, tím bylo celé ražení velmi nečitelné. Naproti tomu rakouské přidělení bylo čitelné dobře a zní: nad lomítkem 13. U. R. pod lomítkem 2. L. 62. včetně hluboce vyražené přejímací značky na tuleji čepele. Ratiště ve spodní části má mezi pery vyraženou velkou přejímací značku a Wn 76. Vrchní část píky je tvořena hrotem ve tvaru dýky, který přechází do kuželovité tuleje se dvěma pery pro zpevnění. Pera jsou k ratišti přinýtována oválnými destičkami.

Tulej má ve vrchní části rozšíření pro vymezení zabodnutí. Spodní část také s pery je kuželovitá, aby lépe držela jezdcí v kožené části třmenu. Ratiště, vyrobené z kvalitního dřeva, na které se při výrobě kladly specifické nároky, má uprostřed ztmavlý otisk po bandáži se závěsným řemenem z usně. Celková délka píky je 2 800 mm. Veškeré kovové součásti napadla koroze ve formě nepravidelných ztmavlých ostrůvků. Na vrchní části s hrotem to byla pouze povrchová degradace, která zřejmě neporušila povrchovou strukturu kovu, avšak botka byla již narušena jamkovou korozí. Zřejmě zde působila delší dobu. Na ploše hrotu bylo možné najít částečně zachovalou povrchovou ochranu voskem KRNB, který se používal především v osmdesátých letech dvacátého století. Ratiště ze světlého dřeva má původní povrchovou úpravu provedenou polomatným lakem. Pouze v místech, kde se stýká s kovem, bylo ztmavlé, vlivem korozního napadení.

Po provedení bližšího průzkumu veškerých nežádoucích změn byla zvolena metodika způsobu a rozsahu restaurátorských postupů. Jedním z podmínek pro zrestaurování je skutečnost, že předmět nebude v žádném případě demontován. Tím budou veškeré technologie provedeny na kompletu, s ohledem na původní zanátytování plochými destičkami. Je to pochopitelné, protože by se porušila celková identita předmětu, především původní, velmi kvalitní zabroušení povrchu po zanátytování.



Nejprve je chemicky, pouze na kovu, odstraněna vrstva zdegradovaných konzervačních prostředků. Následuje odrezání, kde je zvolena metoda kombinace narušení korozní krusty, nejdříve přikládáním napuštěných tampónů chelatonovou lázní, dále oplach, osušení a okartáčování jemným rotačním kartáčem. Technologie byla provedena opakovaně dvakrát. Po odstranění korozních produktů je plocha kovu místně zašedlá, neodpovídá původní podobě. Proto je nutné ji upravit zaleštěním pomocí směsi jemně mleté pemzy s olejem. Zde je ještě na místě připomenout, že při odrezování bylo dřevo ratiště, které se těsně stýká s kovem, chráněno vrstvou vazeliny proti působení odrezovací lázně. Zbývá zrestaurovat ratiště. Je nutné postupovat velmi opatrně z důvodu co největšího zachování nalakované plochy. Očista byla provedena několikrát stěrem měkké houby s čistícím roztokem, který obsahuje 1 % líhu. Po vysušení je částečně obnovena vrstva laku. Nakonec jsou kovové součásti hulánské píky napuštěny mikrokrystalickým voskem.



Restaurování saské pistole

Saské pistole s francouzským křesadlovým zámkem (okolo 1745) dodávaly pro ozbrojené složky přední manufaktury v Suhl. Delší varianta je vybavena širokým poutkem zašroubovaným do mosazné hlavice rukojeti pažby pro provlečení závěsného řemenu. Pistole, u které popisujeme restaurování, má celkovou délku 450 mm a ráže hladké hlavně 18.9 mm. Závěsné poutko v garnituře nemá a otvor po něm zde není. Mnohdy se stávalo, že pro další využití zbraně bylo poutko odstraněno a otvor různým způsobem zaslepen. Zbraň byla před restaurováním ve velmi špatném technickém stavu, který nedovoloval její jakékoliv použití v nově připravované expozici Vojenského historického ústavu Praha. Při manipulaci hrozilo další poškození předpažbí, které nedrželo u hlavně. Kompaktnost zajišťoval motouz. Nejvíce byla poškozená levá i pravá strana ořechového předpažbí, které těsně přiléhá k ploše hlavně. Zcela zde chybělo dlouhé odlomené krajní části dřívě opravené vylaminováním. Přidaný materiál pro zpevnění včetně lepidla postupem doby zdegradoval a opět se celé předpažbí rozpadlo. Mosazné nákončí ústí hlavně již nedrželo pevně zanátyvané v masivu předpažbí a volně vypadávalo. Dále pod hlavní zcela chyběly dva kónické čepy, jeden pro poutko hlavně a druhý pro mosaznou tulejku nabíjáku. Nákončí i tulejku proti odpadnutí zajišťoval pouze pevně zasunutý nabíják.

Po demontáži křesadlového zámku se v jeho zádlabu odkryla velká trhlina, která procházela podélně od otvoru předního šroubu, téměř celým vybráním až do rukojeti pažby. Jinak u kovových částí nechyběly již žádné součásti. Stávající nebyly podle vizuálního průzkumu nijak upravovány a mechanismus zámku je zcela funkční. Povrch měl místní ostrůvky ztmavlé korozní krusty, vnitřní povrch hladké hlavně jí byl pokrytý celkově. Mosazná garniura byla pokryta barevně nestejnou patinou. Je způsobena přelakováním nitrolakem na kov, který se používal k ochraně povrchů vyleštěných barevných kovů v polovině dvacátého století. Před restaurováním je pistole pečlivě zdokumentována. Především v místě, kde proběhnou největší restaurátorské zásahy, jako je například celé předpažbí.



Po rozebrání, kdy je oddělena dřevěná část z ořechového masivu od kovových součástí, nejdříve prošla zrestaurováním celá pažba. Předpažbí je postupně v zádlabu hlavně napařeno. Laminace a lepidlo jsou po změknutí odstraněny pomocí skalpelu, dále následovalo omytí až na holý povrch dřeva, zbavený veškerých nečistot. Chybějící boční části jsou doplněny vyzrálým ořechovým masivem, který strukturou letorostů navazuje na původní část. Doplněný a vytmelený povrch je kompletně vylaminován dvěma vrstvami laminace z důvodu většího zpevnění. Po doplnění ostatních chybějících částí byla pažba místně zabroušena, podmořena, vytmelená směsí hnědé hlinky s dvousložkovým lepidlem a po dokonalém vytvrzení opět jemně zabroušena. Dále prošla

namořením podle tónu zabarvení okolního povrchu se závěrečnou aplikací polomatné šelakové politury. Nově nanesená politura je pouze asi na 40% celé pistole, aby navazovala na původní zachovalou. Také vnitřní laminace je z důvodu většího zpevnění tímto způsobem napuštěna. Z povrchu železných součástí je nejprve rozpouštědlem odstraněn konzervační vosk s částicemi prachu. Dále v lázni chelatonu (pro železo) ostrůvky koroze a z vnitřku hlavně souvislá zatvrdlá krusta. Po vysušení a pasivaci byl celý povrch zapatinován tanátovacím roztokem. U mosazné garnitury je nejprve omytý zdegradovaný povrch nitrolaku. Zabarvení kovu se sjednotilo v chelatonové lázni (pro barevné kovy) cca za 60 minut. Následoval oplach a rozleštění textilem s plavenou křídou. Zbraň je po montáži opatřena závěrečnou voskovou ochranou, která je vhodná i pro expoziční činnost.

Restaurování pistole s křesadlovým zámkem

Součástí sbírky palných zbraní VHÚ je početná kolekce civilních pistolí s křesadlovými zámky. Většinou jde o puškařsky a umělecko-řemeslně provedené kusy od renomovaných mistrů. Pistole, jejíž restaurování popisujeme, byla vyrobena ve velmi elegantním tvaru se střídmou, avšak velmi dobře technicky provedenou výzdobou. Je francouzské provenience s datací okolo roku 1720. Pistole má mosaznou garnituru s výzdobou propletených rozvilin, včetně výrazné hlavice pažby připevněné hřebem ve tvaru maskaronu. Pažba z ořechového masivu má na povrchu velmi dobře zachovalou polomatnou šelakovou polituru. Na ní řezaná reliéfní výzdoba je převážně okolo kovových součástí.



Nepůvodní nabiják byl dříve nahrazen dřevěnou kulatinou s hrubším opracováním povrchu a bez zakončení. Železné součásti včetně zámkové desky mají výzdobu provedenou jemnou rytinou opět v podobě rostlinných rozvilin. Zámková deska ve spodní části před kohoutem je signována velkými písmeny L V M. Celková délka zbraně je 532 mm, ráže hladké hlavně 15,6 mm. Největší restaurátorské zásahy do kompletu zbraně byly provedeny v části zapažbení, respektive v předpažbí. Boky zádlabu pažby nejsou tak masivní jako u armádních pistolí, a proto na nich byly praskliny a další stopy porušení způsobené používáním. K destrukci ještě přispíval podélný, pod celou délkou hlavně vyvrtaný prostor pro nezbytný nabiják. U naší restaurované pistole je ještě jedna zvláštnost, že předpažbí není zakončeno, dalo by se říct, zpevněno nákončím. Z těchto důvodů je vybrání pro hlavěň prasklé téměř až k otvoru pro přední šroub zámkové desky. Také okolo ní je pažba částečně porušená v podobě odštěpků po délce letorostů masivu. Ještě v předpažbí schází kónický čep pro vnitřní poutko připevnění středu hlavně.

Železné součásti měly na povrchu místně narostlé ostrůvky koroze překryté zdegradovanou vrstvou konzervačního vosku. Garnitura vyrobená z mosazi byla v hloubce reliéfu napadena divokou patinou. Po demontáži pistole prošla největšími restaurátorskými zásahy pažba. Dřevěné vybrání hlavně bylo slepeno směsí dvousložkového lepidla epoxy CHS 1200 s příměsí hnědé hlinky pro zabarvení lepeného spoje. Následně

po vytvrzení ve vnitřní části vylaminováno z důvodu zpevnění praskliny. Dále byly spoje zabroušeny, a to třikrát, jako příprava kvalitního základu výsledné povrchové úpravy. Po namoření do původního zestárlého tónu zabarvení dřeva byla na povrch aplikována polomatná šelaková politura. Mosazné a železné součásti byly nejprve zbaveny zdegradovaných konzervačních prostředků, korozních produktů včetně divoké patiny. Následovala stabilizace, zapatinování z důvodu sjednocení celkového povrchu zbraně.

Po montáži veškerých komponentů byl na povrch předmětu kromě pažby aplikován mikrokrytalický vosk.



Restaurování pokusného samopalu Josefa Netsche

Jednu z prvních automatických zbraní domácího původu, jež Ministerstvo národní obrany v prvních letech existence samostatné Československé republiky zkoušelo, představoval samopal slovenského puškaře a konstruktéra Josefa Netsche. Na konstrukci pracoval J. Netsch nepochybně již před první světovou válkou, kdy vznikly prototypy zařízené na revolverový náboj. Během roku 1919 předložil konstruktér vojenské správě samopal, zařízený na náboj 9 mm Steyr, používaný v rakouské armádě v pistoli M 1912. Funkce, připomínající spíše lehkou karabinu, byla založena na principu zpožděného otevírání závěru s řešením nepochybně inspirovaných konstrukcí italského dvouhlavňového samopalu Villar Perosa M 1915. Ačkoliv J. Netsch svoji zbraň zdokonaloval, MNO o ni ztratilo zájem z důvodů nízkého výkonu náboje. Zbraň byla zakoupena 27. října 1961 v konvolutu tří kusů (vše za 700 Kčs) od potomka konstruktéra.

Samopal bylo nutné zrestaurovat, protože měl v přední části pažby podélnou trhlinu, která zasahovala až do vybrání základny lučíku. Hrozila další destrukce poměrně slabších boků zádlabu pouzdra závěru. Pažba byla vyrobena velmi kvalitně z ořechového masivu s polomatnou lakovou úpravou; spíše působí dojmem zapažbení s určením pro loveckou kulovou zbraň. Povrchová úprava kovových součástí včetně sklopného bodáku byla provedena chemickým černěním. Veškeré kovové součásti byly ve velmi dobrém stavu, pouze částečně pokryté zdegradovanými konzervačními prostředky. Systém závěru byl ponechán v tzv. bílém stavu bez jakýchkoliv povrchových úprav. Některé součásti měly na plochách stopy po hrubším opracování nástroji s menšími ostrůvky zatmavlé koroze. Také vnitřní plocha pouzdra závěru, též bez úpravy, byla místně napadená atmosférickou korozí bez větších stop porušení struktury materiálu. Zatím nebyla pevně zakotvená do povrchu a šla dobře odstranit. Přední část samopalu včetně mechanismu kloubu sklopného bodáku byla velmi dobře zachovalá.

Nejdříve byl celý komplet fotograficky zdokumentován včetně popisu napadených součástí. Samotné restaurování začalo dopasováním porušené části pažby na hlavní válcovou část samopalu. Prasklé plochy měly vnitřní části pokryté vyloženými odštěpkami dřeva, takže po sevření k sobě dostatečně nepřiléhaly. Proto byly nejprve odstraněny pomocí úzkého dláta, dále očištěny od prachových částic a nečistot. Poté se podmořily do zabarvení původního povrchu a byly slepeny dvousložkovým lepidlem CHS Epoxy 1200 s přidáním tmavě hnědé hlinky. Proces dostatečného

vytvrzení trval cca tři dny (lepený spoj viz fotodokumentace). Vytvrzení je důležité z důvodu následného zabroušení, kdy slepený spoj je kompaktní s okolním masivem dřeva.

Zabroušení bylo aplikováno třikrát včetně potěru vodou z důvodu likvidace drobných nepřesností. Následovalo domoření lihovým mořidlem, opakovaně v části slepených spojů, a to tak, aby navazovalo na původní zabarvení. Vrchní a závěrečná ochranná vrstva na povrchu zrestaurovaného zapažení se provedla aplikací šelakové politury. Byla upravena do polomatna, zrovna tak jako původní část. Kovové součásti byly nejprve zbaveny veškerých nečistot, dále místních ostrůvků koroze, a nakonec byl na ně aplikován konzervační olej WD 40. Po zásahu byl patrný dokonale zachovalý povrch chemického černění. Zbraň je nakonzervována pro dlouhodobé uložení v depozitáři instituce.

Restaurování starých a vzácných tisků Knihovny VHÚ

Nejstarší restaurovaný svazek sestává ze čtyř knih vydaných ve Frankfurtu nad Mohanem a Štrasburku v letech 1565 a 1566, které pocházely od již tehdy klasických autorů, jakými jsou Gaius Julius Caesar (100–44 př. n. l.), Valerius Maximus (činný v 1. stol. n. l.), Francesco Petrarca (1304–1374) a Philippe de Commines (1447–1511). Dřevěné desky knihy jsou potaženy kůží zdobenou slepotiskovou rámovou kompozicí s florálními motivy, která byla poškozena odíráním o další svazky v uplynulých staletích. Na přední desce nalezneme mosazné háčkové spony, jimiž se kniha zavírala pomocí již nedochovaných kožených pásků upevněných na zadní desku. Exemplář byl očištěn, jeho listy odkyseleny in situ a vyspraveny japonským papírem. Chybějící useň na deskách byla doplněna světlou teletinou. Na přední předsádce byla odkryta přelepená část provenienční poznámky, díky níž můžeme nyní určit, že roku 1632 byl svazek darován jistým knězem Johannem Georgem Hoffmanem šlechtici (a budoucímu svobodnému pánovi) Wenzelovi Hegenmüllerovi von Dubenweilern (1608–1660). Kniha byla společně s celou Hegenmüllerovou knihovnou později převedena do sbírky rytíře von Engelshofen, odkud ji roku 1827 nebo 1828 zakoupil František Antonín Thun, na jehož vlastnictví odkazuje štítkové heraldické exlibris na předním předešlém svazku. Odtud exemplář roku 1933 přešel do vlastnictví naší knihovny. Z roku 1630 pochází dílo Architectura Martialis významného německého architekta a matematika Josepha Furtenbacha (1591–1667). Svazek byl opatřen měkkou pergamenovou vazbou, která se ovšem na některých místech zvlňila, zprohýbala, polámala a potrhala. Z původních látkových tkanic, jimiž se svazek zavíral, zbyla pouhá torza.



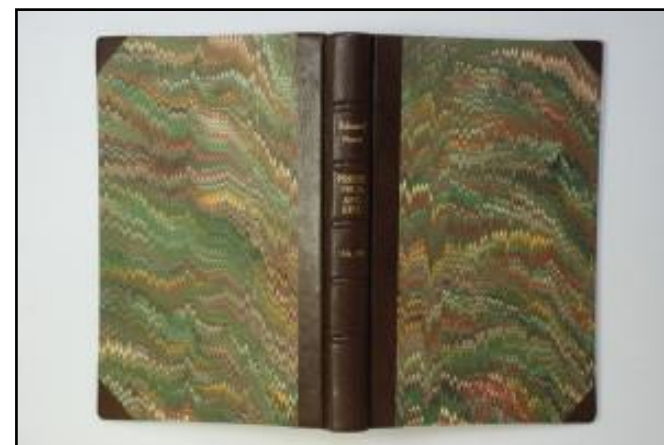
Po otevření svazku na první pohled zaujala makulatura, která tvořila lepenkové desky knihy a která byla částečně čitelná i přes vylepená předešlá. Vazebný aparát knihy byl vyspraven, poškozené listy podlepeny japonským papírem.

Pergamenový potah desek byl vyčištěn, zacelen, vyrovnán a doplněn novými textilními tkanicemi v původní barvě. Zadní lepenková deska byla nově vytvořena z ručního papíru, protože její původní obsah – rukopisné listy s notovými zápisy – byly vyjmuty a (pokud to bylo možné) od sebe odděleny, aby umožnily další studium a případnou identifikaci zapsaných skladeb.



Obsahem i formou se značně liší drobný soubor dvaceti tří kramářských písní – tzv. špalíček. Písně různých formátů, které pocházejí ve většině případů z roku 1848, byly k sobě postupně podomácku ručně sešívány. Společně s několika dalšími nepřivázanými písněmi byl celý soubor v minulosti vložen do celokožených desek pocházejících z jiné knihy, která měla menší formát. Vzhledem k nedostatečné ochraně již tak poškozeného a zašpiněného bloku byl soubor i s těmito deskami později vložen do papírové krabičky potažené mramorovým papírem, která byla původně určena patrně pro mapy. Amatéřský způsob provedení vazby byl vzhledem ke své historické hodnotě zachován a nebyl nahrazován profesionální vazbou. Při restaurování panovala snaha o zachování vzhledu knihy bez jakéhokoliv vylepšování. Doplnována a zpevňována byla pouze ta místa, u nichž hrozila další degradace. Potrhané kožené desky byly zkonsolidovány. Všechny listy byly vyčištěny a odkyseleny. Ke knižnímu bloku zůstává i nadále přiložena nepůvodní vazba a papírová krabička, které mají vypovídací hodnotu o historii exempláře.

Restaurování se dočkaly také dva svazky poškozené povodní roku 2002, které byly zachráněny z pražské Invalidovny, v níž byla tehdy uložena část fondů Knihovny VHÚ Praha. Obě knihy byly již v minulosti dezinfikovány pro ukončení aktivity plísní, jež se na nich rozšířily. Nyní bylo nutné svazky vyčistit od všech nečistot, vyrovnat jejich zprohýbaný papír, oddělit od sebe slepené listy a opatřit exempláře novými deskami vyrobenými v historizujícím duchu za užití dochovaných částí vazeb. Výsledkem je, že jsou obě knihy opatřeny estetickými polokoženými vazbami, které mají na hřbetě zlacené jméno autora a titul. Knihy jsou čisté a bez problémů čitelné, proto je bylo možné zařadit zpět do fondu knihovny a opět je zpřístupnit čtenářům.



6 KNIHOVNA VHÚ PRAHA

6.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha prošla za dobu své existence několika organizačními proměnami. Za její předchůdkyně se dají považovat tři instituce, které vznikly v prvním a druhém desetiletí 20. století.



První institucí byl Archiv národního osvobození, který byl zřízen v roce 1919 při Zemském archivu. V říjnu téhož roku byl založen ministerstvem obrany Památník odboje za účelem shromažďování materiálů a dokumentů, které s sebou přiváželi vracející se českoslovenští legionáři. Práce Archivu národního osvobození a Památníku odboje byla v podstatě shodná a duplikovala se, proto byl předložen návrh na rozdělení úloh jednotlivých institucí. V roce 1924 byl založen Vojenský archiv Republiky československé (RČS), který vznikl ze zrušeného archivu tehdejšího ministerstva obrany. Ve stejném roce bylo zřízeno Vojenské museum, jehož vybudování bylo již v roce 1920 svěřeno Vědeckému ústavu vojenskému.

V roce 1926 došlo k odloučení Vojenského musea od Vědeckého ústavu vojenského a následně k jeho přičlenění k Vojenskému archivu RČS. V roce 1926 tedy existovaly tři instituce s velmi podobným zaměřením a úkoly. Dne 28. října 1929 byly všechny tři sloučeny v jednu – v Památník osvobození, který

byl umístěn na vrch Vítkov a zahrnoval dvě budovy: na úpatí byla vystavěna účelová budova a na vrcholu budova Mauzolea a Pantheonu s monumentální sochou Jana Žižky z Trocnova (socha byla osazena až po 2. světové válce). V roce 1929 byly knihovna Archivu národního osvobození a Knihovna Památníku odboje sloučeny do jedné instituce, ale obě knihovny ještě pracovaly odděleně.

Dne 9. září 1939 byl Památník osvobození na rozkaz říšského protektora německou tajnou policií uzavřen a zapečetěn. O zaměstnance ústavu – vojáky i civilisty – se z větší části postaralo ministerstvo školství, které jim zajistilo nová působiště. V době protektorátu se ze sbírek knih Památníku osvobození a z dokumentů svezných sem ze zrušených českých útvarů a ústavů stala pražská pobočka berlínské Heeresbücherei.

S poválečnou obnovou ústavu bylo současně započato rovněž s rekonstrukcí obou knihoven. Práce spojená se shromažďováním rozptýlených sbírek včetně nábytku vyžadovala značnou námahu i čas, stejně tak jako zajišťování stavu a úplnosti navrácených fondů, které bylo značně

ztíženo neúplností evidenčních záznamů. U Knihovny Vojenského historického musea byla práce navíc komplikována ztrátou přírůstkových seznamů. Ale již v roce 1946 začala knihovna plnit své základní úkoly.

V roce 1945 byl na základech Památníku osvobození založen Vojenský historický ústav, který převzal knihovní fondy do své správy a dále je rozšiřoval. V roce 1965 došlo ke sloučení Knihovny VHÚ a Knihovny Vojenského historického musea. V poválečném období směřovala do fondů vojenské muzejní knihovny také část dokumentů ze svozů ze zrušených zámeckých knihoven. V roce 1969 byla ke Knihovně VHÚ přidružena Knihovna Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda a po šesti letech došlo k jejich sloučení.

Po roce 1989 začala novodobá éra knihovny. Za zmínku stojí zejména zpřístupnění dosavadních tzv. prohibit (šlo především o literaturu legionářskou, o literaturu o prvním a druhém odboji a západním odboji) a doplňování fondů o literaturu zaměřenou na československé legie a západní odboj.

Fond i prostory Knihovny VHÚ Praha byly významně rozšířeny v roce 2008, kdy Vojenský historický ústav převzal po zrušené Agentuře vojenských informací a služeb (AVIS) bývalou Ústřední odbornou knihovnu MO ČR, sídlící v budově někdejšího Vojenského zeměpisného ústavu v Praze-Bubenči. Fond této knihovny byl budován od 60. let minulého století pod hlavičkou tehdejšího Technického informačního střediska MNO a později Ústředního vědeckoinformačního střediska ČSLA (do r. 1991). Než přešla pod AVIS, spadala knihovna v 90. letech pod Ústav vojenských vědeckých informací (1991–1994) a Ústav obranných studií AČR (1995–1997).

Po začlenění výše zmíněné knihovny byly v rámci Knihovny VHÚ Praha vytvořeny dva samostatné referáty (Referát historických fondů a Referát speciálních fondů), které byly od 1. 10. 2012 sloučeny do jediné integrované knihovny se dvěma detašovanými pracovišti na Žižkově a v Rooseveltově ulici v Praze-Bubenči.

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR.

6.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha má ve svém fondu téměř 200 000 knihovních jednotek. Obsahově je fond zaměřen převážně na vojenskou historii 20. století (tuzemskou i zahraniční) a soudobou vojenskou problematiku. Výběrově jsou zde zastoupeny dokumenty z oblasti společenských a humanitních věd. Dále jsou ve fondu uchovávány staré tisky, rukopisy, periodika, topografické a vojenské mapy, videokazety a CD-ROMy týkající se historie i současnosti vojenství. Fond knihovny představuje ojedinělou sbírku, která má vysokou kulturní hodnotu celoevropského významu.

Staré tisky

Sbírka starých tisků ze 16. až 18. století. K tomuto fondu jsou přidruženy dokonce také tři inkunábule z poslední čtvrtiny 15. století. Ve fondu jazykově převažují tituly německé a francouzské, ale zastoupeny jsou též dokumenty v italštině, latině, angličtině, španělštině a češtině. Obsahově fond pokrývá oblast od obecné historie až po speciální vojenské obory, od antiky až do 18. století.

Rukopisy

Fond rukopisů obsahuje především deníky, příručky a reglementa od 16. až do 20. století, kdy jádro tvoří dokumenty z 18. a 19. století. Obsahově pokrývá stejné oblasti jako fond starých tisků.

Vojensko-historické literatury 19. a počátku 20. století

Fond zahrnuje dokumenty vydané mezi lety 1801 a 1920.

Nový fond – od roku 1921 do současnosti

Fond čítá asi 85 000 svazků a obsahuje jak dokumenty tuzemské, tak zahraniční provenience. Tento fond představuje jádro Knihovny VHÚ Praha. Téměř kompletně je zastoupena literatura o československých legiích v 1. světové válce a literatura o vývoji a vzniku československé, resp. české armády od jejího vzniku až do současnosti. Ve fondu se dále nacházejí dokumenty o vojenství, vojenské historii a organizaci, fortifikačních a zbraňových systémech. Výběrově je zde dostupná literatura všeobecně historických a společenských věd. Tento fond není uzavřen a je neustále doplňován.

Fond zaměřený na soudobé vojensství a obrannou politiku

Významně jsou zde zastoupeny rozsáhlé vojenské encyklopedie z mnoha zemí světa, vojenské ročenky, knižní produkce Ministerstva obrany ČR nebo specializované slovníky. Kromě současného vojensství je fond tematicky zaměřený na mezinárodní vztahy, bezpečnostní problematiku a obsahuje také literaturu, jež se zabývá řízením lidských zdrojů či výpočetní technikou.

Periodika – vojenská historie

Nejstarší časopisy pocházejí z konce 18. století a jde zejména o rakousko-uherskou, německou a francouzskou produkci. Jádrem sbírky tvoří noviny a časopisy z 20. století, a to vojenské i nevojenské. Ve fondu se nacházejí i unikátní tisky dokumentující I. a II. československý odboj (domácí i zahraniční).

Periodika – soudobá vojenská problematika

Většinu tvoří prestižní zahraniční časopisy ze Spojených států, Anglie, Německa či Francie. Často se jedná o tituly, které nelze sehnat v jiné tuzemské knihovně. Významně je však zastoupena i česká produkce, jejíž jádro tvoří periodika vydávaná pod hlavičkou Ministerstva obrany ČR.

Topografické a vojenské mapy a plány

V tomto fondu se nacházejí jak mapy (topografické, vojenské, obecné i speciální), tak atlasy a fortifikační plány, které časově pokrývají 17. až 20. století.

Fond mikrofilmů a mikrofiší

Zde jsou uložena především legionářská periodika a časopisy z období 2. světové války.

Fond dokumentů na CD-ROMech a videokazetách

Na kompaktních discích jsou uloženy některé digitalizované staré tisky a periodika z období 2. světové války. Dále jsou také zpřístupněny některé encyklopedie, slovníky a výukové programy.

6.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2017

V souladu se zákonem č. 257/2001 Sb., usnesením vlády ČR č. 28/2012 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 až 2015 a usnesením vlády ČR č. 1032/2016 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 až 2020 se Knihovna VHÚ věnovala následujícím odborným činnostem.

1. Mimořádná revize a slučování fondů

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR. Administrativní sloučení těchto referátů přineslo velké množství prací zahrnující také jejich fyzické sloučení, neboť dosavadní stav neodpovídal organizaci stavění knihovních fondů a neumožňoval rychlou a bezproblémovou orientaci v knihovních dokumentech. Taktéž byl neúsporný z hlediska využití svěřených prostor.

Tyto práce pokračovaly i v roce 2017. Slučování fondů pokračovalo primárně na fondu periodik. Do konce roku 2017 bylo sloučeno 1805 titulů periodik, přičemž v případě 202 titulů došlo k přesignování, (celkem přesignováno 450 titulů). Práce na slučování fondu je třeba vázat na práce revizní, neboť je nutné ověřit fyzický stav dokumentů, kompletnost ročníků i jednotlivých čísel a svazky i jednotlivá čísla fyzicky přesignovat. V praxi to znamená, že každý titul je prověřen metodou de visu ročník po ročníku, svazek po svazku, číslo po čísle a stránku po stránce, což představuje časově náročný proces. V roce 2017 pokračovalo také slučování fondů monografií, které je také spojeno s obsahovou revizí fondů. V rámci revizních prací bylo ze zanikající (slučované) signaturní řady S G vybráno k odpisu nebo k přesignování do signaturních řad A, B, C celkem 200 knihovních jednotek.

2. Konzervační depozitář v Lešanech

Problémy se stavem depozitáře, které se projevovaly v předchozích letech, se během roku 2017 opakovaly v menší míře. Díky pravidelnějším servisním zásahům na klimatizačních jednotkách, které zajišťovala AHNM, se v roce 2017 objevovaly závady a nedostatky v menší míře než v letech předchozích. Přesto se v depozitáři opětovně vyskytly vysoké hodnoty vlhkosti vzduchu, kterou klimatizační jednotky nedokázaly udržet v nastaveném rozsahu, ale díky pravidelnější údržbě jednotek nebyly výkyvy tak markantní. Snad i proto se neobjevily žádné další průvodní problémy s plísněmi jako v předchozích letech.

Během roku 2017 pokračoval dlouhodobý monitoring klimatického a mikrobiologického prostředí v depozitářích.

3. Retrospektivní konverze a rekatalogizace – postup a pracovníci

V roce 2017 pokračovala Knihovna VHÚ v intenzivní jmenné rekatalogizaci periodik ze starého (historického do roku 1920 včetně) i nového fondu do elektronického systému. Byla dokončena rekatalogizace všech aktuálně odebíraných, a tedy živých periodik. Na zpracování fondu periodik se podíleli 2 externí pracovníci z řad studentů Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK. Zpracování fondu periodik je úzce propojeno s revizními pracemi a se slučováním fondů. Práce přesto postupují dobrým tempem. Do elektronické podoby bylo převedeno 288 záznamů titulů periodik, takže celkový počet ke konci roku 2017 je 1805 titulů. Je třeba ještě zdůraznit fakt, že objem prací zahrnující převedení jednoho titulu není vždy stejný, neboť se odvíjí nejen z charakteru periodika jako takového, ale především z počtu ročníků, respektive počtu svazků, které daný titul obsahuje. Zpracování je na vysoké úrovni.

Zároveň s rekatalogizací periodik pokračovala Knihovna VHÚ v exportech záznamů do Souborného katalogu ČR a ve spolupráci se stejnojmenným oddělením NK ČR. Díky tomu je v současné době v on-line verzi Souborného katalogu ČR zaneseno 1104 titulů periodik z Knihovny VHÚ Praha.

V roce 2017 pokračovalo věcné zpracování fondů Knihovny VHÚ dle standardu PHNK/LCSH (Předmětová hesla Národní knihovny/Library of Congress Subject Headings). Knihovna takto spolupracuje s Národní knihovnou ČR na tvorbě mezinárodního slovníku věcných autorit stále jako jediná specializovaná knihovna, a upevnila tak svoji pozici pilotní instituce na poli spolupráce univerzálních a specializovaných knihoven v ČR řešících problematiku propojení věcných slovníků dle mezinárodních angloamerických pravidel a pravidel RDA. Na věcném zpracování fondů se postupně podílel jeden externí pracovník. Zaměstnanci knihovny také pokračovali vedle vlastního zpracování a koordinace prací externích pracovníků také v práci člena národní Pracovní skupiny pro věcné autority (koordinováno NK ČR), tedy komise, na jejíchž zasedáních jsou řešeny standardy věcného zpracování v celonárodním měřítku.

4. Služby

V roce 2017 pokračovala knihovna v poskytování služby MVS (meziknihovní výpůjční služby). Zároveň pro pracovníky Knihovny VHÚ trvala spolupráce s Národní knihovnou Praha na službě MMVS (mezinárodní meziknihovní výpůjční služba). Realizováno bylo 48 ze 48 žádaných výpůjček MVS do Knihovny VHÚ Praha a 27 z 28 žádaných MVS z Knihovny VHÚ. Mezinárodních MVS bylo realizováno 35 z 37 žádaných do Knihovny VHÚ. Celkově lze konstatovat, že objem vyřízených MVS lehce poklesl.

Knihovna VHÚ pokračovala jednak v poskytování rešeršních a referenčních služeb (např. zpracovávání odborných rešerší), ale i ve zpracování tematických bibliografií. Knihovna, jako aktivní člen projektu Ptejte se knihovny, pokračovala v poskytování informačních služeb dle specifikací projektu. V projektu je zapojeno pouze 87 nejvýznamnějších knihoven v ČR. Přes e-mailovou schránku knihovny bylo zodpovězeno 147 dotazů. V roce 2017 bylo zodpovězeno 33 dotazů v rámci projektu Ptejte se knihovny (za pozornost stojí nárůst o třetinu oproti 21 dotazům z roku 2016). Tato statistika ukazuje solidní nárůst rešeršních a referenčních služeb. Zároveň jasně ukazuje na nárůst informačních a rešeršních služeb, což dokládá, že povědomí o kvalitních informačních službách mezi uživateli Knihovny VHÚ je na stále vysoké úrovni. Knihovna VHÚ nadále

poskytovala nadstandardní servis v rámci výpůjčního protokolu, jakož i vysoce fundované odpovědi na čtenářské dotazy a asistenční služby u katalogů. Z 1387 registrovaných uživatelů knihovny jich bylo v roce 2017 aktivních 831 (z nich 60 nových čtenářů a 44 neregistrovaných badatelů) a knihovna realizovala 1435 záůjček a 3266 prolongací.

5. Digitalizace

Stejně jako v předchozím roce, i za rok 2017 zrealizovala knihovna VHÚ dva projekty digitalizace novodobých dokumentů a jeden projekt digitalizace rukopisů se vztahem k naší vojenské historii. V těchto dvou případech byly dokumenty opět zpracovány dle celostátně platných specifikací Národní digitální knihovny (NDK). Pracovník knihovny VHÚ byl členem Formátového výboru NDK (pracovní skupiny pro tištěné dokumenty), který slouží jako poradní orgán pro tvorbu a úpravy těchto specifikací.

5.1 Projekt *Historie a vojenství v dobových písemnostech*

V roce 2017 pokračovala Knihovna VHÚ v digitalizaci rukopisů v projektu *Historie a vojenství v dobových písemnostech* v rámci grantového podprogramu Manuscriptorium v programu VISK 6 (Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica pod patronací UNESCO). Jednalo se o čtvrtý největší projekt v ČR podaný v rámci podprogramu VISK 6, přičemž dva z větších projektů podala Národní knihovna ČR. V tomto roce bylo zdigitalizováno 30 rukopisů, které čítaly celkem 8085 stran. Do projektu byly zařazeny tyto dokumenty:

- MONTECUCCOLI, Raimondo. *Afforismi dell'arte bellica lasciati per eterna memoria dal gran generale prencipe Montecucoli*. [rukopis] [S.l., post 1670]. 452 s. Sign.: IIR D 758
- COEHOORN, Menno van. *Wederlegginge der Architectura Militaris Onlangs uytgegeren door den Autheur Sonder Naem: Waer inne de Attaque van den Ingenieur en Capiteyn Paen wordt afgewesen, en de hwackte van syn maniere vam bpmven vertoont, insonderheyt die op de Stadt Coevoerden zyn toegepast*. [rukopis] [S.l., post 1683]. [45] s.; 11 čb. obr., 3 barev. obr. Sign.: IIR F 531
- POLYBIOS. *Extract und Kurtzer Begriff aller Operationen Sowohl im Feld, als Festugen, aus denen alten Krigs- Scribenten: Vegezio, Polybio und Aphorismis Manticucoli gezogen, und zu unseren Zeiten sehr nutz- und dienlich befunden worden*. [rukopis] Wienn, 1748. 108, [20] s. Sign.: IIR C 2376
- *[Pract. Belli]*. [rukopis] [S.l.], 1748. 813 s. Sign.: IIR C 3662
- *Register Uber Nachsiehende Marcherouten*. [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [195] s. Sign.: IIR B 1493
- *Kurzgefasste Artillerie Lehre*. [rukopis] [S.l., 1701-1720]. 226, [9] s.; 78 čb. obr., tab. Sign.: IIR C 15860
- *Manuel de Ingénieur Géométrie Superficies*. [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 134 s.; 33 tb., 12 čb. obr. Sign.: IIR B 2270

- *Marche Verhaltung.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [233] s.; 1 barev. obr. Sign.: IIR B 2327
- *Memoire sur la fortification.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 16, [68], [21] s.; 1 barev. obr. Sign.: IIR C 3616
- *Méthode pour réduire toutes les stations d'un ou de plusieurs nivellemens á une méne ligue de niveau générale.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [15] s.; 1 čb. obr. Sign.: IIR F 466
- *Versuch vom Coup d'Oeil Militaire.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 125, [95] s.; 16 barev. a čb. obr. Sign.: IIR B 2332
- MONTARQUES, Pierre de. *Monsieur Montargues Fortification.* [rukopis] [S.l., post 1742]. [30] s.; 8 čb. obr. Sign.: IIR C 2372
- *Nachricht welcher gestallt eine Vestung u attaquiren und hinwiederum zu defendiren steht.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [34] s. Sign.: IIR D 777
- *[Německá pravidla výcviku a voj. cvičení pro rakouskou armádu z r. 1737].* [rukopis] [S.l., post 1737]. [291] s.; barev. obr. Sign.: IIR B 1455
- HESSE, G. Von. *Moderner Defensiv Fortification veränderte Structur aus dem Fundamente der winckelrechten Tenaille + přív. 1: HESSE, G. Von. Zu der Natur und Kunst gegründete Vortheile zu Anlegung haltbarer und unüberwindlicher Festungen* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 144 s.; 2 čb. obr. + 74 s. Sign.: IIR C 3664
- HEER, Christoph. *Die 200 Fragen von der Defension und Offension.* [rukopis] [S.l., post 1701]. [98] s.; 5 čb. obr., 1 barev. obr. Sign.: IIR D 636
- *Vierdter Abschnitt Evolutiones Daß Rechts umkehren mit dreyen und vieren zu Pfferd.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 132, 22, 70, [1], 309, [1], 32, 20 s. Sign.: IIR B 7182/1
- *Aus – Zug aus dem Exercitio Für die Infanterie in welchem die von Zeit zu Zeit herausgegebene Remarquen, Nebst auch einige Erläutherungen eingetragen seynd.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 318, [6] s. Sign.: IIR B 1671
- *Auszug Deren Comando Wörter und Erleiterung des Exercitii Regulam[m]jents, und deren ertheilten zwey Anhänge, nebst andern von zeit zu zeit Extra anbefohlenen Erleitherungen sowohl als die Mittheilung des gantzen Exercitii in 3 Haupt-theillen etc.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [260] s. Sign.: IIR B 2023
- *De la Mesure Superficies.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [80] s.; 8 čb. obr., 2 tab. Sign.: IIR C 3617
- *Du Relief en général.* [rukopis] [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 82, 92 s.; 3 tab. Sign.: IIR F 251/1
- *Du Relief en général.* [rukopis] [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 11 barev. obr. Sign.: IIR F 251/2
- *Exercitium für sam[m]jentliche Kays. Königl. Cavallerie Regimentes zu Pferd, und zu Fuß. [Erster Abschnitt – Dritter Abschnitt].* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 255, [2] s. Sign.: IIR B 2273/1

- STIPSTITZ, Joseph. *[Exercitium für sam[m]entliche Kays. Königl. Cavallerie Regiments zu Pferd, und zu Fuß.]*: Der Kay. Königl. Cavallerie Exercier Plans [rukopis] [S.l., ante 1780]. 333, [24] s.; 19 barev. obr., 3 tb. Sign.: IIR B 2273/2
- *Exercitium Regulament für Sammentliche Kayserlich Königliche Cavallerie.* [rukopis] [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 602, [6] s. Sign.: IIR C 3066
- *General Observationes: Welche bey Ausruck und Exercierung eines Battalions oder Regiments zu beobachten kom[m]en.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. 169 s.: barev. obr. Sign.: IIR B 1675
- CLASEN. *Des Königl. dauschen Ingen. Capit. Herrn Clasens Beygefallene Gedancken, bey Durchlesung der Ecole de la Fortification par M[onsieu]r de Fallois.* [rukopis] [S.l., 1. pol. 18. stol.]. [65] s.; 22 čb. obr. Sign.: IIR B 2337
- *Gedancken über den Krieg von einigen demselben anhangenden Beschwehrlichkeiten und wie solchen abzuhelpen.* [rukopis] [S.l., 1753]. [184] s. Sign.: IIR C 3457
- GRÜNBERG, Rudolph Gottlob von. *Kleines Exercitien Buch der Cavallerie.* [rukopis] [S.l., 1754]. 118 s. Sign.: IIR B 7585
- *Des Regulaments Ordnung gesantes Kayser. Königliches Fuß – Volk. Zweyter Theil, Die Verhaltunen bey einem Regiment und Compagnie überhaupt, auch im Feld und Besazungen besonders enthalten.* [rukopis] Stain, 1755. 472, [8] s. Sign.: IIR B 7183

Výběr dokumentů zahrnuje vzácné raně novověké rukopisy z Knihovny VHÚ. Tematicky lze digitalizované tituly zařadit do dvou kategorií: jedná se o literaturu příručkovou a fortifikační. Vedle převažující skupiny rukopisů z 18. století je třeba zdůraznit dva nejstarší rukopisy vybrané pro digitalizaci v roce 2017 – spisy rakouského maršála Raimunda Montecuccoliho a nizozemského maršála Menna Van Coehoorn z 2. poloviny 17. století.

5.2 Projekt *Historie a vojenství v dobovém tisku*

V roce 2017 pokračovala Knihovna VHÚ v digitalizaci dokumentů v projektu *Historie a vojenství v dobovém tisku* v rámci grantového podprogramu VISK 7 - Kramerius (Ochranné reformátování dokumentů ohrožených degradací papíru). Z celkových dvaceti žadatelů z celé ČR se jednalo o druhý největší projekt přijatý v rámci tohoto podprogramu. Celkem bylo zdigitalizováno 92 969 stran digitálních dokumentů. V rámci projektu bylo také zhotoveno 446 ks ochranných obalů z nekyselé lepenky pro již digitalizované svazky z fondu knihovny. Stejně jako v předchozím roce, jako člen odborné hodnotící komise programu VISK 7 působil pracovník Knihovny VHÚ.

Do projektu VISK 7 byly zařazeny tyto tituly periodik:

- *Unsere Wehrmacht in Protektorat/Böhmen und Mähren 1939-1944*
- *Statistická ročenka Protektorátu Čechy a Morava 1941-1944*
- *Křídla vlasti 1952-1961*
- *Tankista 1951-1958*
- *Dělostřelec 1950-1958*
- *Spojař 1951-1958*
- *Ženista 1951-56, 1958*
- *Letec 1951-1956*
- *1. prapor 1940-1941*
- *Obrana obyvatelstva 1935-1938*
- *Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer: Normalverordnungen 1870-1893; 1912-1914*
- *Beiblatt zum Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer 1913-1914, 1917*
- *Výroční zpráva Čs. vojenského zeměpisného ústavu 1921-1936*
- *Ročenka odbočky Svazu čs. důstojnictva v Praze 1933-1938*
- *Ročenka ARMY 1938*
- *Ročenka čs. děsloužících 1933*

Dále bylo zpracováno 214 svazků monografií, převážně s tematikou meziválečné čs. armády a vojenské problematiky obecně, dále v menším množství i tituly pojednávající o druhém odboji.

5.3 Projekt Digitalizace k 1. světové válce

Vedle těchto dvou projektů byla ještě realizována objemem nejrozsáhlejší digitalizace ve VHÚ v tomto roce, a to zpracování dokumentů souvisejících s historií první světové války. Realizace digitalizace byla umožněna opět díky víceleté podpoře, které se této činnosti dostalo v rámci vládní koncepce připomínání první světové války u příležitosti stého výročí tohoto přelomového konfliktu. Díky tomuto financování bylo digitalizováno 824 svazků v celkovém rozsahu 122.660 stran.

Výběr dokumentů digitalizovaných v rámci tohoto projektu se po obsahové stránce opětovně soustředil na publikace pojednávající o zapojení českých zemí do války v rámci Rakouska-Uherska nebo na ty, jež se týkají prvního československého odboje, zvláště pak československých legií. Vedle toho však byl výběr doplněn o větší množství (okolo 400 svazků) vojenských předpisů zapůjčených z Vojenského historického archivu. Tyto předpisy posloužily k doplnění dosti torzovitého předpisového materiálu dostupného v knihovně VHÚ. Jednalo se o předpisy rakousko-uherské provenience, které však byly z velké části normou i pro meziválečnou československou armádu, minimálně v prvních letech její existence. Poslední skupinou zpracovávaných dokumentů byly rukopisné egodokumenty s vazbou na první světovou válku z podsbírký Varia muzejního fondu VHÚ (celkem 29 rukopisů). U vybraných dokumentů byl vytvořen bibliografický popis obrazových příloh, který by měl usnadnit práci badatelům při dohledávání obrazového materiálu. Digitální dokumenty byly vytvořeny stejně jako v případě projektu VISK 7 dle specifikací Národní digitální knihovny (NDK), tedy celostátně uznávaném knihovním standardu.

5.4 Digitální studovna MO ČR a ostatní

Dokumenty zpracované v tomto projektu budou – společně s daty z projektu VISK 7 - zpřístupněny on-line na adrese kramerus.army.cz prostřednictvím Digitální studovny MO (dále DSMO), která je nadále průběžně budována. Ve spolupráci VHÚ Praha, VÚA-VHA a Referátu pro válečné hroby a AKIS MO bylo pokračováno ve zkušebním on-line provozu výše zmíněného portálu DSMO. Do konce roku 2017 bylo v tomto systému badatelům z celého světa zpřístupněno cca 350.000 stran vybraných digitálních fulltextově dokumentů převážně zaměřených na tematiku 1. světové války, které jsou zde fulltextově prohledávatelné. Výběr dokumentů zahrnuje dobové noviny, časopisy, monografické publikace, ale také archivní matriky. S rozšiřováním množství zpřístupněných dat se počítá i v roce 2018. Díky tomu, že je digitální studovna založena na systému Kramerius, vyvíjeném za podpory nejvýznamnějších českých knihoven, který má vlastní aplikační rozhraní, je možné k DSMO přistupovat kromě webového rozhraní také pomocí mobilní aplikace pro tablety a smartphony jak s operačním systémem Android, tak iOS. Aplikační rozhraní DSMO využívá i nově budovaná databáze s evidencí padlých, taktéž pod záštitou Ministerstva obrany ČR.

V roce 2017 Knihovna VHÚ pokračovala v provozování vlastního digitalizačního pracoviště, na kterém bylo jedním externím zaměstnancem digitalizováno 24 knihovních jednotek stejně jako v předchozím roce. Dále bylo digitalizováno značné množství jednotlivin (fotografie, rytiny atd.) pro badatelské, muzejní a publikační účely pracovníků VHÚ. Celkem bylo digitalizováno 7788 souborů o velikosti 131,45 GB. Pracovník digitalizačního zařízení také věnoval podstatnou část pracovní doby postprodukcí již hotových dat, tedy úpravám obrazů, OCR a reformátování do podoby zpřístupnitelné čtenářům a v neposlední řadě se podílel na publikační činnosti v rámci rubriky Kniha týdne a na revizi fondů.

6. Akvizice

V roce 2017 pokračovala Knihovna VHÚ v akviziční činnosti, takže bylo možné zajistit odpovídající nákup odborné literatury a specializovaných periodik. Celkový přírůstek periodik tvořil 173 titulů (což je pokles o tři tituly, jejichž vydávání bylo ukončeno), z toho 78 českých, 95 zahraničních. Z tohoto počtu se ale nakoupilo pouze 14 českých (dalších 64 titulů bylo získáno formou výměny či daru) a 51 zahraničních titulů (dalších 44 opět jiným způsobem). Přírůstek knižních publikací opět vzrostl z 1800 svazků za rok 2016 na enormních 2560 svazků za rok 2017 (standardem byl v předchozích letech přírůstek mezi 1200-1500 svazků ročně). Z tohoto počtu byla necelá čtvrtina (599 kusů) publikací pořízena formou nákupu. Ostatní získala Knihovna VHÚ formou výměn, darů či odpisů z jiných knihoven.

Nadále pokračovala meziknihovní výměnná služba, která zaznamenala v minulém roce mírný nárůst. Počet stabilních partnerů k výměně publikací vzrostl s tuzemskými institucemi z 32 na 33 a se zahraničními z 25 na 26 institucí. Časopis HaV touto cestou odebírá 49 institucí.

7. Restaurování

Knihovna VHÚ Praha v roce 2017 realizovala dvě zakázky na restaurování starých tisků. V prvním případě se jednalo o restaurování starých tisků z 16.–17. století (10 svazků), v druhém případě o restaurování starých tisků z 18. století (14 svazků). Mezi restaurované vzácné tisky můžeme zařadit například vysoce ceněné bohemikum 16. století – *Kalendář historický* Daniela Adama z Veleslavína vydaný roku 1590. Knihovna takto postupně restauruje dokumenty významné historické a kulturní hodnoty.

8. Další činnosti

Pracovníci knihovny se výrazně podíleli na přípravě a průběhu akcí VHÚ Praha a na organizačním zajištění odborné konference „Čtyři léta do pole okovaná: 1917 – Revoluce ve válce, společnost v revoluci“. Pracovníci knihovny spolupracovali i na podpoře publikační a muzejní činnosti pracovníků VHÚ.

Zaměstnanci knihovny přednesli odborné příspěvky na vědeckých konferencích „11. sjezd českých historiků“, „Libri speculum vitae“, „Válečné události 17.–19. století z interdisciplinární perspektivy“, „Transformations of Landscapes: the impacts and aftermaths of the Thirty Years' War“, „Bibliotheca Antiqua 2017“ a „Bitva u Kolína 1757-2017“ a další odborné přednášky zpracované pro městskou část Praha 12 a pro státní zámek Konopiště. Publikovali také statě ve sbornících *Bibliotheca Antiqua 2017* a *Léta do pole okovaná. 1915* a dále články a recenze v periodikách *Knihy a dějiny* a *Historie a vojenství*.

Po celý rok také pracovníci knihovny zpracovávali obsáhlé knižní anotace pro webovou rubriku „*Kniha týdne*“ (součástí „*Exponátu dne*“) a podíleli se rozsáhlejšími články na webové rubrice „*Kalendárium*“ (*Pražský vánoční happyend roku 1742*) a na aktualizaci webu vhu.cz článkem *Dalších 30 rukopisů z VHÚ je přístupných on-line*.

7 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST

Nedílnou součástí aktivit Vojenského historického ústavu Praha je také práce vědeckovýzkumná. Ta je principiálně zaměřena na historii českého a československého vojenství, rámcově také na oblast evropského a světového vojenství a historii obecně. Důležitým předmětem zkoumání je i problematika českého a československého I., II. a III. odboje ve 20. století a zpracovávání personálií předních vojenských osobností. Výsledky výzkumu byly prezentovány formou studií v odborných časopisech a sbornících, v monografiích, aktivní účastí na tuzemských a zahraničních konferencích a seminářích, v přednáškové a expertní činnosti a také formou výstav. VHÚ Praha se výraznou měrou prezentoval ve sdělovacích prostředcích, ve vystoupeních zprostředkoval širší veřejnosti výsledky výzkumu vojenských dějin a přispíval tak k vytváření pozitivního obrazu AČR ve společnosti.

7.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY

Výběr výzkumných projektů pracovníků VHÚ Praha za rok 2017:

- *České a československé vojenské dějiny*
- *1. světová válka, historie československých legií, problematika válečných hrobů*
- *Činnost rozvědky a kontrarozvědky československých legií 1918–1920*
- *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939*
- *Dějiny správy a využití fotografie jako historického pramene*
- *Organizace a nasazení československých vojenských jednotek v období 2. světové války*
- *Perzekuce důstojnického sboru v období po únoru 1948*
- *Dějiny československé generality*
- *Dějiny vojensko-technického vývoje*
- *Historie druhů vojsk*
- *MNO v letech 1945 až 1989 včetně organizačních schémat z let 1949–1969 a z roku 1938*
- *Následky sovětské okupace 1968–1991*
- *ČSLA v posledním dvacetiletí své existence*
- *Čeští vojáci v zahraničních mírových misích OSN 1989–2015*

7.2 KONFERENCE POŘÁDANÁ VHÚ PRAHA



V prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se 19. a 20. září 2017 uskutečnila mezinárodní vědecká konference nazvaná „1917 – revoluce ve válce, společnost v revoluci“, která byla součástí dlouhodobého cyklu „Léta do pole kovaná 1914-1918“. Tento cyklus připomínající stoleté výročí 1. světové války pořádá VHÚ Praha ve spolupráci s Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky a ministerstvem obrany České republiky. Na konferenci zazněly na čtyři desítky příspěvků od odborníků z České republiky i desítky dalších zemí – Německa, Rakouska, Polska, Ruska, Francie a dalších zemí.

Úvodní přivítání pronesl ředitel Vojenského historického ústavu Praha plukovník Aleš Knížek. Na něj navázala ředitelka Odborného útvaru předsedy Sněmovny Monika Hermannová, která přednesla projev předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jana Hamáčka. K účastníkům promluvila také náměstkyně ministra obrany Alena Netolická, která vyzdvihla, že konference nabízí českým historikům – i jejich zahraničním kolegům – možnost prezentovat v široké tematické škále jejich aktuální poznatky a objevy. Dále mimo jiné uvedla, že rok 1917

byl významným či přímo zlomovým i pro zahraniční revoluční akci T. G. Masaryka a jeho spolupracovníků. Vzpomněla rovněž bitvu u Zborova, která se stala pro Masarykův tým pádným argumentem pro další výstavbu československých legií.

Konference byla rozdělena do dvou jednacích dní a jedenácti panelů. Během konference mohli účastníci shlédnout i dvě výstavy. První zachytila hlavní okamžiky válečného roku 1917. Autoři Tomáš Kykal a Milena Kolaříková, sledovali vývoj na jednotlivých frontách, informovali o vývoji na „periferii“ války. Reakce na výzvu prezidenta USA Woodrowa Wilsona, aby válčící státy veřejně deklarovaly své válečné cíle, ukázala, že požadavky obou bloků jsou neslučitelné. Dohoda, jež si uvědomovala svůj narůstající strategický potenciál, hodlala v roce 1917 vystupňovat válečné úsilí k dosažení vítězství.

Ve Dvoraně Poslanecké sněmovny PČR mohli přítomní shlédnout i druhou výstavu s názvem 1917 – zlomový rok československého odboje, jejíž autorem byl Petr Matějček.



7.3 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

Přehled aktivní účasti pracovníků VHÚ Praha na konferencích a přednášková činnost v roce 2017 (výběr):

Mgr. Tomáš JAKL

- Bitva u Zborova. Přednáškový blok v rámci Národní poutě ke Zborovu. Tarnopol, 1. července 2017.
- Bitva u Zborova. Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 20. června 2017.
- Vznik ČSR a boje o její hranice. Cyklus Konec války a život v nové republice, Městské muzeum Horažďovice, 18. října 2017.
- Slánští rodáci v Londýně za první světové války. Všude žijí lidé, X. ročník historické konference – Slaný a Slánsko ve XX. století, 4. listopadu 2017.
- První československý tankista Karel Víravský. Cyklus Po-znání, Městská knihovna Libochovice, 29. listopadu 2017.

Mgr. Tomáš KYKAL

- Zahajovací konferenci mezinárodního projektu NETWORLD (Dědictví a památky první světové války, popularizace a jejich využití v turistickém ruchu). Příspěvků představující hlavní projekty VHÚ Praha, které souvisejí s výročími první světové války a jsou využitelné pro projekt NETWORLD (zejména Digitální studovna MO a Centrální evidence padlých)., Kobariď, Slovinsko. 13.–16. 2. 2017.
- Pátrání po osudech našich předků v první světové válce. Konference „Příběhy války“, PS PČR, Praha, ČR. 27.–28. 4. 2017.
- Verlorene Söhne? Die Tschechen an der Südwestfront und die Tschechoslowakische Legion in Italien im Jahre 1917. Konference „Das Jahr der Krise – militärische, wirtschaftlich-soziale und nationale Aspekte“, Franzensfeste/Fortezza, Itálie. 4.–6. 5. 2017.
- Československý dobrovolnický sbor v Itálii v roce 1917 – anatomie kolektivu. Konferenci „1917 – revoluce ve válce, společnost v revoluci“ v rámci cyklu VHÚ Praha „Léta do pole okovaná 1914–1918, PS PČR, Praha, ČR. 19.–20. 9. 2017.
- Conflict of Conscience and Duty – Czechs in the First World War from the Perspective of the Centenary Commemorations. Konference „The Battles of Marasti, Marasesti and Oituz (1917) in the First World War Dynamics“, Bukurešť, Rumunsko. 25. 9. – 27. 9. 2017.
- Pátrání po našich předcích v 1. světové válce. Přednáškový cyklus „Konec války a život v nové republice“, Muzeum Horažďovice, ČR. 4. 10. 2017.

PhDr. Jiří PLACHÝ, Ph.D.

- Přednáška o demarkační linii v jihozápadních Čechách v roce 1945, Chanovice, únor 2017.
- Přednáška o čs. parašutistech pro tamní vojenský útvar, Tábor, duben 2017.
- Diskusní večer Ústavu paměti národa v Bratislavě, přednáška o počátcích čs. zahraničního odboje, červen 2017.

PhDr. Prokop TOMEK Ph.D.

- III. odboj Masarykovo demokratické hnutí, divadlo Kolovrat Praha, 28. 3. 2017.
- Dočasný pobyt sovětských vojsk v ČSSR. Knihovna Ignáta Herrmanna Chotěboř, 25. 1. 2017.
- Pavel Tigríd – rozhlasové počátky za války v Londýně. Konference Tigrídovo svědectví dvacátého století. Národní muzeum Praha, 24. 10. 2017.
- Válečný pobyt Pavla Tigrída v Londýně. Dny Pavla Tigrída. Okresní archiv Semily, 26. 10. 2017.
- Cyklus Jeden svět na školách, Střední průmyslová škola v Úžlabině Praha 10, 29. 11. 2017.

Mgr. Pavel STEHLÍK

- Cesta do hlubin vojákovy duše, aneb etablování metody orální historie na VHÚ Praha. V. mezinárodní konference České asociace orální historie na Ústavu pedagogických věd Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 15. – 16. 2. 2017.

PhDr. Karel STRAKA, Ph.D.

- Přednáška Generál justiční služby prof. JUDr. Bohuslav Ečer, významná osobnost Právní služby Armády České republiky (AČR) pro účastníky Metodického dne Právní služby AČR ve Školícím a vzdělávacím středisku Ministerstva obrany České republiky v Komorním Hrádku, 28. 11. 2017.

8 PREZentaČNÍ ČINNOST

8.1 KALENDÁRIUM

Leden

- zahájení výstavy „Transport smrti Litoměřice – Velešín“ v prostorách zámku v Roztokách u Prahy

Duben

- zahájení výstavy „Pod vrchlíkem aneb 70 let výsadkového vojska v Československu“ v Regionálním muzeu v Chrudimi
- oficiální převzetí správy nad Národním památníkem hrdinů heydrichiády
- zahájení sezony Leteckého muzea Kbely

Květen

- zahájení sezony Vojenského technického muzea Lešany

Červen

- Pražská muzejní noc – účast Leteckého muzea Kbely, Armádního muzea Žižkov a Národního památníku hrdinů heydrichiády

Červenec

- otevření Stálé expozice ženijního vojska u 15. ženijního pluku Bechyně

Září

- Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany
- vernisáž výstavy „100 let raket“, Generální štáb AČR
- konference „1917 – revoluce ve válce, společnost v revoluci“ z cyklu „Léta do pole okovaná 1914-1918“, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR
- Land Rover Day ve Vojenském technickém muzeu Lešany
- Dětský den a den spojovacího vojska ve Vojenském technickém muzeu Lešany

Říjen

- převzetí pietního místa v jízdárně ruzyňských kasáren do užívání VHÚ

Listopad

- Vernisáž výstavy „100 let spojovacího vojska“ Generální štáb AČR

8.2 NÁVŠTĚVNOST

Celková návštěvnost v roce 2017

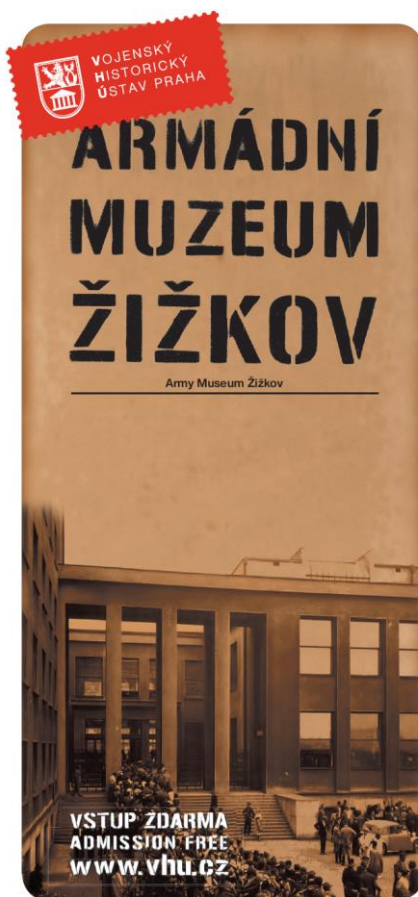
Armádní muzeum Žižkov	46 400
Letecké muzeum Kbely	130 500
Vojenské technické muzeum Lešany	135 000
Národní památník hrdinů heydrichiády	95 100
Celková návštěvnost	378 600

Speciálně doprovodných programů pořádaných v muzeích VHÚ Praha se zúčastnilo celkem 15 919 osob ve 523 skupinách, z toho:

Děti a mládež	471 skupin
Vojáci z povolání	24 skupin
Senioři	5 skupin
Zdravotně handicapovaní	4 skupiny
Ostatní skupiny	19 skupin

8.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Armádní muzeum je umístěno v Praze na Žižkově v historických budovách Památníku osvobození. Expozice muzea je rozčleněna do pěti základních celků.



8.3.1 HISTORIE

V budově patřící do komplexu původního Památníku osvobození na úpatí Vítkova je nyní situováno Armádní muzeum Žižkov. Ve své sedmdesátileté historii prošlo podobnými dějinnými peripetemi jako celý stát. V současnosti jeho expozice prezentuje ve třech sálech historii čs. armády a odboje od počátku 1. světové války až do padesátých let 20. století.

Expozice v žižkovském muzeu byla v meziválečném období dělena do pěti časových úseků:

- od léta 1914 do konce roku 1915
- 1916 a zima 1916/1917
- od jara 1917 do jara 1918
- od jara 1918 do vzniku Československa, resp. do uzavření příměří
- od vzniku státu do roku 1920, do návratu posledních transportů čs. legionářů

Za nacistické okupace, v září 1939, zabralo celý areál Památníku osvobození gestapo a vzniklo zde oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag), a to v rámci tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungsstelle. Ta spravovala muzejní, archivní i knihovní záležitosti. Muzejní exponáty ze Žižkova a Karlína přestěhovali Němci do Schwarzenberského paláce na Hradčanech, kde bylo od roku 1940 budováno německé Vojenské muzeum. Na sklonku války byly muzejní sbírky zčásti vyvezeny za hranice. Většinu se naštěstí podařilo získat zpět, některé exponáty však byly rozkradeny či zničeny.

Po válce bylo zřízeno Muzeum Památníku osvobození. Toto muzeum se zaměřilo na I. i II. odboj a bylo rozděleno na dvě základní části:

- období 1914–1918
- období 1939–1945

Po změně režimu v únoru 1948 byly stávající expozice Památníku osvobození v rozporu s komunistickou ideologií a jejím pohledem na legionářskou tradici. Proto se již záhy nové vedení ústavu, s novým náčelníkem VHÚ brig. gen. Čeňkem Hruškou (budoucím náčelníkem Hlavní politické správy čs. armády), rozhodlo muzeum uzavřít a zásadně přestavět „nevyhovující“ expozice Muzea Památníku osvobození. V roce 1951 se uskutečnila výstava „30 let Komunistické strany Československa“. Po této výstavě se muzeum pro veřejnost opět uzavřelo a svůj další provoz obnovilo až v roce 1954 pod novým názvem Muzeum československé armády. Nově instalované expozice zachycovaly novodobou historii čs. armády a ČSLA (Československé lidové armády). Po pádu komunistické moci v listopadu 1989 se muzeum na Žižkově změnilo na Muzeum odboje a České armády, nyní nese název Armádní muzeum Žižkov.

8.3.2 STÁLÁ EXPOZICE

Stálá expozice Armádního muzea Žižkov je umístěna ve třech rozsáhlých sálech a v horním foyer muzea. Čtvrtý sál Armádního muzea je vyčleněn pro pořádání příležitostných výstav. Z těch nejúspěšnějších jmenujme alespoň „Naši dělostřelci včera a dnes“, „Západní paravýsadky a domácí odboj“, „Bitva u Sokolova 1943“, „Invaze 1944“, „Military Radio“, „Atentát, Operace ANTHROPOID 1941–1942“, „Dědictví 2. světové války“, „Mobilizace“, „1945 - konec války v Čechách“ či „Pod křídly Sokola“. Součástí Armádního muzea je rovněž „Muzejní kino Vítkov“, které promítá dobové dokumenty, filmové týdeníky atd.

Stálá expozice Armádního muzea Žižkov je členěna následujícím způsobem:



Sál 1914–1918

Je věnován období 1. světové války a I. čs. vojenskému odboji. Výsledkem války, která výrazně změnila politickou mapu Evropy, bylo i zřízení samostatného československého státu, jedné z tzv. nástupnických zemí po rozpadu rakousko-uherské monarchie. Kromě vývoje na domácí politické scéně a účasti českých a slovenských vojáků pod prapory habsburské monarchie je největší část této expozice věnována především úsilí čs. domácího a zahraničního odboje o zřízení vlastního státního útvaru. Vzhledem k charakteru muzea je akcentována především historie zahraničních ozbrojených útvarů, čs. legií. V tomto vojsku ještě neexistujícího státu bojovalo proti ústředním mocnostem v Srbsku, Rusku, Itálii a Francii více než 110 000 Čechů a Slováků, kteří tak zásadní měrou přispěli k dosažení čs. státní suverenity.

Kromě celé řady unikátních dobových stejnokrojů, chladných, lehkých a těžkých palných zbraní, praporů, řádů a vyznamenání a dalších sbírkových předmětů zde návštěvník nalezne i výtvarná díla předních českých umělců Jana Štursy, Františka Kupky, Otty Gutfreunda a Vojtěcha Preissiga. Součástí expozice jsou také osobní památky na významné osobnosti z řad legionářů i politiků bojujících za samostatný stát.



Sál 1918–1939

Soustřeďuje se na muzejní zmapování historického vývoje armády meziválečného Československa. V tomto období ČSR patřila sice k menším, ale politicky, ekonomicky a kulturně nejvyspělejším státům tehdejší Evropy. Jeho pozici na mezinárodní scéně však ztěžovala nejen geograficky exponovaná poloha v centru Evropy, ale i jeho národnostní struktura. Obě tyto okolnosti poznamenaly dvacetiletou existenci ČSR. Hned po svém vzniku musel nový stát čelit odstředivým snahám některých významných národnostních menšin, odvolávajících se na právo na sebeurčení. V roce 1919 se dokonce dostal i do ozbrojeného konfliktu se sousedním Polskem, a především s Maďarskem, usilujícími o revizi státních hranic.

V následujících letech však čs. stát osvědčil svou vitalitu a prosperitu, která trvala až do počátku 30. let, kdy jej naplno zasáhla světová hospodářská krize. Sál je zakončen exponáty z let 1938 a 1939, kdy došlo k narušení státní integrity a posléze k postupnému zániku čs. státnosti. Všechny tyto události dvaceti meziválečných let jsou bohatě dokumentovány velkým množstvím palných zbraní domácí i zahraniční konstrukce, stejnokrojů a dalších sbírkových předmětů. Za pozornost jistě stojí i osobní památky na náčelníky francouzské vojenské mise v ČSR, gen. Maurice Pellého a gen. Louise Fauchera, na významné čs. generály Stanislava Čečka,

Aloise Eliáše, Rudolfa Medka a další osobnosti. Ke zcela unikátním patří i kolekce nejcennějších exponátů z muzejních sbírek VHÚ Praha, totiž nejvyšších zahraničních řádů udělených hlavám čs. státu, prezidentům T. G. Masarykovi a E. Benešovi, jakož i kompletní sbírka všech stupňů a skupin nejvyššího čs. Řádu Bílého lva.



Sál 1939–1945

Je věnován 2. světové válce a II. čs. vojenskému odboji. Návštěvníci se detailně seznámí s účastí Čechů a Slováků ve vojenských operacích na všech frontách tohoto dosud nejkrvavějšího válečného konfliktu, v domácím odboji a v dalších akcích, které měly za cíl obnovení čs. státní samostatnosti. Úvod sálu je věnován odchodům čs. vojákům do zahraničí a jejich zapojení do prvních budovaných vojenských jednotek, závěr pak Českému národnímu povstání a osvobození Československa. I tento sál velmi bohatě dokumentuje sledované období velkým množstvím exponátů, od palných zbraní přes vojenské prapory, stejnokroje různé provenience až k řádům a vyznamenáním a dalším památkám. Nechybí ani velké množství modelů tehdejší vojenské techniky.

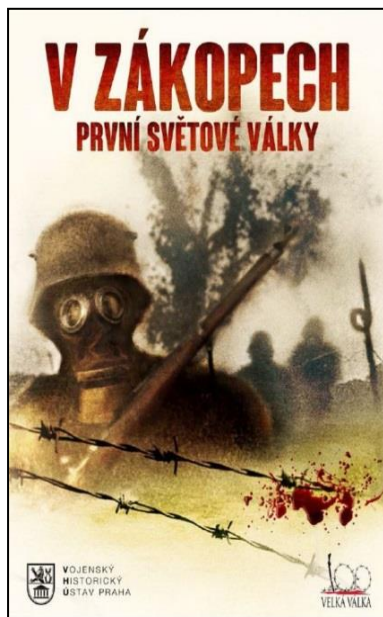
Z raritních vojenských stejnokrojů jmenujme alespoň generálskou uniformu významného legionáře a pozdějšího předsedy protektorátní vlády Aloise Eliáše, popraveného nacisty za spolupráci s odbojem, ale i vojenské stejnokroje prezidenta čs. exilové vlády Edvarda Beneše a ministra zahraničí Jana Masaryka. Další unikátní „dotýkané“ předměty představují stejnokroje npor. Adolfa Opálky, velitele „pražských“ parašutistů, kteří uskutečnili zdařilý atentát na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha; dále velitel 311. čs. bombardovací perutě RAF gen. Vladimír Nedvěda, velitele čs. vojenské jednotky na Středním východě a pozdějšího gen. Karla Klapálka, velitele čs. vojenské jednotky v SSSR a pozdějšího prezidenta ČSSR gen. Ludvíka Svobody, hrdiny bitvy u Sokolova npor. Otakara Jaroše či kpt. Jána Nálepky, který přešel od slovenské Zajišťovací divize k sovětským partyzánům, v jejichž řadách později padl.

Mezi nejcennější vystavované předměty patří i osobní památky na Jana Kubiše, Josefa Gabčíka a další parašutisty, stejně jako na gen. Heliodora Píku, letce škpt. Aloise Vašátka, jednoho z nejvýznamnějších členů odbojové organizace Obrana národa škpt. Václava Morávka, hrdinu SSSR npor. Antonína Sochora a řadu dalších osobností II. čs. odboje. K ilustrování průběhu 2. světové války a současně k pochopení začlenění čs. odboje do dobových vojenských a politických souvislostí slouží přehledy stěžejních událostí tohoto šestiletého období a zdařilá dioramata znázorňující klíčové vojenské operace v letech 1939–1945.

Horní foyer muzea

Čtvrtá část expozice je věnována perzekuci příslušníků čs. armády po únorovém státním převratu v roce 1948 a III. protikomunistickému odboji.

8.3.3 VÝSTAVY



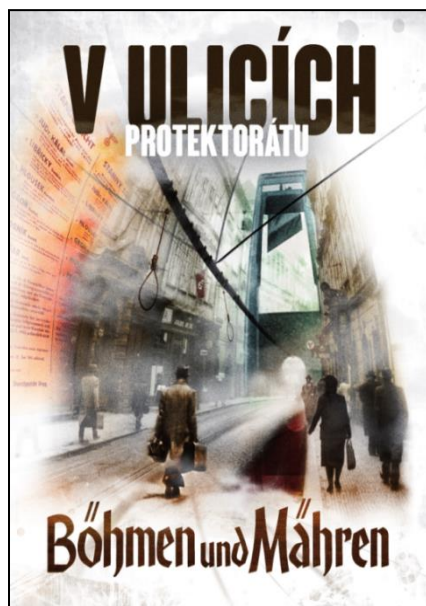
Výstava „**V zákopech první světové války**“ je součástí projektu „**VELKÁ VÁLKA 1914–1918**“, na kterém se podílí celkem devět paměťových institucí České republiky. Výstava je stěžejním a originálním příspěvkem VHÚ do celého souboru akcí a událostí připomínajících 100 let od vypuknutí 1. světové války.

Klade si za cíl ukázat první světovou válku z pohledu těch, kteří jí byli zasaženi přímo a nejvíce – tedy z pohledu obyčejných vojáků, ať už byli na straně Rakouska-Uherska či vítězných států. Na osudech několika z nich je válka prezentována jako událost, která, ačkoliv byla vnímána každým z nich různě, je všechny navždy poznamenala.

Hlavním výstavním motivem je vlak. Fenomén železnice se ukázal v tomto konfliktu jako zásadní. Vlak odvážel po celou dobu konfliktu mobilizované vojáky na frontu, vlakem se vraceli vojáci po letech bojů do svých domovů. Současně při nebezpečí průlomů vlastní obrany umožnila železnice rychle soustředit posily a přehradit postup nepřítele. Vlak je nerozlučně spjat s anabází československých legií v Rusku. Cestu, při níž se legionáři probíjeli nekonečnými pláněmi, trávili legionáři ve speciálně upravených vagoncích, které se na dlouhé týdny staly jejich domovem i obávanou údernou silou. A v neposlední řadě odvážel salonní vůz následníka trůnu Františka Ferdinanda v červnu 1914 do Sarajeva a zároveň přeneseně Evropu do války. Ta skončila v Compiègne 11. listopadu 1918 taktéž v železničním salonním voze. A jsou to právě stylizované vagony, které ohraničují největší část výstavy věnovanou „novým zbraním“. Projekt „**VELKÁ VÁLKA 1914–1918**“ získal i zvláštní ocenění ve 13. ročníku Národní soutěže muzeí Gloria musaealis.

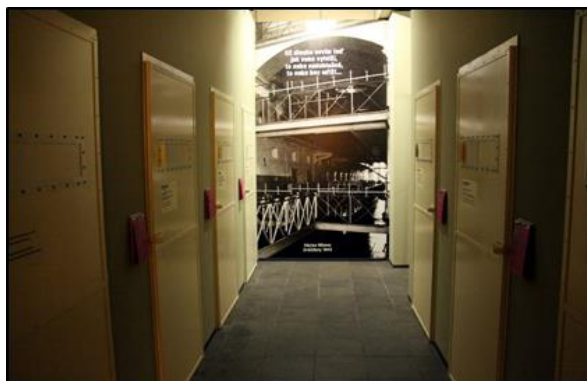
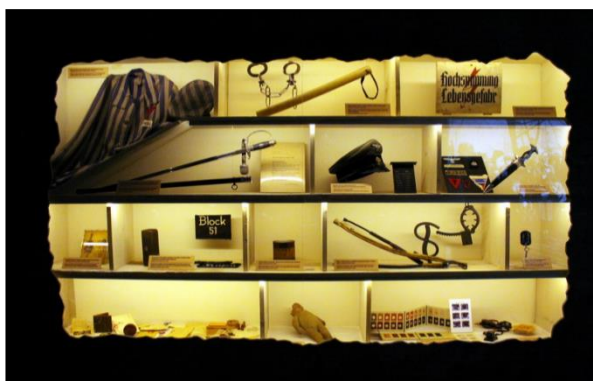


Výstava přibližuje život v okupované zemi v letech 1939-1945 a představuje i osudy těch, kteří bojovali za svobodu své vlasti a zemřeli na nacistických popravištích.



Výstava „**V ulicích Protektorátu Böhmen und Mähren**“ byla jedním z klíčových výstavních projektů VHÚ Praha v roce 2015, jehož prostřednictvím si tato instituce připomněla 70. výročí konce 2. světové války. Na osudech významných představitelů domácího odboje, běžných obyvatel protektorátu i obětí holocaustu si zde návštěvníci mohou připomenout nejtemnější období našich dějin 20. století. Obdobně jako v případě výstavy „V zákopech první světové války“ je možné spatřit řadu unikátních sbírkových předmětů, které nejsou běžně vystavovány. Pro umístění výstavy byly vybrány unikátní, dosud veřejnosti neznámé prostory v podzemí Armádního muzea Žižkov, tedy přímo v sídle VHÚ Praha. V minulosti zde byly depozitáře, kde se nacházely některé části sbírek VHÚ. Tyto podzemní a „stísněné“ prostory tak výrazným způsobem evokují celkovou náladu válečných let v protektorátu.

V úvodní sekci jsou ilustrovány první měsíce protektorátu. V další místnosti jsou už ukázány způsoby, jimiž se tehdy někteří příslušníci porobeného národa snažili působit proti okupační moci: jsou zde ukázány vysíláčky a formy kontaktů se zahraničím. V jedné z částí výstavy je i malé kino promítající ukázky z filmů protektorátní doby – zábavných, oddychových snímků jakoby mimo čas a prostor. Smrt byla za války všudypřítomná – této problematice se věnují další části, které ukazují na nejrůznějších předmětech život v koncentračních táborech a vězeních. Neobyčejně silně musí zapůsobit ta část výstavy, která je věnována likvidaci českých obyvatel, vlastenců i vojáků, ale také obyčejných lidí, kteří se zapojili do odboje, či jen odbojářům pomáhali.



8.3.4 AKCE PRO VEŘEJNOST

Pražská muzejní noc

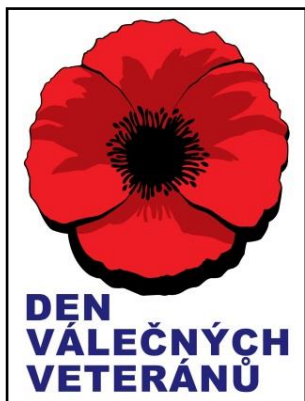
VHÚ Praha se i v roce 2017 zapojil do 14. ročníku Pražské muzejní noci, která se konala v sobotu 10. června 2017. Návštěvníci Armádního muzea Žižkov si mohli prohlédnout techniku Klubu vojenské historie 16. obrněné divize US Army, například obrněný transportér Greyhound či vozidlo Jeep. Vedle nich tu pak byl připraven vůz Land Rover Kajman Armády České republiky. Prezentaci současné výzbroje AČR zajišťoval 43. výsadkový prapor Chrudim.

Každou hodinu se také střílelo z historického děla, pochodovali zde příslušníci Royal Regiment of Scotland. Na nádvoří muzea si také děti i další návštěvníci mohli vyzkoušet svou mušku na střelnici či malovat křídou na nádvoří muzea. Velcí i malí zájemci si rovněž mohli ověřit své znalosti ze zdravotvědy, byla pro ně připravena instruktážní sekce. Uvnitř muzea probíhaly ukázky ručních palných zbraní, konaly se zde soutěže i komentované prohlídky jednotlivých výstav: „V zákopech první světové války“ a „V ulicích Protektorátu Böhmen und Mähren“. Muzejní noc spoluvytvářeli i pracovníci muzea v dobových stejnokrojích, stejně jako členové Klubů vojenské historie, kteří výrazným způsobem napomohli k vytvoření dobré atmosféry celé Muzejní noci.

Na akci se podílely vedle Armády České republiky klub 16. obrněné divize US ARMY, klub The Royal Regiment of Scotland. Poděkování patří také spolku Bunkrák a 1. airsoftové prodejně Praha – Anareus.



Den válečných veteránů



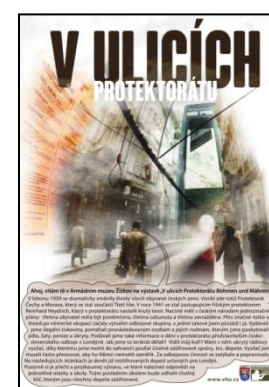
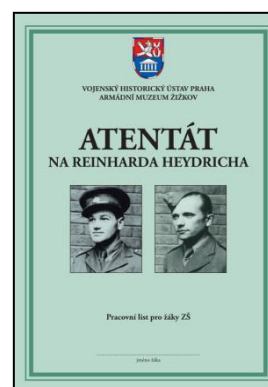
Den válečných veteránů, akce s bohatým doprovodným programem, která se každoročně koná v Armádním muzeu Žižkov dne 11. listopadu, se v roce 2017 nekonala. Důvodem, bylo uzavření Armádního muzea Žižkov pro veřejnost a příprava na zahájení kompletní rekonstrukce muzea.

8.3.5 EDUKATIVNÍ PROGRAM – OPERACE HISTORIKON

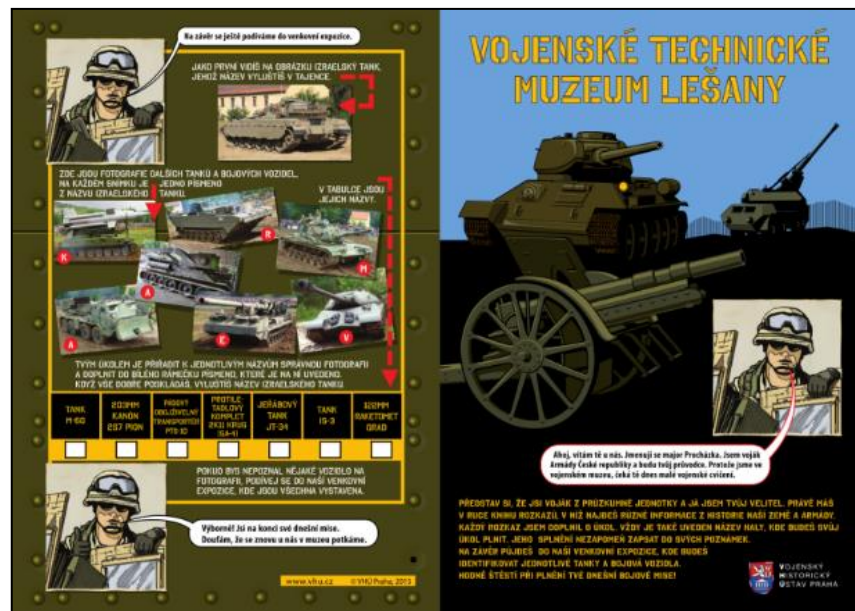


V Armádním muzeu Žižkov se již sedmým rokem realizoval úspěšný edukativní projekt „Operace Historikon“ určený pro žáky základních a studenty středních škol. Mezi hlavní pilíře edukativního programu patřily komentované prohlídky expozic muzea, které prováděli odborní pracovníci VHÚ Praha. Školám byly také nabízeny pracovní listy, které byly vytvořeny ke všem výstavním sálům pro různé věkové kategorie. Další podstatnou součástí programu byly přednášky k expozicím Armádního muzea. Každá škola si mohla před svou návštěvou vybrat z třinácti nabízených tematických okruhů týkajících se historického období 1914–1945.

V roce 2017 však byla účast žáků základních a středních škol v edukativním programu zásadně ovlivněna uzavřením Armádního muzea Žižkov pro veřejnost, ke kterému došlo v průběhu léta. Do té doby se „Operace Historikon“ zúčastnilo celkem 84 skupin (základní škola – 48 skupin, gymnázium – 17 skupin, střední škola – 19 skupin) o celkovém počtu 2 510 žáků a studentů (základní škola – 1 224 žáků, gymnázium – 512 studentů, střední škola – 774 studentů).



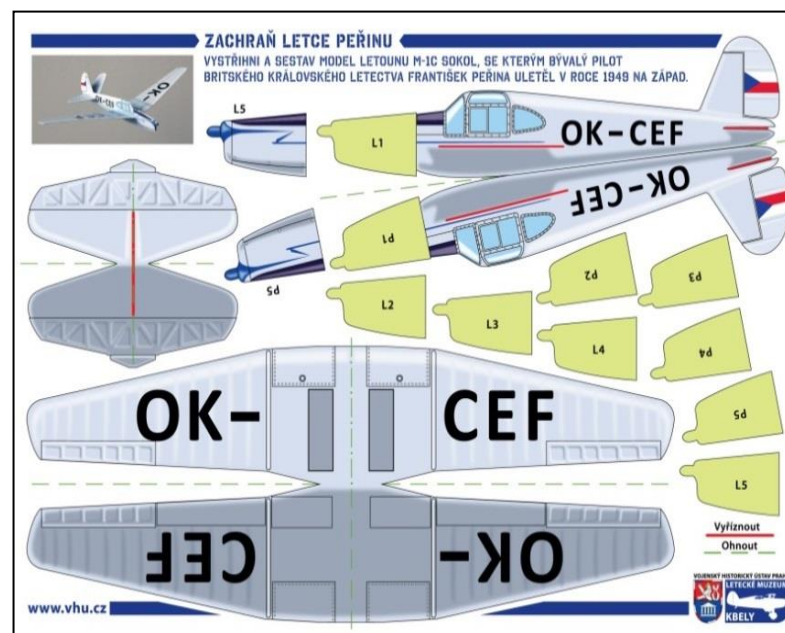
Titulní strany vybraných pracovních listů Armádního muzea Žižkov

[illegible]

Výročná zpráva VHÚ Praha 2017

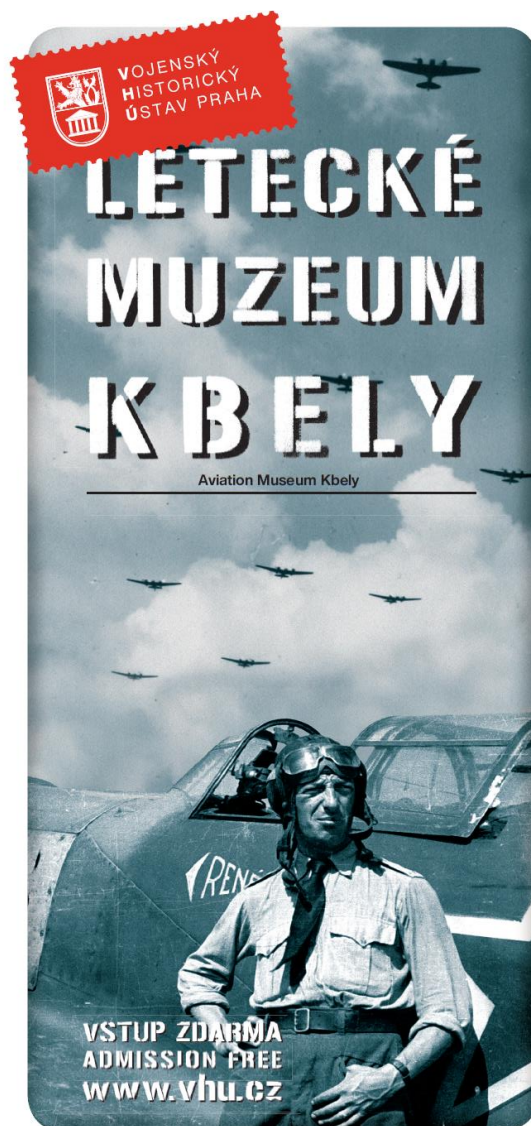
V Leteckém muzeu Kbely pokračovala geocachingová hra věnována legendárnímu československému letci Františku Peřinovi, který za 2. světové války sloužil u francouzského a britského letectva.

Ke hře byl vytvořen tištěný průvodce, který zájemce při hře instruuje. Peřina byl po komunistickém puči postaven mimo službu a v dubnu 1949 uletěl s manželkou za hranice. A právě v roce 1949 hra začíná. Úkolem hráče je pomoci pilotovi najít čtyři chybějící součástky do jeho letounu. Ty jsou ukryté v uzamčených schránkách v areálu muzea. K jejich otevření musí hráč znát číselné kódy, které získá po splnění úkolů. Každá nalezená součástka má také své číslo. Sériová čísla čtyř součástek pak tvoří poslední čtyřmístný kód pro otevření výherní schránky s odměnou (papírový model Peřinova letounu M-1C Sokol).



Ukázka herního průvodce a odměny pro hráče (papírový model Peřinova letounu)

8.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY



Muzeum bylo založeno v roce 1968 v areálu historického vojenského letiště Praha-Kbely, které bylo první leteckou základnou vybudovanou po vzniku Československa v roce 1918. Početností a kvalitou sbírek patří k největším leteckým muzeím v Evropě. V současnosti má ve sbírkách 275 letadel, z nichž 85 je vystaveno ve čtyřech krytých halách, 25 v nekrytých expozičních prostorech, 155 je uloženo v depozitářích a 10 letuschopných je provozováno. Řada letounů patří ke světovým unikátům. Expozice muzea se vztahuje bezprostředně k historii československého a českého letectví, zvláště vojenského. Pro srovnání jsou zde vystaveny také vybrané typy světově významných letadel, a kromě toho i množství leteckých motorů, součásti draků letounů, výzbroj, výstroj, stejnokroje, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví.

8.4.1 HISTORIE

V polovině 60. let se rozpoutala mezi odbornou leteckou veřejností živá diskuse o nutnosti zřídit specializované letecké muzeum, které by mapovalo vývoj československého letectví. Dosavadní letecké sbírky soustřeďovalo pouze Národní technické muzeum v Praze a Technické muzeum v Brně, zde ale nešlo o jejich jedinou náplň sbírkotvorné činnosti a funkci leteckého muzea vlastně pouze suplovala. Prostor tomuto tématu dal také časopis Letectví a kosmonautika, kde byla v roce 1965 uveřejněna celá řada úvah a výzev, mimo jiné i k záchraně letadel-veteránů, která se tehdy nacházela na různých místech naší vlasti, vesměs ve špatném technickém stavu.

Jako reakce na toto hnutí vznikla při NTM Letecká historická společnost, která si dala za cíl systematický sběr leteckých památek, jejich zpracování a renovaci trojrozměrných exponátů. Dalším mohutným impulzem byla anketa k letecké historii, kterou pořádal časopis Letectví a kosmonautika v roce 1966. V ní se k otázce vzniku leteckého muzea vyjadřovaly zainteresované osobnosti, mimo jiné i tehdejší náčelník Vojenského muzea VHÚ podplukovník J. Šáda.

Postupně uzrála myšlenka zřídit leteckou expozici při Vojenském muzeu VHÚ pod vedením tehdy majora Ing. Jaroslava Janečky, který se o uvedenou problematiku již delší dobu intenzivně zajímal.

Díky pochopení velení vojenského letectva, konkrétně jeho velitele generála Josefa Vosáhla, byli ze stavu Vojenského výzkumného ústavu VÚ 031 vyčleněni pracovníci pro leteckou skupinu Vojenského muzea.

Zrod ve Kbelích

Palčivý problém prostoru, kde by měly být sbírky soustřeďovány, se podařilo přes některé návrhy (jako třeba Bruselský pavilón na Výstavišti) vyřešit přidělením části hangáru č. 40 na letišti ve Kbelích. Jde o hangár, ve kterém je dnes instalována největší část expozice. Zde se počaly soustavně soustřeďovat trojrozměrné exponáty pocházející od vojenského letectva, různých muzeí a aeroklubů a již v září 1967 byla otevřena první improvizovaná výstava letadel. S vidinou blížícího se výročí vzniku československého státu v roce 1968, zajímal Ing. Jaroslav Janečka nejširší leteckou veřejnost, aby bylo možno vybudovat opravdu důstojnou leteckou výstavu. Na té se měly podílet letecké výrobní podniky, ČSA, ČsIA, aerokluby a v neposlední řadě vojenské opravárenské závody.

Byl zřízen koordinační výstavní výbor, který měl zároveň uspořádat na letišti ve Kbelích velký letecký den. Mezitím již byl pro výstavu k dispozici celý hangár č. 40. Do tohoto úspěšně se rozvíjejícího úsilí vpadly jako blesk z čistého nebe události po 21. srpnu 1968, kdy naši republiku obsadila vojska států Varšavské smlouvy. Samotné letiště ve Kbelích cizím letectvem obsazeno nebylo, neboť právě v té době probíhaly stavební práce na vzletové a přistávací dráze. Okupační vojska jej však obsadila po zemi a expoziční hangár byl dokonce několik dní strážěn tanky.

Tyto skutečnosti se pochopitelně negativně promítly i do budování letecké výstavy. Byl například zcela zrušen dlouho připravovaný letecký den a termín zahájení výstavy posunut. I přes všechna negativa byla výstava slavnostně otevřena 11. října 1968 a zaznamenala obrovský úspěch. Bylo vystaveno 62 letadel, z nichž dvě třetiny již byly ve sbírkách Vojenského muzea. Uzavření expozice bylo vynuceno 15. prosince 1968 blížící se zimou. Od následujícího roku byla výstava otevřena již jako stálá sezonní expozice Vojenského muzea VHÚ a dala tak základ dnešním rozsáhlým sbírkám Leteckého muzea VHÚ.

V éře normalizace

V 70. letech probíhala postupná konsolidace situace v muzeu, přibývaly sbírky, intenzivně probíhaly opravy získaných exponátů, rostl počet pracovníků. Od poloviny 70. let se rovněž zrodila tradice představovat veřejnosti při slavnostním otevření a u příležitosti Dne letectva nové přírůstky do Leteckého muzea a jiné zajímavé exponáty včetně ukázek jejich funkce. Tato tradice je, pokud možno dodržována dodnes.

Na konci 70. let byl vypracován odvážný projekt rozšíření Leteckého muzea, který by z něj udělal multifunkční středisko letectví v Československu. Byly vypracovány rozsáhlé studie a plány, opět z iniciativy plk. Jaroslava Janečky, které byly nadřízenými orgány schváleny, ale k jejich realizaci nikdy nedošlo. Tento projekt se však projednával až do počátku 80. let. Na jeho základě prosadil plk. Ing. Janečka velkorysou

reinstalaci pro rok 1988. V tomto jubilejním roce dokázal přesvědčit nejvyšší místa o nutnosti rozšířit stávající prostory Leteckého muzea o další hangáry, a hlavně celou přestavbu zafinancovat. Podařilo se získat tři starší hangáry vesměs velké historické hodnoty, ale ve velice špatném stavu.

Soustředěným úsilím jednotlivých správ FMNO se podařilo opravit hangár č. 18 z 1. světové války a hangár č. 17 z první republiky a uvést je do stavu vhodného pro expozice. Zároveň byly zbudovány i venkovní prostory pro rozměrnější exponáty. V té době Letecké muzeum vystavovalo kromě letadel také těžkou bojovou techniku a prostředky protivzdušné obrany státu. Nová podoba expozice byla veřejnosti představena 8. září 1988 zároveň s velkým leteckým dnem na letišti ve Kbelích.

V demokratických poměrech

V březnu roku 1990 odešel plk. Jaroslav Janečka do zaslouženého důchodu a jeho místo zaujal plk. gšt. Vladimír Remek. Shodou okolností došlo krátce potom k prudkému nárůstu sbírkových předmětů, hlavně těžké bojové techniky. Tento stav zcela paralyzoval činnost muzea, protože velká část z přibližně 550 kusů techniky rušených útvarů byla umístěna v prostorách Leteckého muzea.

Naštěstí se v roce 1992 podařilo získat nové depozitáře v rušeném vojenském výcvikovém prostoru Lešany. Tam se začala těžká bojová technika pomalu odvážet. Problémy s chodem muzea vyvrcholily na podzim roku 1994 propuštěním nebo přemístěním většiny z 12 stálých zaměstnanců Leteckého muzea. Dokonce se uvažovalo o stálém uzavření muzea a o nastolení v podstatě depozitního režimu. Nastalou krizi pomohl vyřešit Ing. J. Janečka, který se dočasně ujal vedení muzea a vypracoval novou koncepci pro další sezony.

Letecké muzeum bylo v roce 1995 zcela oprostěno od těžké bojové techniky a většiny protiletadlových prostředků, tyto exponáty byly přesunuty do nově vznikajícího Vojenského technického muzea v Lešanech. Letecké muzeum nově vzniklé prostory zcela využilo pro prezentaci československého letectví. V létě 1995 byla dokonce otevřena nová expoziční hala H-220, která byla převážně věnována historii ČSA. Nicméně velice vážná personální a prostorová situace přetrvávala. Přibývalo rozměrných exponátů a ubývalo pracovníků, kteří by je měli ošetřovat. Došlo také k vážnému poškození střešní krytiny hangáru H-18, takže musel být uzavřen a většina letadel byla vystěhovávána.



Rozvoj a nové hangáry

Zásadním zlomem v situaci Leteckého muzea byl nástup nového ředitele VHÚ pplk. Aleše Knížka v září 2002. Na všechna muzea VHÚ se přestalo nahlížet jako na obtížný přívěsek, ale naopak začala být chápána jako základní kámen smyslu činnosti této instituce. To se projevilo v okamžitém přílivu financí do nových projektů muzeí, a hlavně ve zvýšeném důrazu na kvalitu sbírek a jejich evidenci.

Tak mohla být ve Kbélích již v říjnu 2003 otevřena zcela nová expozice v bývalém kinosále H-88. Tento hangár je vůbec jedním z prvních, který byl do Kbel přenesen z Chebu již v roce 1919. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit

před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru spatřit letouny, které v něm stály již ve dvacátých letech minulého století, ve zcela nově pojaté expozici. Hned na jaře příštího roku byl obdobným způsobem zrekonstruován historický hangár H-18. V něm expozice plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až po rok 1938. Interiéry obou hangárů kladou důraz na celkový dojem a atmosféru doby, zároveň umožňují prohlídku vystavených exponátů bez rušivých momentů, což byla hlavní vada původních expozic. Dalším krokem byla v roce 2009 renovace obdobného historického hangáru H-87, kde je v současné době umístěna expozice 2. světové války. Nicméně stále přetrvávají problémy s umístěním exponátů, velká část je vystavena pod širým nebem a velice trpí povětrnostními vlivy. Leteckému muzeu stále chybí několik hangárů, aby mohlo důstojně prezentovat své sbírky.

V současné době má Letecké muzeum Kbely 2 251 sbírkových předmětů, které se váží k letectví, kosmonautice, parašutismu a meteorologii. Z těchto předmětů je však vystaveno v expozicích pouhých 298 kusů. V evidenci Leteckého muzea se nachází 278 letadel všech druhů, vystaveno je 124 strojů, a to nejen ve Kbélích. V expozici naleznete i oba typy prvních proudových stíhaček nasazených ve 2. světové válce, Me-262 Schwalbe, jako v jediném muzeu na světě! Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje 12 letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu.

8.4.2 STÁLÁ EXPOZICE

Expozice Leteckého muzea se z původního jediného hangáru v roce 1968 postupně rozrostla na stávajících pět hangárů se stálými expozicemi, sál pro příležitostné výstavy a na rozsáhlé venkovní výstavní prostory. V současnosti je v jednotlivých hangárech a na venkovních plochách vystaveno celkem 128 letadel, téměř 50 motorů a desítky dalších částí letadel, jako jsou vrtule, přístrojové vybavení, letecká výzbroj a další

komponenty. Kryté expozice jsou doplněny figurínami v dobové výstroji pro létající i pozemní personál, automobily a dalším vybavením nezbytným pro zabezpečení letového provozu.

Československé letectvo 1918–1924

Hangár zakladatele Leteckého muzea Kbely plukovníka Jaroslava Janečky

Hangár typu Hart je vůbec jeden z prvních postavených ve Kbelích, kam byl převezen z Chebu již v roce 1919. Během 2. světové války jej německá armáda přebudovala na kinosál a pro tyto účely se používal až do počátku 80. let minulého století. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru ve zcela nově pojaté expozici spatřit letouny, které v něm stály již ve 20. letech minulého století.

Hangár byl při slavnostním otevření pojmenován po zakladateli muzea plukovníku Ing. Jaroslavu Janečkovi. Ve druhém ročníku Národní soutěže muzeí získal Vojenský historický ústav za záchranu a zpřístupnění této památky cenu Gloria musaealis v kategorii Muzejní počin roku 2003. K nejvýznamnějším exponátům patří francouzský stíhací letoun SPAD VII z období 1. světové války a první vojenský letoun československé konstrukce Letov Š-2. Expozice je doplněna ukázkou letecké dílny včetně dobového vybavení a součástí letadel.

Československé letectvo 1925–1938

Hangár spoluzakladatele Leteckého muzea Kbely Jana Sýkory

Historický hangár rakouské konstrukce typu Wagner, jeden z prvních, který byl postaven na kbelském letišti po vzniku Československa. Pro expoziční účely byl poprvé zprovozněn v roce 1988. Další opravy a vybudování nové expozice proběhly v roce 2004.

Při znovuotevření v roce 2004 byl hangár pojmenován po spoluzakladateli a dlouholetém restaurátorovi Leteckého muzea panu Janu Sýkorovi, díky jehož dovednosti a pili dnes můžeme obdivovat mnohé vystavené historické letouny. Expozice v tomto objektu plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až do roku 1938. Ke strojům symbolizujícím vývoj a úspěchy našeho letectví patří především standardní československá stíhačka našeho letectva před 2. světovou válkou – Avia B-534, dále první dopravní letoun československé konstrukce Aero A-10, vítězný letoun II. ročníku rychlostních závodů o Cenu prezidenta republiky – Aero A-18C dosahující maximální rychlosti 275 km/h, ale i další význačné typy domácí konstrukce a výroby.

Letectví 2. světové války

Hangár generála Karla Janouška

Jde o druhý hangár typu Wagner využívaný Leteckým muzeem a zároveň jeden ze tří hangárů tohoto typu dochovaných na letišti ve Kbelích. V průběhu let 2007 a 2008 utrpěl hangár devastující škody nápořem větrných smrštů Kyrill a Emma. Ve druhé polovině roku 2008 prošel generální opravou, po jejímž dokončení v něm byla vybudována nová stálá expozice 2. světové války.

Při příležitosti slavnostního otevření v červnu 2009 byl pojmenován po generálu Karlu Janouškovi, který v letech 1940–1945 působil ve funkci generálního inspektora československého letectva ve Velké Británii. Expozice prezentuje zejména letouny a další předměty vztahující se k činnosti československých letců. Jde zejména o sovětské letouny – bitevní Iljušin Il-2m3 a stíhací Lavočkin La-7, dále britské cvičné stroje De Havilland DH-82 Tiger Moth a Norduyn Harvard Mk.II. či francouzský cvičný Morane Saulnier MS-230. Cennými exponáty jsou také německý proudový letoun Messerschmitt Me 262B a německá řízená puma Fritz X.

Proudové letouny 1. generace

Hangár č. 17 typu Pícha byl standardním hangárem československé konstrukce ve 30. letech minulého století. Na kbelském letišti se dodnes dochovalo několik hangárů tohoto typu. Hangár byl pro výstavní účely poprvé zprovozněn v roce 1988 a až do roku 2008 zde byly vystaveny letouny a další předměty z období 2. světové války.

Po opravě hangáru č. 87 v něm našly svoje místo stroje reprezentující proudové letouny 1. generace, z nichž některé vznikly již v letech 2. světové války a zbývající záhy po jejím skončení. V současné době jsou zde umístěny letouny Avia S-92 (v Československu sestavený Messerschmitt Me 262A), britské stíhačky Gloster Meteor F Mk.8 a De Havilland Vampire FB Mk.6, sovětský stíhací Jakovlev Jak-17 a americký cvičný Lockheed T-33.

Československé letectvo po roce 1945

Tento dosud největší expoziční hangár byl postaven po skončení 2. světové války na místě čtyřech bombardováním zničených hangárů typu Pícha. Od založení muzea až do roku 1988 byl jediným expozičním hangárem muzea.

Ve vstupním prostoru hangáru je instalována výstava Letadla a létání ve Kbelích, která připomíná slavné okamžiky našeho letectva v letech 1918–1938, období okupace i poválečný vývoj vojenského letectva s přihlédnutím k historii letiště a současnosti základny. V závěrečné části je shrnuta historie Leteckého muzea a pohled na jeho možný vývoj v budoucnosti.

V hangáru samotném se nachází téměř 60 letounů a množství dalších sbírkových předmětů, dokumentujících vývoj československého vojenského, dopravního a sportovního letectví po roce 1945. Období budování vojenského letectva po 2. světové válce zastupují stíhací letouny Avia S a CS 199, dopravní Aero C-3A, bitevní Avia B-33 a některé další stroje. Mladší historii představují Jak-23, řada migů počínaje MiGem 15 a 17 přes MiG-19 až po MiG-21 a MiG-23. V expozici nechybějí ani proslulé československé konstrukce Aero Ae-45, Let L-200 Morava, československé vrtulníky, známé stroje Zlin a vrchol československého leteckého průmyslu Aero L-29 Delfín a L-39 Albatros.

Z prostorových důvodů jsou v tomto objektu připomenuty i meziválečné tradice československého letectví. Toto období zde reprezentuje akrobatický stroj Avia Ba-122 “krále vzduchu” Františka Nováka a jediný obojživelný letoun ČSA – Saunders Roe Cloud. Závěr je věnován podílu Československa na kosmickém výzkumu. Vystavena je návratová kabina kosmické lodi Sojuz 28 spolu se skafandrem jediného československého kosmonauta Vladimíra Remka.

Venkovní expoziční prostor

Již od počátku existence muzea byly některé letouny, zejména pro jejich rozměry, vystaveny pod širým nebem. Také tato expozice prošla řadou proměn, naposledy v roce 2007. Nyní je rozdělena na několik částí.

V jedné jsou vystaveny dopravní a transportní letadla a vrtulníky. Vystavené stroje doplňují výstavu Letadla a létání ve Kbelích a zároveň dokumentují historii dopravního letectva Armády České republiky a zdejší 24. základny dopravního letectva. Dalším významným exponátem umístěným na ploše je první proudový letoun používaný ČSA – Tupolev Tu-104. Zároveň jde o nejrozměrnější stroj ve sbírkách muzea. Mezi další letouny vystavené venku patří stroje významných typů západní konstrukce, vystavené pro srovnání s technikou používanou naším letectvem. Závěrečná část je pak věnována bojovým letounům řady Mikojan-Gurjevič a Suchoj používaných československým a českým vojenským letectvem od počátků 50. let 20. století až do doby zcela nedávné.

Létající exponáty

Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje několik letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu. Mezi nejznámější patří dvouplošník Aero C-104S, aerotaxi L-200 Morava, Zlíny Z-126 a akrobatický Z-226. V akci je můžete spatřit například při zahájení sezony v Leteckém muzeu či během Tankového dne ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Bývají však i ozdobou dalších leteckých dnů.

8.4.3 VÝSTAVA

Od roku 2013 mohou zájemci navštívit výstavu „Letecká výroba na území Čech a Moravy v letech 1939–1945“ umístěná v hangáru č. 40. Autoři Jan Sýkora, Miroslav Khol a Alois Veselý představili jednu z méně známých, ale významných kapitol naší historie v období 2. světové války. Výstava seznamuje návštěvníky nejen se začleněním československého leteckého průmyslu do systému německého válečného zbrojení, ale i s přeměnou výrobních programů řady dalších továren, které se dosud leteckou výrobou vůbec nezabývaly.

Kupříkladu i bývalé textilky vyráběly součásti do letadel. Nejedná se o plný výčet všech aktivit, pouze o poukázání na vybrané záležitosti se zvláštním zřetelem k výrobě v oblasti Prahy. Výstava představuje celou řadu sbírkových předmětů, které se doposud ukrývaly v depozitářích. Bezpochyby nejzajímavější instalací je bokorys letounu Siebel Si-204 v měřítku 1:1 doplněný o jednotlivé součásti vyráběné na našem území. Expozice připomíná rovněž nálety na centra protektorátního leteckého průmyslu i odbojovou činnost českých dělníků a konstruktérů.



8.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST

Zahájení muzejní sezóny

Již 49. muzejní sezóna byla zahájena v sobotu 29. dubna v Leteckém muzeu Kbely. Jedním z prvních hostů byl i příslušník čs. armády z doby druhé světové války, plukovník Pavel Vranský. Návštěvníkům se otevřely nejen tradiční výstavní prostory muzea, ale také hangáry Staré Aerovky, které se staly součástí výstavní expozic v loňském roce.

Sobotní dopoledne přilákalo do kbelského areálu leteckého muzea stovky příznivců vojenské historie i letectví. Účastníky přivítali společně náměstek ministra obrany Ing. Tomáš Kuchta a ředitel Vojenského historického ústavu Praha plukovník Aleš Knížek. „Jsem rád, že jste opět přišli k nám do Kbel na úvod naší muzejní sezóny. V tomto roce nás čeká nejen zahájení velké rekonstrukce hlavní budovy VHÚ na Žižkově, tedy Armádního muzea, ale také už připravujeme zde ve Kbelích nový hangár,“ řekl na úvod Aleš Knížek. Hangár a jeho přípravu pro muzejní provoz mohli návštěvníci také sami vidět, je hned blízko hlavní brány na ploše, která nyní ještě patří ke zdejšímu vojenskému letišti. Muzeum si přišel v den jeho sezónní premiéry prohlédnout i čestný host, plukovník v. v. Pavel Vranský. Během druhé světové války bojoval u Tobrúku, působil i jako letec-navigátor. Plukovníka Vranského, který je i ve svých 95 letech stále neobyčejně čilý a zajímá se o dění ve vojenské sféře, doprovázel generálmajor v. v. Bohuslav Dvořák, někdejší aktivní pilot.

Ve Kbelích byly v sobotu 29. dubna mimořádně zpřístupněny i některé atraktivní výstavní exponáty. Jednalo se například o kokpit vrtulníku Mi-8, ale také o kabinu stíhacího bombardéru MiG-23BN. Nad hlavami návštěvníků také přelétaly historické letouny: Zlín Z-126 (OK-HLJ) a také nedávno zprovozněný unikátní letoun Beta Minor. V areálu Staré Aerovky, který byl loni představen veřejnosti a na jehož obnově se podílely i tzv. Norské fondy, bylo možné vedle prohlídky expozičních hangárů nahlédnout i do obou zdejších depozitních hangárů.





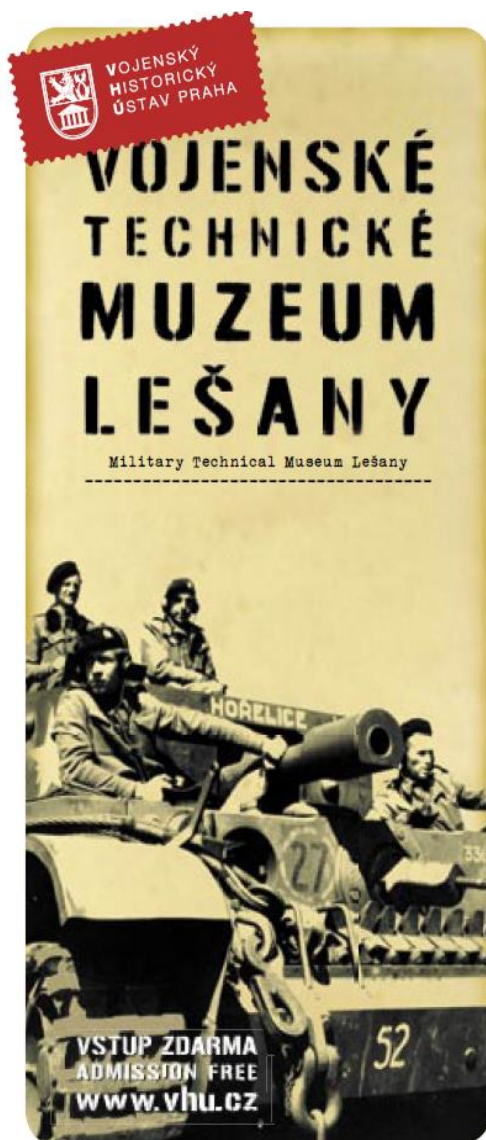
Pražská muzejní noc

Už čtrnáctý ročník Pražské muzejní noci zavedl své návštěvníky také do muzeí Vojenského historického ústavu Praha. Jako tradičně, nejvíce návštěvníků zavítalo do Leteckého muzea Kbely, kde pro ně byl připraven speciální program. Přesně v 19 hodin se na nebi nad zdejším letištěm objevily dva proudové letouny Armády České republiky, JAS-39 Gripen. Po těchto moderních strojích se v leteckých ukázkách představily také historické letouny. Jednalo se o Zlin Z-126 (OK-HLJ) a stroj Beneš Mráz Be-50 (OK-EAA). Druhý jmenovaný je unikátem, jedná se o nově postavené letadlo podle historického vzoru, jde o dokonalou repliku někdejšího známého sportovního a akrobatického stroje. Na diváky se pak také z nebe snesli parašutisté. Jednalo se o příslušníky Armády České republiky z 24. základny dopravního letectva Kbely. Skákali z vrtulníku Mi-17, na plochu kbelského vojenského letiště se snesli velmi ladně a přímo před zraky diváků doskočili na různá místa.

Po těchto pozoruhodných leteckých ukázkách se většina diváků přesunula do jednotlivých hangárů, kde si prohlíželi techniku ze sbírek muzea, resp. VHÚ. V hangáru č. 40 se také promítala komentovaná videa z expedic Flying Revue, komentoval je letecký publicista Jiří Pruša, který se před týdnem vrátil z obletu Aljašky a jen nedlouho předtím absolvoval také oblet Austrálie. V celém areálu kbelského muzea bylo možné potkávat vojáky v historických uniformách, šlo o členy klubu vojenské historie KVH Sky Riders v dobových stejnokrojích RAF. Návštěvníci rovněž využili možnosti podívat se do kabin a vnitřku některých letadel a vrtulníků. Jednalo se o letoun An-26, vrtulník Mi-8 a kabinu stíhacího letounu MiG-23. Proběhla i ukázka činnosti jednotek protivzdušné obrany, kterou připravilo Muzeum čs. Opevnění Na Kočičáku a 25. plrp Strakonice Armády České republiky. Na travnaté ploše mezi vrtulníky byla k vidění ukázka výcviku vojenských psů, jednalo se o jednotku z 24. zDL. Konaly se rovněž dětské hry a soutěže – slalom v pytlích na rotorové listy, hod tenisákem na cíl, kreslení křídou, skládání puzzle atd.



8.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY



Mezi obcemi Krhanice a Lešany u Týnce nad Sázavou, v prostoru bývalých dělostřeleckých kasáren, se od roku 1996 nachází expozice Vojenského technického muzea. V současné době ji tvoří více než 700 historických tanků, kanonů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel, raketová technika, spojovací a ženijní prostředky a logistický materiál pocházející z období od roku 1890 až do současnosti.

8.5.1 HISTORIE

Vojenské technické muzeum Lešany je nejmladší součástí Vojenského historického ústavu Praha. Nachází se asi 40 km jižně od Prahy na levém břehu řeky Sázavy, poblíž malé vesnice Lešany, nedaleko Týnce nad Sázavou. Objekt, ve kterém sídlí muzeum, má zajímavou historii.

V letech 1943–1945 zde byla vybudována pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. Barákový tábor se stal součástí rozsáhlého německého výcvikového prostoru zbraní SS („SS-Truppenübungsplatz Beneschau/Böhmen“). Němci byl využíván jako kárný tábor pro provinilé příslušníky zbraní SS a také pro potřeby SS-Panzergrénadier Schule Kienschlag, neboli školy pro tzv. pancéřové granátníky, jejíž velitelství bylo umístěno v plicním sanatoriu v nedaleké Prosečnici.

Po ukončení války fungovaly Lešany po dobu několika měsíců jako zajatecký tábor pro příslušníky wehrmachtu a zbraní SS. V polovině června 1945 zde bylo internováno na 15 000 německých zajatců. V rámci poválečného odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva byl na podzim 1945 v Lešanech zřízen internační tábor, který sloužil k soustředění internovaných Němců před jejich odsunem do Německa.

Po roce 1948 i 1989

Po únorovém převratu, kdy nový komunistický režim začal tvrdě nakládat se všemi svými odpůrci, bylo na podzim 1948 rozhodnuto o zřízení tábora nucených prací v lešanském středisku. Tento tábor plnil svou funkci od ledna do léta 1949. Objekt následně krátce sloužil v rámci tzv. „řecké akce“. Byly zde ubytovány řecké děti, které se nacházely na našem území v průběhu řecké občanské války.

Do dubna 1950 táborem prošlo celkem 4 000 osob. V květnu 1950 tábor znovu převzalo ministerstvo sociální péče a obnovilo činnost tábora nucených prací. Již v listopadu ale objekty převzala československá armáda, čímž začala éra vojenské posádky Lešany. Zpočátku zde byla dislokována 33. protitanková brigáda, po jejím zrušení v roce 1968 zůstal jen 217. protitankový pluk a do uvolněných kasáren byl přemístěn 362. dělostřelecký a 9. protiletadlový pluk z posádky Písek. Ten byl vystřídán v polovině 80. let 103. praporem chemické obrany z Liberce.

Kasárenské objekty byly přiděleny Historickému ústavu Armády České republiky v únoru 1995. Tomu předcházela jednání mezi vedením ústavu a Generálním štábem AČR o využití celého objektu, v němž již tou dobou byla, po redislokaci 217. protitankového pluku a 103. praporu chemické obrany na Slovensko v roce 1992, uložena část historické techniky. Po zrušení posledního lešanského útvaru (9. dělostřeleckého pluku) byly zahájeny práce na využití celého rozsáhlého areálu. Tři bývalé autoparky a několik desítek správních budov a skladů se záhy proměnily na depozitáře pro uložení sbírkových předmětů jednotlivých fondů spravovaných Historickým ústavem AČR.

Dalším krokem bylo využití autoparku zrušeného 9. dělostřeleckého pluku a přilehlého prostoru k prezentaci bohatých sbírek pozemní techniky široké veřejnosti. Touto fází úprav byla zahájena výstavba lešanského muzea. Umístění muzea mimo Prahu s sebou přineslo dostatek prostoru pro vystavení více než šesti stovek exponátů, od motocyklů, velitelských a nákladních vozidel, tanků, obrněných transportérů přes dělostřeleckou, protiletadlovou raketovou techniku až po spojovací a ženijní prostředky, logistický a další materiál, který sloužil pro potřebu pozemních vojsk.

Od první expozice k současnosti

Již v roce 1996 byla v Lešanech otevřena muzejní expozice, zatím pouze formou instalovaného depozitáře. Po roce 1999 se začal obraz muzea podstatně měnit. K základům expozice, které se vytvářely v letech 1996 až 1999, se postupně budovala v jednotlivých halách rozměrná dioramata, která přibližují návštěvníkům muzea jednotlivé etapy ve vývoji československé armády od roku 1918 a v chronologické zkratce také zachycují nejdůležitější historické události v našich dějinách, zatím do roku 1962.

Kromě toho muzeum staví na tradicích a snaží se ukázat také technický um několika generací československých konstruktérů minulého století. V současné době jsou návštěvníkům sbírky prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky, ale také na volném prostranství.

Mezi nejcennější exponáty muzea patří zejména sbírka československých vojenských dopravních prostředků z let 1918–1939, unikátní kolekce děl systému ŠKODA a motocyklů JAWA. Z období studené války patří mezi zajímavé exponáty raketová technika a také tanky z výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy a armád NATO.

Každým rokem jsou sbírky muzea doplňovány o nové přírůstky, velká péče je věnována jejich restaurování do zcela původního stavu. Většina vozidel, tanků, obrněných transportérů a motocyklů je pojízdná a často se využívá v programu dynamických ukázek. Tradičními akcemi se stalo jarní zahájení návštěvnické sezony a Tankové dny pořádané na konci letních prázdnin. Expozičním pojetím se muzeum hlásí k nejmodernějším trendům prezentace sbírek technického charakteru. Vzorem jsou od samého počátku britská muzea, která v současné době udávají tón ve vývoji světového muzejnictví v této oblasti.

8.5.2 STÁLÁ EXPOZICE

Sbírky jsou široké veřejnosti prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen nejeden světový unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu.

Hala č. 1: období let 1918–1938

Hala původně sloužila pro garážování 122mm raketometů vz. 70 “GRAD”, kterými byl vyzbrojen dělostřelecký pluk. Do současné podoby byla expozice přepracována v letech 1999–2000 a pro veřejnost zpřístupněna 27. května 2000. Po vstupu do haly se návštěvníci ocitnou na nádvoří bývalých kasáren rakousko-uherské armády, na kterém mohou vidět například 50cm minomet soustavy STOREK. Je to největší konstrukce brněnské Storkovy strojírny. Jediný vyrobený kus byl v letech 1917–1918 zkoušen rakousko-uherskou i německou armádou, do výzbroje však zaveden nebyl.

Dalšími zajímavými sbírkovými předměty v této části expozice jsou námořní a dělostřelecké miny. Dělostřelecká výzbroj východní fronty 1. světové války je prezentována ruským 107mm polním kanonem vyrobeným v Japonsku. Výzbroj československých legií bojujících v letech 1. světové války v Rusku je prezentována ruským 7,62cm horským kanonem vz. 09 z Putilovské zbrojovky. V další části expozice návštěvník prochází kolem dobové autodílny, spojovací ústředny a celé řady předválečných velitelských a nákladních automobilů a motocyklů, které jsou, včetně figurín ve stejnokrojích, zasazeny do věrného prostředí první republiky. Mezi nejcennější exponáty patří hasičský automobil PRAGA L, jehož podvozek byl vyroben v roce 1926.

Unikátní je především kolekce třinápravových vozidel PRAGA AV, ŠKODA 903 a TATRA 26/52, kterou nelze spatřit v žádném jiném muzeu. Dalším zajímavým exponátem je zásahový automobil PRAGA AN, který sloužil v roce 1938 u jednotek Stráže obrany státu. Po okupaci byl zabaven a používán gestapem. Předválečné střední vojenské nákladní automobily reprezentuje zejména PRAGA RV, která byla československou armádou objednána v roce 1935. Toto vozidlo mělo na svou dobu ojedinělé jízdní vlastnosti a jako jeden z nejmodernějších typů naší armády se stalo synonymem krizového období předmnichovského Československa.

Příznivci motocyklů zde najdou celou řadu různých předválečných značek, kterými byla vybavena československá armáda. Velmi zajímavý je např. robustní motocykl PRAGA BD 500 konstruktéra J. F. Kocha. Do výzbroje převzala československá armáda celkem 79 motocyklů tohoto typu. Vývoj československé tankové techniky ze začátku 30. let 20. století představuje tančík MU-4 ze Škody Plzeň, který byl projektován a vyroben pro „útočnou vozbu“ v roce 1933. Do výzbroje československé armády nebyl zařazen z důvodu zavedení konkurenčního tančíku vz. 33 z ČKD Praha. Posledním přírůstkem této haly je dokonale zrenovovaný tančík PRAGA Stvr m/37, dodávaný do Švédska.

Hala č. 2: období let 1939–1943

Tato hala, podobně jako následující, původně sloužila pro garážování 152mm samohybných kanonových houfnic vz. 77 „DANA“, které byly ve výzbroji dělostřeleckých oddílů 9. dělostřeleckého pluku od začátku 80. let až do roku 1994. Do své současné podoby byla hala reinstalována v roce 2001. Tematicky je zde expozice rozčleněna do třech prostorů. V první části návštěvník prochází bunkrem, který symbolizuje obranná opatření Československa proti útoku ze strany Německa ve druhé polovině 30. let. Nejdůležitější částí těchto opatření byl právě pevnostní systém, který se budoval od roku 1935.

Práce na výstavbě opevnění v Československu byly ukončeny předčasně počátkem října 1938, poté co československá vláda na nátlak svých politických spojenců přijala tzv. „Mnichovskou dohodu“. „Lešanský bunkr“ je vybaven plynovými a dýmovými filtry, které byly vyrobeny firmou CHEMA v roce 1938. Výzbroj tvoří 7,92mm těžký kulomet ZB vz. 37. V roce 2009 byla tato část expozice doplněna o předválečný československý tank LT vz. 35. Po službě u Pluku útočné vozby 2 ve Vyškově (v období okupace v německé armádě pod označením PzKpfw 35(t)) se po ukončení války dostal jako součást válečné kořisti do USA (Aberdeen) a do své vlasti se vrátil až v říjnu 2008. Je důkazem vynikající úrovně československého předválečného průmyslu.

Druhá část haly je věnována období Protektorátu Čechy a Morava. Vystavené exponáty jsou včleněny do jednotlivých dioramat. Návštěvník zde najde kromě německých prostředků především protektorátní produkci největších českých zbrojovek a automobilek pro německou armádu. Prezentován je další příklad produkce tankové techniky od firmy ČKD (BMM – Böhmisch-Mährisch Maschinenfabrik). Její lehký tank LT vz. 38 byl zaveden do výzbroje československé armády a po okupaci byl vyráběn pod označením PzKpfw 38(t) pro německý wehrmacht. Od roku 1944 zahájila BMM výrobu stíhače tanku pod označením Jagdpanzer 38(t) „Hetzer“. Vystavený stíhač se dostal zpět do expozice v roce 2006, po téměř ročním restaurování. Následující část expozice je věnována vozidlům z protektorátní produkce Škody Mladá Boleslav a Tatra Kopřivnice.

V garáži návštěvník uvidí dřevěnou kabinu těžkého nákladního automobilu TATRA-111, která se pro potřeby německé armády vyráběla už v roce 1942. Velmi cenným exponátem je ŠKODA typ 956. Toto vozidlo s pohonem 4x4 i přes nesporné kvality nebylo sériově vyráběno.

Poslední část expozice připomíná účast českých a slovenských dobrovolníků v bojích v severní Africe. Československé jednotky (Čs. pěší prapor 11. – Východní, později reorganizovaný na Čs. 200. lehký protiletadlový pluk – Východní) proslul hlavně svým statečným bojem v obleženém libyjském Tobrúku. Vystavený automobil BEDFORD MWC 15-cwt je jednou z několika málo dochovaných tzv. „water tanks“, které sloužily na severoafrickém bojišti. Jednotky německého Afrika-Korpsu představuje vozidlo HORCH 108 s lafetovaným protiletadlovým kanonem vz. 38. Německého spojence, italskou armádu, připomíná dělostřelecký tahač SPA TL 37 automobilky FIAT.

Hala č. 3: období let 1944–1945

Poprvé mohli návštěvníci zhlédnout halu v této podobě na konci května 2002. Tematicky je expozice rozdělena do dvou částí. V první, která má bílý podklad, jsou instalována dioramata, symbolizující boje v zimních podmínkách na východní frontě. Návštěvník zde najde celou řadu exponátů z výzbroje německé armády, jako například unikátní 10,5cm bezzákluzový kanon L.G. 42, který byl v malém počtu vyráběn především pro německé výsadkové jednotky a pro útvary Luftwaffe.

Vedle je německý 15cm raketomet NEBELWERFER, který používal rotační rakety zajímavé konstrukce – přední část byla tvořena raketovým motorem uzavřeným tryskovým dnem s 26 šikmými tryskami, v zadní části byla umístěna bojová hlavice. Před ním stojí kolopásový motocykl NSU-HK 101, který byl schopen jízdy i ve velmi těžkém terénu. Sovětské samohybné dělostřelectvo je zastoupené samohybným kanonem SU-76 a 152mm kanonovou houfnicí ISU-152, která se na frontě objevila až v závěru 2. světové války.

Návštěvník zde také může vidět jednu z nejobávanějších zbraní – raketomet „Kaťuša“ s označením BM-13 umístěný na podvozku amerického vozidla STUDEBAKER US-6. Mezi nejceněnější exponáty této haly patří technika, která byla ve výzbroji 1. čs. armádního sboru v SSSR, jehož základ byl formován v roce 1942 v sovětském Buzuluku. Obrněný automobil BA-64B pochází z výzbroje tankového praporu 1. čs. samostatné brigády. Z celkového počtu 10 kusů se do osvobozené vlasti vrátilo celkem 6 vozidel.

Ve druhé části expozice se návštěvník ocitne na plzeňském náměstí, které je 6. května 1945 zaplněno americkou válečnou technikou. Velké dioráma připomíná návštěvníkům postup 3. americké armády generála Pattona do Čech a osvobození území západně od demarkační čáry Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Návštěvníci mají možnost spatřit kromě jiného i americký střední tank SHERMAN M 4A1, který je vyzbrojen 76,2mm kanonem, a třínápravový nákladní automobil s náhonem na všechna kola GMC 353. Zajímavá je i vojenská verze amerického motocyklu HARLEY-DAVIDSON WLA. Poslední novinkou této haly je americký stíhač tanků M-36 JACKSON.

Hala č. 4: období let 1945–1950

Technika a vybudovaná dioramata v této hale představují složité období Československa od ukončení války do konce 50. let. Základ expozice tvoří dvě kolony vozidel. V první koloně, ve směru prohlídky, je seřazena britská technika, která představuje příjezd Čs. samostatné obrněné brigády z Francie na naše území a její začlenění do výzbroje poválečné československé armády. Bohužel ve druhé polovině 50. let byla z ideových důvodů tato „západní“ technika ničena. Z původní výzbroje brigády se ve sbírce muzea dochoval pouze kolový obrněný automobil HUMBER, který je zde vystaven, a vrak tanku CROMWELL, který se nachází v depozitáři muzea. Další vystavená britská válečná technika byla přivezena v posledních několika letech z Velké Británie a výrazně doplňuje celou expozici.

Dioramata ve druhé části haly svou symbolikou červené oblohy a zatýkaných osob ukazují konec demokratického systému v Československu a nastolení nového komunistického režimu. Toto období reprezentuje zejména TATRA 600 „Tatraplán“. První sériový vůz byl vyroben v červnu 1948 a pro své kvality byl exportován do 17 zemí světa. Je zde také k vidění motocykl JAWA 250 „Pérák“. Tento název získal díky na svou dobu pokrokovému odpružení obou kol. Jeho výroba byla zahájena v roce 1946 a svou moderní koncepcí předstihl ostatní světové typy s dvoudobým motorem. Prvním poválečným vozidlem vyráběným mladoboleslavskou Škodou byla ŠKODA 1101 Tudor.

Hala č. 5: období let 1950–1962

Reinstalace této haly skončila v roce 2004. Celá expozice přibližuje návštěvníkům období 50. let, které bylo hlavně ovlivněno studenou válkou mezi „východem“ a „západem“. První část haly symbolizuje budování socialismu v Československu a představuje naši armádu, která byla od roku 1955 členem Varšavské smlouvy. Na začátku haly je postavena replika bunkru. Po komunistickém převratu začala armáda opět udržovat pevnostní objekty na naší západní a jižní hranici. 85mm pevnostní kanon vz. 44/59, který je vystaven v „palebné poloze“, byl původně namontován v pevnostním objektu nedaleko moravské obce Šatov.

Na tvrdou unifikaci československé armády na sovětskou výzbroj a techniku doplatily kromě jiných projektů také prototypy terénních vozů ze Škody Mladá Boleslav. Zde stojí vedle sebe Škoda 998, obojživelník verze 972, radiovůz a velitelská verze 973 „Babeta“. Tento velitelský vůz považují odborníci za jeden z nejlepších terénních vozů své doby. Výroby se ale bohužel nedočkal. Z dalších zajímavostí lze v této hale vidět Tatra 805 Komando, což je speciální úprava klasické Tatry 805, která byla pro potřeby výsadkových jednotek československé armády přepravována v nákladních kluzácích.

Těsně před „železnou oponou“ stojí známý polopásový obrněný transportér OT-810, který vznikl rekonstrukcí německého válečného transportéru a vyráběl se na přelomu 50. a 60. let na Slovensku v PPS Detva. Po překonání „hraničního pásma“ se návštěvník dostane na „západ“, kde najde příklady vojenské techniky z výzbroje některých armád členských států NATO. Německý Bundeswehr představuje lehký nákladní automobil

UNIMOG S 404 se spojovací nástavbou. Britský zbrojní průmysl je zde zastoupen dvěma kolovými obrněnými vozidly FERRET a SARACEN a také letounem AUSTER v kamufláži belgického letectva.

Českého návštěvníka určitě překvapí umístění československých motocyklů do této „kapitalistické části“. Jde o soubor motocyklů JAWA, které byly od roku 1957 dodávány finské a švédské armádě. Pro jízdu na sněhu byly vybaveny lyžemi.

Hala č. 6: Ostravská operace – „tanková bitva“ (březen–duben 1945)

Tato hala původně sloužila 9. dělostřeleckému pluku. Byla zde garážována spojovací, velitelská a průzkumná vozidla velitelské baterie. Od září 2002 do února 2003 se hala stavebně upravovala a následně byly zahájeny práce na dioramatech. Pro veřejnost byla tato první interaktivní expozice v lešanském muzeu zpřístupněna v srpnu 2003. Expozice je věnována Ostravské operaci, která patřila mezi nejtěžší operace závěru 2. světové války.

Sovětská a československá vojska musela překonat nejen složitý horský a zalesněný terén, ale i zdolat celý obranný systém vybudovaný na přístupech k Ostravě v období předmnichovské republiky. Návštěvník prochází zákopem ve směru postupu sovětských a československých jednotek, na bojišti po obou stranách je umístěna celá řada bojové techniky. V polovině expozice návštěvník podchází sovětský střední tank T-34/85, nouzový východ tanku je otevřen a osvětlen, takže je možné vidět praktický celý řidičský a bojový prostor včetně jeho obsluhy.

V závěru expozice se návštěvník dostává do obranných pozic německé armády, vpravo je v palebné pozici německý střední tank Pz.Kpfw. IV a vlevo k palbě připravený německý protitankový kanon PaK 40 ráže 75 mm. Nakonec návštěvník vstoupí do pevnostního objektu, který je příkladem použití československého pevnostního systému německou armádou na konci 2. světové války. Kromě věrného prostředí je hala také ozvučena několika zvukovými okruhy, od dělostřelecké a raketometní palby před vstupem do haly přes řev tankových motorů až po střelbu pěchotních zbraní ze střílen bunkru.

Hala č. 7: Protiletadlové dělostřelectvo

Hala původně sloužila, spolu s vedlejší halou č. 8, jako sklad vojenského materiálu, který byl určen pro mobilizačně vytvářené jednotky 217. protitankového pluku. Dnes jsou zde instalovány protiletadlové kanony a různé přístroje pro řízení palby, které byly určeny k zjišťování základních údajů pro vedení protiletadlové palby. Kromě protiletadlových kanonů vyrobených v závodech Škoda v meziválečném období je zde umístěna také celá řada kanonů vyrobených především v Německu, ale i ve Francii a Velké Británii. Mezi nejcennější exponáty patří zejména výrobky již zmiňovaných Škodových závodů. Vystaven je zde např. 7,65cm protiletadlový kanon 8/700. Jde o zbraň, která byla konstruována pro zahraničního zákazníka koncem 20. let dvacátého století a měla sloužit jak proti vzdušným, tak i pozemním cílům.

Největší prostor je věnován protiletadlovým kanonům, které byly používány v průběhu 2. světové války. Návštěvník zde najde známý německý protiletadlový 88mm kanon vz. 37 i jeho modernizovanou verzi vz. 41. Ta byla určena k palbě na těžké spojenecké bombardéry operující ve velkých výškách. Boje našich vojáků na Středním východě a v severní Africe symbolizuje 40mm protiletadlový kanon Bofors. Tento legendární kanon byl jednou z nejúspěšnějších zbraní svého druhu. Během 2. světové války ho používaly prakticky všechny zúčastněné armády. Francouzský zbrojní průmysl je zde zastoupen 25mm PLK Hotchkiss, který byl také používán československými vojenskými jednotkami ve Francii na začátku války. Z dalších zajímavostí lze vidět německý ústřední zaměřovač vz. 40. Toto zařízení sloužilo k výpočtu prvků střelby, které byly přenášeny elektrickým zařízením na kanony. Po roce 1945 tyto zaměřovače sloužily také v československé armádě u protiletadlových baterií, které byly vyzbrojeny 88mm PLK vz. 37 a 105mm PLK vz. 38.

Velkou raritou je plně automatizovaný československý 100mm kanon PLK čs-R-11, který byl vyvrcholem vývojové řady protiletadlových zbraní konstruovaných ve Škodových závodech na počátku 50. let dvacátého století. Technické parametry tohoto kanonu znamenaly ve světovém měřítku absolutní špičku. V tomto období ale již éra těžkého protiletadlového dělostřelectva končila a úkoly protivzdušné obrany ve středních a velkých výškách přebíraly protiletadlové rakety. Sériová výroba těchto kanonů tak nebyla povolena.

Hala č. 8: Děla systému ŠKODA (1890–1935)

Pro muzejní účely byla hala v současné podobě zpřístupněna v roce 1999. Její celý prostor je věnován různým dělostřeleckým prostředkům, které byly vyrobeny ve Škodových závodech pro potřeby rakousko-uherské armády, později československé armády, ale také pro export v letech 1890–1935. V současné době se zde nachází nejkompletnější sbírka produkce jedné z největších předválečných zbrojovek v Evropě.

V roce 1890 vzniklo v plzeňské Škodovce zbrojní oddělení s původním programem výroby lodních děl, které mělo za cíl oprostít tehdy budované válečné loďstvo monarchie od závislosti na dodávkách z ciziny. Kromě toho obrátilo svůj zájem také k vývoji polních děl. Díky zkušenostem s lodními děly se podnik dostal brzy mezi špičku světových zbrojařských závodů. Škoda průkopnický usilovala o konstrukci polních a horských děl s brzdovratným zařízením a v konkurenčním souboji s vídeňským Arsenalem o používání hlavňové oceli. Špičkovou světovou kvalitu představovala také těžká pozemní děla, z nichž se bohužel žádné na našem území nedochovalo.

Uvnitř osmé haly je instalováno přes 40 kusů polních a horských kanonů, houfnic a minometů. Exponáty jsou umístěny chronologicky, návštěvník tedy může postupně sledovat vývoj v konstrukci děl systému ŠKODA. Před vstupem do hlavní části je možné vidět také dělostřeleckou municí různých ráží. Mezi nejcennější exponáty patří 7,5cm polní kanon z roku 1890 se zákluzem hlavně, který byl určen pro tovární zkoušky. Tento kanon se stal základním typem pro všechna další děla Škodových závodů. Kromě polních kanonů je zde možné vidět i 10,5cm polní houfnice vz. 13 a 14, které umožnily Škodovce prosadit se na zahraničních trzích.

Velké úspěchy podnik slavil také svými horskými děly. Jde o speciální druh děla, které mělo umožnit bojovou činnost v těžce přístupném horském terénu, a návštěvník zde najde hned několik různých typů. Příkladem je vystavená 10cm horská houfnice vz. 16/19 se zákluzem hlavně. Dělo

mělo velmi dobré vlastnosti a bylo zavedeno nejen do výzbroje československé armády, ale také exportováno do zahraničí. Jedním z netypických horských děl je vystavená 15cm horská houfnice vz. 18. Svou masivní konstrukcí a mohutnou ráží byla ve světě horského dělostřelectva zcela ojedinělá. Ve Škodových závodech byla houfnice vyvíjena v průběhu 1. světové války, vyroben byl však pouze jediný kus.

Vedle dioramatu konstrukční kanceláře Škody stojí 10cm lehká houfnice vz. 14/19. Jde o nejcennější exponát celé dělostřelecké sbírky VHÚ. Houfnice byla na začátku 20. let dvacátého století zmodernizována z původního vz. 14 a zavedena do výzbroje československé armády. Až do roku 1939 byla nejrozšířenějším dělem v její výzbroji. Vystavená houfnice doprovázela na poslední cestě dva prezidenty – T. G. Masaryka v roce 1937 a Václava Havla v roce 2011.

Hala č. 9: Expozice spojovacího vojska

Hala věnovaná spojovacímu vojsku byla otevřena 30. září 2007 u příležitosti 90. výročí vzniku spojovacího vojska. Za den jeho vzniku bylo stanoveno datum založení telegrafní rotы československých legií v Rusku, což bylo právě 30. září 1917. Expozice je umístěna v jednom z nejstarších objektů Vojenského technického muzea Lešany, který pochází ještě z období 2. světové války. Od počátku 50. let do poloviny 80. let dvacátého století tento objekt sloužil jako opravárenské dílny kolové techniky. Následně, až do roku 2007, byl značně zchátralý využíván Vojenskou správou budov jako sklad nepotřebného materiálu.

První část expozice představuje chronologický přehled vývoje československého spojovacího vojska, ztvárněný několika dioramaty, například interiérem vagonu telegrafní rotы československých legií v Rusku. Zde je možné vidět kupříkladu francouzský telefonní přepojovač C 1918 nebo ruský polní telegrafní přístroj konstrukce Siemens. Spojovací prostředky československé předválečné armády prezentují zejména telefonní přepojovač Standart Electric a rádiový přijímač RP 20, vyrobený ve Vojenských telegrafních dílnách Kbely.

Vitrína před „zemljankou“ je věnována agenturním stanicím domácí i zahraniční výroby. Po dobu okupace českých zemí byly stanice využívány různými odbojovými organizacemi pro vedení zpravodajské války proti Německu. Vystavený rádiový přijímač PENTO například používalo Zemské velitelství Obrany národa v Praze. Přímo v „zemljance“ je pak umístěn spojovací materiál, který byl používán československými jednotkami v SSSR. Vystavena je sovětská rádiová stanice RBM, ale i americký telefonní přístroj EE-8, dodávaný v průběhu 2. světové války do SSSR.

Druhá část expozice prezentuje přehled historického vývoje spojovacích prostředků. Exponáty jsou umístěny ve vitrínách a důraz je kladen zejména na prezentaci předválečných spojovacích přístrojů z produkce Vojenských telegrafních dílen Kbely. Velmi zajímavá je i unikátní kolekce československých přístrojů z let 1945 až 1955.

Hala č. 10: Expozice raketového vojska

V roce 2009 vznikla úpravou bývalé nedokončené mycí linky vojenské techniky zatím poslední výstavní hala – tzv. „raketová“. Hlavní část výstavního prostoru je věnována odpalovacím zařízením taktických a operačně-taktických raketových kompletů sovětské výroby, které byly ve výzbroji raketového vojska ČSLA od počátku 60. let do poloviny 90. let dvacátého století. Představovaly symboly studené války mezi „Východem“ a „Západem“. Návštěvníci si zde mohou prohlédnout odpalovací zařízení 2P16 s raketou 3R8 (FROG-3), 9P113 s raketou 9M21 (FROG-7), 9P129 s raketou 9M79 (SS-21 SCARAB), 9P19 a 9P117 s raketami 8K14 (SCUD-B) a 9P71 s raketou 9M714 (SS-23 SPIDER). Pro srovnání konstrukce sovětských poválečných a německých válečných kapalných raketových motorů je vystavena část spalovací komory rakety V-2

a motor 9D21 rakety SCUD-B. Příznivci raketové techniky se mohou detailně seznámit s konstrukcí operačně-taktické rakety 8K14 (SCUD-B) nebo porovnat raketový motor na kapalné pohonné hmoty s motorem na tuhé palivo. K tomuto účelu je v přístavku haly vystavena maketa a výukový řez rakety SCUD-B a řez taktické rakety 9M21 (FROG-7). Prostor je věnován i dalšímu druhu raketové techniky – protitankovým řízeným střelám. Ty jsou prezentovány všemi druhy protitankových řízených střel několika generací, které sloužily v bývalé ČSLA v 60. až 80. letech minulého století, ale i typy řízených střel používaných současnou Armádou ČR.

Unikátem je odpalovací zařízení na podvozku GAZ-69, nesoucí protitankové řízené střely první generace 3M6 ŠMEL zavedené do výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy na konci 50. let dvacátého století.



Přístřešky a volné prostranství

Kromě výstavních hal je celá řada exponátů, pocházejících zejména z období studené války, umístěna pod přístřešky a na volném prostranství. Návštěvník si zde může porovnat konstrukce tanků z výzbroje bývalé Varšavské smlouvy, například IS-3, PT-76, T-34/85, T-54/55, T-72, s tanky západní provenience, jako jsou britský CENTURION Mk.9, americké tanky M47, M48A5, M60 a také první poválečný německý tank LEOPARD 1.

Největším lákadlem pro příznivce tankové techniky je ale určitě mohutný izraelský tank Merkava Mk.1 s motorem umístěným v přední části. Při jeho konstrukci bylo vše podřízeno hledisku přežití osádky.

Hojně je zde zastoupeno samohybné a reaktivní dělostřelectvo. K vidění je např. SU-100, 122mm samohybná houfnice 2S1 „GVOZDIKA“, 203,2mm samohybný kanon 2S7 „PION“, 240mm samohybný minomet 2S4 „TULPAN“, ale také 152mm ShKH vz. 77 „DANA“ a 122mm raketometem vz. 70 „GRAD“, kterými byl vyzbrojen bývalý lešanský dělostřelecký pluk.

Zájemcům o protiletadlovou techniku jsou zde prezentovány prakticky všechny protiletadlové raketové komplety, které byly ve výzbroji útvarů protivzdušné obrany státu (PVOS) i protiletadlových útvarů pozemního vojska bývalé ČSLA.

Expozice železničního vojska

Od roku 2009 se součástí lešanského muzea stala také venkovní expozice železničního vojska. Základ tvoří 170 metrů dlouhé kolejové pole postavené na dřevěných pražcích a dvě výhybky. Na kolejích zatím stojí 6 různých železničních vagonů, které sloužily pro vojenské účely. Nejstarším z nich je krytý vagon vyrobený ve francouzském Lunéville v roce 1909, který byl v průběhu 2. světové války součástí radarového vlaku německé Luftwaffe (radar Würzburg Riese). Velmi zajímavý je také velitelský vůz německého válečného obrněného vlaku BP 42 a především dva vagony sloužící k transportu a laboraci munice pro německé 800mm kanony Dora a Gustav.

Poválečné období je zastoupeno například dieselmechanickou lokomotivou T-211.0 s motorem Tatra 111A z roku 1958. Lokomotiva po dlouhá léta sloužila ve vojenských skladech Mikulovice u Jeseníku.

8.5.3 AKCE PRO VEŘEJNOST



Zahájení 22. muzejní sezóny

Příjemné počasí přilákalo na letošní otevírací den 27. května 2017 do Vojenského technického muzea Lešany tisíce diváků. Byla tak zahájena již 22. muzejní sezóna. Významným bodem programu byla rekonstrukce bitvy u Zborova, jejíž 100. Výročí jsme si připoměli letos na začátku července, a také přehlídka dělostřelecké techniky. Připomenut byl i atentát na Reinharda Heydricha, který se uskutečnil před 75 lety, 27. května 1942. Začátek lešanského setkání příznivců vojenské techniky obstaraly dva letouny JAS-39 Gripen z čáslavské základny, které celkem čtyřikrát přelétly nad hlavami návštěvníků. Poté vjel do arény vůz Hummer, ze kterého vystoupili předseda poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jan Hamáček, ředitel Vojenského historického ústavu Praha plukovník Aleš Knížek a autor knihy Muži z první linie Karel Černý. Ředitel VHÚ všechny přítomné přivítal a poté byla kniha Muži z první linie, která přibližuje osudy osmi československých vojáků, kteří padli během druhé světové války, pokřtěna.

Následovala ukázka letecké akrobacie, a to v podání pilota Milana Mikuleckého na letounu Zlín. Pak již následoval první hlavní bod programu, připomínka bitvy u Zborova, která se odehrála 1. a 2. července 1917. Šlo o ukázkou útoku československých legionářů na rakousko-uherské zákopy z 2. července.

Jednalo se o dramatické představení, v němž se představili členové klubů vojenské historie.

Následovalo představení techniky, kterou Vojenský historický ústav Praha získal v nedávné době. V ukázkách bylo možné shlédnout vozidlo Škoda TREKKA, unikátní novozélandský terénní vůz, který byl v šedesátých letech postaven na základě podvozku, nápravy a motoru ze škodovácké octavie z padesátých let. K vidění byl i ryze vojenský přírůstek: americký tank M3 A1 Stuart. Jedná se o americký lehký tank, který se vyráběl během druhé světové války a byl nasazen i v bojích v severoafričském Tobrúku. Tank, který VHÚ získal v loňském roce, projížděl lešanskou arénou a předváděl své největší přednosti: lehkost a obratnost při jízdě. Představilo se i vozidlo M3 Scout Car, kolové obrněné americké vozidlo z doby druhé světové války, šestikolové nákladní vozidlo GMC 353 a také Clarktor M6, menší traktor, který byl určen k tahání například na letištních plochách.

V druhé části programu byly k vidění početné zbraně z oblasti dělostřelecké techniky. Z období první republiky to byl např. 4,7cm kanón proti útočné vozbě, z doby druhé světové války 105mm německá lehká houfnice vz. 18/40 tažená SdKfz 251, dále 88mm německý protitankový kanón

vz. 43 – Püppchen, 57mm ruský protitankový kanón vz. 43, ruský raketomet BM 13-16 „Kaťuša“ na podvozku Studebaker, britská 25liberní houfnice s dělostřeleckým tahačem Morris Commercial C-8 FAT, a také britský 6 liberní protitankový kanón. K vidění byl i Ford M8 Greyhound a americký stíhač tanků M 36 Jackson. Z období po druhé světové válce se představil 130mm raketomet vzor. 51 na podvozku Praga V3S, 30mm protiletadlový dvojkanón vz. 53/59 na podvozku Praga V3S (tzv. Ještěrka), 100mm protitankový kanón vz. 53 s tahačem Tatra 813 8×8 KOLOS a nakonec 122mm samohybná houfnice 2S1 Gvozdika. Ze současné doby se představily Land Rover Defender 130 Kajman, lehké obrněné vozidlo IVECO, kolový transportér PANDUR a impozantní 152mm samohybná houfnice vz. 77 DANA. Ve statických ukázkách si mohli návštěvníci prohlédnout také nově natřený a před několika týdny instalovaný 21cm pobřežní kanón Škoda, který byl vyroben za druhé světové války a exportován do Švédska, odkud byl v roce 2015 získán zpět do země svého původu, do sbírek VHÚ. Po ukázkách následovala střelecká část. Z celkem desítky děl včetně těch umístěných na vozidlech se střílelo slepými náboji; zvuková kulisa byla skutečně výrazná a hlasitá, salvy provázely i mohutný dým.

K vidění byly ještě vozy Tatra T-111 autobagr a Tatra T-111 valník z Horka – Tatra museum. Návštěvníci si mohli prohlédnout ve spodní části muzea i početnou řadu autobusů Škoda RTO, dále automobilové exponáty z Tatra klubu a také z Retro auto muzea Strnadice. Po skončení programu následovalo svezení výherců vědomostní soutěže vojenskou technikou. V prostoru areálu se představily i nejružnější tematické tábory a stany: stan Armády České republiky, dobový tábor rakousko-uherské armády, tábor československých legionářů v Rusku, tábor Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii, tábor Skotského pluku, tábor moderní US Army atd. U táborů byla také po ukončení programu v aréně předvedena vojenská ukázka.

Na celé akci se vedle Vojenského historického ústavu Praha podílely také Armáda České republiky, dále KVH Gardekorps, KVH Československo 1945–1990, Čs. obec legionářská, Klub 16. obrněné divize, Rota NAZDAR a The Royal Regiment of Scotland.

15. Tankový den

Již patnáctý Tankový den ve vojenském technickém muzeu Lešany předvedl návštěvníkům v sobotu 2. září 2017 atraktivní podívanou, při které nebyla nouze o hlasitou střelbu či vizuální efekty v podobě plamenometného ohně a kouřových clon. Představila se i celá plejáda vozidel těžké vojenské techniky. Na úvod celého dne přelétl nad hlavami diváků vrtulník Mi-24. Tankový den zahájil ministr obrany Martin Stropnický společně s ředitelem VHÚ plukovníkem Alešem Knížkem. „Jsme rádi, že česká armáda se rozvíjí a byl navýšen její rozpočet. Za pozornost stojí rozhodně i fakt, že u veřejnosti se těší podpoře a důvěře u 75% obyvatel, což je skutečně vysoké číslo,“ zmínil kromě jiného Martin Stropnický.

Jako první těžký stroj vjel do arény československý tank LT-38 s českou národní vlajkou. Posléze se představil i nový přírůstek do sbírek VHÚ, pancéřovaný osobní vůz Toyota. Pak již následovala bojová ukázka střetnutí mezi vojáky US Army a německými vojáky, na kterou se zaplněné ochozy lešanské arény bezesporu těšily nejvíce. Mohutná střelba z těžkých zbraní včetně kanónu amerického stíhače tanků Jackson burácela arénou, členové klubů vojenské historie věrně zobrazili střety muže proti muži. Velký rozruch vyvolalo i použití plamenometu, který byl součástí výzbroje německých vojáků. Ukázka trvající okolo půl hodiny byla na závěr oceněna dlouhotrvajícím potleskem. Účinkující si ho jistě zasloužili, neboť v těžkém, rozbahněném terénu museli předvést i solidní fyzický výkon.

Druhým hlavním bodem programu bylo defilé tankové techniky mapující historii od konce 30. let až do dnešních dnů. Představil se tank LT-38 či německý stíhač tanků Hetzer, který byl právě na podvozku „osmatřicítky“ postaven. Dále to byl sovětský tank T-34 a jeho následovník T-55 – ten mohli diváci vidět v netradičním světlém, tedy pouštním provedení. Dále to byl těžký sovětský tank IS-3 a vedle něj americký druhoválečný tank Stuart. Z modernějších strojů to byl americký tank M-60 a vedle něj sovětský tank T-72, ale také izraelská Merkava MK 1.

Na závěr ukázek v aréně si diváci mohli prohlédnout dva netradiční vozy. Jednalo se o vozidlo NIMR AJBAN 440A určené k přepravě několika mužů pěchoty, a také o vozidlo vyrobené podnikem SVOS Přelouč nazvané Perun, rovněž určené k boji i přepravě menšího počtu osob. Vozidlo má akční dojezd až 700 kilometrů při silniční rychlosti až 110 kilometrů za hodinu, základní pohotovostní hmotnost činí přes 10 tun a celková 13 tun. Perun bude moci sloužit pro čtyři až dvanáct členů posádky podle typu vozidla.

Po skončení programu v aréně se diváci rozcházeli do různých částí muzejního lešanského areálu, navštěvovali jednotlivé haly s vystavenou technikou. K vidění byla i ukázka výcviku psů z Centra vojenské kynologie Chotyně. Poslední návštěvníci opouštěli muzejní areál až s uzavírací dobou před šestou hodinou večer.



Poděkování za úspěšnou přípravu a provedení Tankového dne patřilo nejen pracovníkům Vojenského historického ústavu Praha, ale také členům klubů vojenské historie, účastníkům ukázek a vojákům – příslušníkům Armády České republiky.





Dětský den

VHÚ Lešany v sobotu 23. září 2017 již po šesté hostilo dětský den. Podobně jako loni byl zájem veliký – soutěžilo přes dva tisíce dětí a celkově do lešanského areálu zavítalo přes deset tisíc návštěvníků. V Lešanech se zároveň konal den spojovacího vojska Armády České republiky, který je součástí oslav stého výročí jeho vzniku. Dětský den nabídl návštěvníkům více než dvě desítky soutěžních stánků. Jednotlivá stanoviště prověřila nejen fyzické schopnosti dětí, ale třeba i jejich znalosti vojenské historie. Děti se mohly kupříkladu proměnit ve skotského „blátošlapa“ a překonávaly opičí dráhu. Na několika stanovištích si soutěžící mohli vyzkoušet, jak mají přesnou mušku – ať už šlo o airsoftovou, nebo vzduchovkovou střelnici. Vedle soutěží si návštěvníci mohli při ukázkách prohlédnout současnou i historickou vojenskou techniku – výherci se pak mohli ve vybrané technice svěřit. V rámci statické ukázky spojovací techniky byla mimo jiné poprvé představena nejnovější technologie MILSATCOM, která je zaváděna do AČR.

Den spojovacího vojska navštívili první zástupce náčelníka Generálního štábu generálporučík Jiří Baloun, velitel Pozemních sil AČR generálmajor Štefan Kaleta, náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky generálmajor Jan Kaše. S organizací celé akce pomáhaly 4. brigáda rychlého nasazení, 14. pluk logistiky, 15. ženijní pluk. Na dětském dnu se podílely i četné kluby vojenské historie a další subjekty. Jedná se o Aktivní zálohy KVV hlavního města Praha, společnost Posázaví o. p. s., firma Anareus.cz – I. airsoftová prodejna, Motorárna Šercl s. r. o., spolek BUNKRÁK, kluby vojenské historie – Gardekorps a Royal Regiment of Scotland.



Land Rover Day

Dne 16. září 2017 se ve VTM Lešany konal již 5. ročník Land Rover Day, setkání vozidel legendární britské značky. Účastníci veřejnosti předvedli na dvě desítky vozidel. Automobilů Land Rover dnes jezdí v Česku tisíce, ale jde převážně o nová vozidla. Aby akce měla svůj jasný charakter a také kouzlo pro diváky, respektive aby přijížděly pouze „klasické“ Land Rovery, stanovili organizátoři podmínku, že sraz je určen pouze majitelům vozů, která nejsou mladší než rok výroby 1985.

Na letošním srazu byly k vidění vedle ikonických modelů i další typy, například vojenská sanitka.

8.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA

Vedle tří hlavních muzejních složek – Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Vojenského technického muzea Lešany – nabízí VHÚ Praha návštěvníkům ještě další výstavní místa se stálými expozicemi. Jedná se o následující expozice uvedené v této kapitole.

8.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY

Mezi další stále expozice VHÚ Praha patří i výstava instalovaná v Národním památníku hrdinů Heydrichiády, která prošla v roce 2010 rozsáhlou proměnou. Návštěvníky čeká moderně pojatá expozice věnovaná jedné z nejvýznamnějších kapitol našich dějin 20. století. V úvodu se seznámí s historií vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora v září 1941 a nastolení krvavého teroru na našem území. Další část expozice líčí okolnosti příprav atentátu na Heydricha a průběh operace ANTHROPOID až do jejího vyvrcholení dne 27. května 1942, kdy se atentát uskutečnil. Závěrečná část je věnována tragickým osudům parašutistů i jejich spolupracovníků z řad domácího odboje, bez jejichž pomoci by se atentát nemohl nikdy uskutečnit.

Zvláštní pozornost je věnována jak sokolskému odbojovému hnutí, tak posledním okamžikům života parašutistů. V posledních týdnech života se jich, s vědomím, že riskují životy své i svých blízkých, ujali představitelé české pravoslavné církve, kteří jim poskytli útočiště v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje. Zradou parašutisty Karla Čurdy bylo místo úkrytu prozrazeno a dne 18. června 1942 zde po boji padlo hrdinnou smrtí všech sedm ukrývaných parašutistů. Vlastní krypta pravoslavného chrámu sv. Cyrila a Metoděje získala v rámci expozice zcela novou pietní podobu. V jejím prostoru jsou umístěny pouze bronzové busty parašutistů, kteří zde padli spolu s jejich životopisy.

VHÚ oficiálně převzal v roce 2017 správu nad Národním památníkem hrdinů heydrichiády.



Pražská muzejní noc

Národní památník hrdinů heydrichiády se také zúčastnil čtrnáctého ročníku Pražské muzejní noci. Zdejší program byl ozvláštněn komentovanou ukázkou operačního vybavení parašutisty z druhé světové války – ve spolupráci se členy jednoty ČsOL Praha 3 ji prováděl historik VHÚ Zdeněk Špitálník. Promítal se také film Anthropoid, který vznikl v loňském roce. Zcela mimořádnou atmosféru mělo prostředí krypty, které bylo osvětlené velmi spoře, především svíčkami. Návštěvníci se zde pohybovali s viditelnou úctou k tomuto místu, které je spojeno s klíčovými okamžiky české národní historie.



8.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE

Expozice byla otevřena na konci roku 2008, u příležitosti 90. výročí vzniku Hradní stráže. Stálou expozici Hradní stráže společně připravily Vojenský historický ústav Praha, Správa Pražského hradu a Hradní stráž. Většina exponátů byla zapůjčena ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha, část byla poskytnuta přímo Hradní stráží a některé exponáty byly věnovány soukromými sběrateli.

Tato výstava mapuje nejen devadesátiletou historii Hradní stráže jako takové, ale jak sám název napovídá, nabízí pohled do starší historie vojenství, spojené s obranou a vojenským střežením Pražského hradu. Výstava mimo jiné nabízí ke zhlédnutí dva filmové dokumenty o Hradní stráži, a to z roku 1996 a 2008. Návštěvník výstavy navíc uvidí i ojedinělou ukázkou pozdně gotické fortifikace, kterou samotná Prašná věž, někdy zvaná též Mihulka spolu s přilehlými hradbami bezesporu je.



8.6.3 CÍSAŘSKÁ ZBROJNICE



Tato stálá expozice VHÚ Praha je umístěna ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech. Jde o jedinečný soubor zbraní, zbroje a dalších předmětů ze sbírek VHÚ z období od 15. století do poloviny 19. století. Vstup do expozice je přes stálou sbírku barokního umění Národní galerie. Expozice je umístěna v podkroví paláce a má díky masivnímu trámoví, kamenné podlaze i užšímu profilu neobyčejnou atmosféru. Tu ještě umocňuje moderně řešené uspořádání sbírkových předmětů, které jsou rozmístěny volně i ve skleněných vitrínách. Decentní osvětlení respektuje ducha celého místa.

Expozice obsahuje přes 550 předmětů, které pocházejí především z období, kdy České země patřily k habsburskému císařskému trůnu – odtud také název Císařská zbrojnice. Výběr exponátů byl podmíněn především výjimečností uměleckořemeslného provedení, zvláštností technické konstrukce, ale i významem osobností jejich tvůrců nebo majitelů.

Zbroj a zbraně byly v minulosti nejen užitkovými předměty potřebnými k boji či lovu, ale musely reprezentovat i svého majitele a svědčit o jeho moci a bohatství. Zejména v renesanční a barokní době byla výzdoba mnohem dražší než cena zbraně samotné.

Návštěvníkům je představen početný soubor chladných zbraní – vzorové šavle, palaše, kordy, tesáky atd. Kolekce zbraní nabíjených zezadu sahá od 16. století do současnosti a zahrnuje zadovky s kolečkovými, křesadlovými a perkusními zámky. Představen je i vývoj loveckých zbraní. Důležitou součástí instalace je umístění přibližně padesáti obrazů a grafik s vojenskou tematikou, které přispívají k pestrosti celé expozice. Tato „obrazárna“ představuje hodnotná díla z období 17. až 19. století, zahrnující portréty význačných vojevůdců a rozměrná plátna bitevních scén. Z konkrétních exponátů vztahujících se k českým dějinám jmenujme například čepele ceremoniálních mečů, které byly ukovány při příležitosti korunovace Leopolda II. českým králem. Je zde i celá vitrína věnovaná české šlechtické gardě. Ta byla v počtu 38 mužů vybírána pouze z českých šlechtických rodin a doprovázela císaře Františka I. při jeho tažení proti Napoleonovi v roce 1814. Vystavena je i jezdecká standart katolické ligy se znakem kurfiřta Maxmiliána Bavorského, která se zúčastnila bitvy na Bílé hoře.

8.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA

Na sklonku roku 2017 se uzavřela soutěž na zhotovitele celkové rekonstrukce komplexu budov Vojenského historického ústavu na Žižkově. Od začátku července do konce září opustily expozice armádního muzea Žižkov tisíce sbírkových předmětů, které našly dočasné útočiště v nových depozitářích v Lešanech. Zde budou postupně konzervovány či restaurovány, aby byly připraveny do budoucí expozice muzea.

Po odstěhování sbírkových předmětů nastala další část příprav rekonstrukce, tedy demontáž a likvidace veškerého výstavního fundu, který ve svém základu pocházel z 60. let minulého století. Pracovníci muzea si při této práci připadali občas jako archeologové, neboť se před nimi pod jednotlivými „muzejními nánosy“ objevovaly stopy po starších a starších výstavách. Přesně dle stanoveného harmonogramu tak v těchto dnech vše směřuje k plánovanému předání prázdného staveniště. Život muzea ale musí běžet dál i v takovéto situaci, a to zejména v roce, kdy si připomínáme 75. výročí atentátu na Reinharda Heydricha. V roce 2017 došlo k převzetí správy Národního památníku hrdinů Heydrichiády v kryptě chrámu svatých Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Výročí atentátu jsme si připomněli v květnu výstavou před budovou Generálního štábu pod názvem ANTHROPOID, nemá svědectví, v červnu výstavou v lotyšské Rize a v listopadu výstavou v litevském Kaunasu. V Kaunasu se navíc podařilo navázat velmi dobrou spoluprací s vedením muzea, jejímž výsledkem by měla být spolupráce v oblasti výměn a zápůjček sbírkových předmětů, ale i výstava o historii československé armády v roce 2019.



I další z milníků letošního roku je spojen s činností Reinharda Heydricha na území protektorátu. Před několika lety se podařilo v jízdárně ruzyňských kasáren identifikovat přesné místo poprav vedoucích představitelů domácího odboje, k nimž došlo bezprostředně po příchodu Heydricha do Protektorátu Čechy a Morava v září 1941. V průběhu letošního podzimu byly dokončeny stavební úpravy, které přeměnily původní vojenské skladiště do podoby pietního prostoru odpovídajícího významu událostí, které zde před sedmi desetiletími proběhly.



Jízdárna se nachází v areálu vojenského útvaru, který je součástí spojovacího vojska AČR. Právě díky dlouholetému úsilí Generálního štábu AČR a příslušníků spojovacího vojska o připomínání si významných historických kapitol naší armády se podařilo vytvořit důstojné pietní místo. Dne 31. října, symbolicky v den, kdy jsme si připomněli sté výročí vzniku našeho spojovacího vojska působícího v rámci československých legií v Rusku, došlo k předání stavebně dokončeného pietního místa do užívání VHÚ. První věnec na místo, kde umírala elita naší předválečné armády, položili společně 1. zástupce náčelníka Generálního štábu generálporučík Jiří Baloun, ředitel sekce podpory Ministerstva obrany generálmajor Jaromír Zůna a ředitel Agentury komunikačních a informačních systémů brigádní generál František Ridzák.

Pietní vzpomínky se zúčastnili i potomci popravených generálů Bílého a Šáry a podplukovníka Preiningera.

Jízdárna ruzyňských kasáren se do našich dějin poprvé neblaze zapsala 17. listopadu 1939, kdy zde strávilo své poslední okamžiky před popravou devět studentských funkcionářů. Šlo o vůbec první použití „sonderbehandlungu“ (tedy likvidace bez soudu) na území protektorátu. Během 1. stanného práva po příchodu Reinharda Heydricha bylo v prostoru jízdárny popraveno zastřelením či oběšením více než 200 osob. Byli mezi nimi i vedoucí představitelé nejvýznamnější odbojové organizace Obrana národa. K prvním popraveným patřili vůbec první generálové československé armády postavení za protektorátu před popravčí četou, Josef Bílý a Hugo Vojta. Jejich jména zanedlouho doplnili generálové František Horáček, Mikuláš Doležal, Oleg Svátek či Václav Šára.



Mezi popravenými vysokými důstojníky byl rovněž jeden z proslulé trojice Tří králů českého odboje plukovník Josef Balabán. Mezi prvními byl v jízdárně popraven i náčelník České obce sokolské Augustin Pechlát. Jízdárna ruzyňských kasáren patří mezi nevýznamnější pietní místa naší novodobé historie a současně mezi ta nejautentičtější. Díky citlivému zásahu předního českého restaurátora akademického malíře Jana Živného se podařilo uchovat v původní podobě stěny, v nichž jsou dodnes patrné stopy po kulkách německých popravčích čet. Podobu pietnímu místu vtiskli akademický malíř Pavel Holý z VHÚ a architekt Stanislav Marek. V příštím roce se stane součástí pietního místa

i expozice Vojenského historického ústavu věnovaná událostem a osobnostem spojeným s jízdárnou ruzyňských kasáren.

Letecké muzeum Kbely i Vojenské technické muzeum Lešany prožily rok nejen ve znamení tradičních akcí, ale i postupných příprav na rozšiřování expozičních ploch. Ve Kbelích se připravuje k 50. výročí vzniku muzea, které si připomeneme příští rok, otevření nové expozice cvičných letadel. V polovině listopadu se před hangár č. 43 typu Pícha, kde vznikne zmiňovaná expozice, podařilo přemístit z letištní plochy dopravní Il-18. V příštím roce by jej měly následovat další dopravní letouny a mělo by se začít s jejich postupnou renovací. V říjnu byla dokončena vzorová renovace bitevníku Su-25, který najde své místo v jednom z hangárů Staré Aerovky, a příští rok by jej měly následovat další letouny z venkovní plochy muzea. Lešanské vojenské technické muzeum zahájilo letošní sezónu především působivými ukázkami dělostřelecké techniky. Tankový den přinesl 2. září nejen tradiční ukázky tankové techniky od 30. let minulého století do současnosti, ale i velmi působivou bojovou ukázkou z období 2. světové války. O pouhé tři týdny později, 23. září, proběhl Dětský den.



V průběhu letošního roku se sbírku lešanského muzea podařilo doplnit o několik významných přírůstků, s nimiž se návštěvníci budou setkávat v následujících sezónách. Ten nejvýznamnější se ale představil již na Tankovém dni a následně při Dni armády v Praze. První automobil z období 1. světové války se muzeu podařilo získat v Itálii. Nákladní automobil FIAT 18 byl vyráběn v letech 1911 až 1920. V letech 1. světové války se stal nejrozšířenějším automobilem italské armády, který zajišťoval velkou část její logistiky. Kromě základní verze BL používala armáda i zesílený typ BLR používaný mj. jako dělostřelecký tahač. Celkem bylo vyrobeno na 20 000 těchto vozidel, která byla exportována i do spojeneckých států, Velké Británie, Francie a Ruska. Mezi uživatele tohoto vozu patřily i československé legie v Itálii.

Novinkou byla účast Vojenského historického ústavu na velmi úspěšném prvním Dni otevřených dveří v areálu Ministerstva obrany Na Valech, který se uskutečnil 28. září. Úspěšně v letošním roce pokračoval i cyklus outdoorových výstav před budovou Generálního štábu. Jeho prostřednictvím si kolemjdoucí připomenuli válečný rok 1917, výročí atentátu na Reinharda Heydricha, výročí bitvy u Zborova, výročí vzniku raketového vojska či výročí vzniku spojovacího vojska. Jednotlivé outdoorové výstavy si přiblížíme podrobněji:

a) Výstava Válečný rok 2017

Jako první díl z řady letošních výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 na Vítězném náměstí byla zpřístupněna expozice věnovaná válečnému roku 1917. Výstavu připravil historik Vojenského historického ústavu Praha Tomáš Kykal. Vernisáž se uskutečnila ve čtvrtek 30. března. Na zahájení promluvil také náčelník Generálního štábu Armády České republiky, armádní generál Josef Bečvář.

Výstava obsahovala dvacet panelů, které nastiňovaly dění na frontách i v zázemí během roku 1917. Vedle četných dobových fotografií byly k dispozici i karikatury, kterými se v tehdejších tiskovinách snažily jednotlivé státy působit na veřejné mínění. To bylo v té době již unaveno dlouhotrvající válkou, na obyvatele citelně doléhaly hospodářské potíže. Ale ani rok 1917 ještě nepřinesl rozuzlení...



b) Výstava ANTHROPOID – NĚMÁ SVĚDECTVÍ

Výstava ANTHROPOID – NĚMÁ SVĚDECTVÍ byla připravena k 75. výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který byl proveden dne 27. května 1942. Toto vyvrcholení Operace Anthropoid bylo jedním z nejvýznamnějších odbojových činů celé druhé světové války. Vojenský historický ústav Praha připravil k tomuto výročí výstavu, která byla umístěna na Vítězném náměstí v Praze 6, poblíž budovy Generálního štábu Armády České republiky. Výstavu zahájil zástupce náčelníka Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík Jiří Baloun. Přítomni byli další zástupci velení Armády České republiky. Mezi účastníky bylo možné vidět i válečné veterány. Autory výstavy jsou Zdeněk Špitálník, Petr Bjaček a plk. Michal Burian z Vojenského historického ústavu Praha.



c) Výstava ke stému výročí bitvy u Zborova

Další z akcí, které připomínala sté výročí bitvy u Zborova, byla výstava před budovou Generálního štábu Armády České republiky. Připravil ji Vojenský historický ústav Praha, jejím autorem byl historik VHÚ Tomáš Jakl. Expozice nabídla přehledné informace o bitvě a jejích historických souvislostech, včetně bohaté fotodokumentace. Výstava obsahovala celkem dvacet dva panelů. Slavnostního zahájení se ujal zástupce náčelníka Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík František Malenínský.



d) Výstava 100 let raket

Výstava 100 let raket byla ohlédnutím za vývojem raketové techniky a raketového vojska – včetně československé a české armády – v uplynulém století. Jejími autory byli Ivo Pejčoch a Prokop Tomek. Výstava byla tvořena dvěma desítkami panelů, které v jednotlivých tematických blocích mapovaly raketovou techniku. Výstava také navazovala na loňskou expozici věnovanou stému výročí prvního bojového nasazení tanků. Vernisáže se zúčastnil i náčelník Generálního štábu Armády České republiky, armádní generál Josef Bečvář.



e) Výstava 100 let spojovacího vojska

Vojenský historický ústav Praha připravil další z řady výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky, v Praze 6 na Vítězném náměstí. Tentokrát jde o výstavu věnovanou stému výročí existence spojovacího vojska. To se konstituovalo již v říjnu 1917 v rámci československých legií. Výstava 100 let spojovacího vojska představovala ve dvou desítkách panelů textově i fotograficky bohatý „příběh“ spojovacího vojska, které vždy bylo a dodnes zůstává dodnes nedílnou součástí našich ozbrojených sil. Jak říká známý aforismus: Bez spojení není velení...

Autory expozice jsou plukovník Michal Burian z Vojenského historického ústavu Praha a Vlastislav Vaněk. Druhý jmenovaný je rovněž editorem publikace Historie spojovacího vojska 2007–2017, kterou vydal Vojenský historický ústav Praha. Kniha byla v rámci vernisáže výstavy slavnostně prezentována a pokřtěna. Výstavu zahájil náčelník Generálního štábu Armády České republiky, armádní generál Josef Bečvář. Ve svém úvodním projevu mimo jiné řekl:

„Po celých uplynulých sto let byli spojaři právem hrdi na svou odbornost. Bylo tomu tak v dobách, kdy spojení za válek i míru zprostředkovávaly telefonní kabely či krátké vlny, a je tomu tak i dnes v době bouřlivě se rozvíjejících IT technologií.

Tato výstava připomíná, jak významnou roli v naší armádě spojaři vždy zastávali, i to, že mnozí z nich obětovali naší zemi i to nejcennější, své životy. Ukazuje také, že jedna z vlastností, kterou na nás naši spojenci vždy velmi oceňovali, tedy schopnost improvizace, je spojařům velmi blízká. Díky ní byli například v srpnu 1968 schopni nahradit vysílání Československého rozhlasu a zprostředkovávat veřejnosti jediné pravdivé informace. Spojaři mohou být právem hrdi na svou stoletou historii i na to, že vždy představovali a přestavují významnou součást naší armády.“



8.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Časopis vydávaný Vojenským historickým ústavem Praha Historie a vojenství je jediným českým specializovaným vědeckým a recenzovaným periodikem v oblasti vojenské historie. Vychází čtyřikrát do roka, ve formátu A4 s barevnými a černobílými reprodukcemi.

Posláním časopisu je vědecké zpracování vojenské historie, především české a československé, s důrazem na 20. století, v celé její pestrosti, a to na základě původního archivního výzkumu. Publikovány jsou studie a materiály především k dějinám českého a československého vojenství, dále edice archivních dokumentů, statě o sbírkových předmětech, informace z muzeí a o výstavách v tuzemsku i zahraničí, konferencích či recenze a anotace nových knih a nekrology významných osobností českého a československého vojenství. U všech studií a článků, materiálů i edic dokumentů jsou publikována anglická resumé. Veškeré studie, články, materiály a edice musí před případným publikováním projít recenzním řízením.

Časopis Historie a vojenství vychází od roku 1952, ale teprve po listopadu 1989 mohl začít zcela naplňovat programové vize, které byly vysloveny již po konci druhé světové války. Tehdy totiž bylo postulováno, že “bude shromažďovat vědecké práce se zvláštním zřetelem na dobu nejnovější a historii obou našich odbojů po stránce vojenské a vojensko-politické s důrazem na dokumentárnost uveřejňovaných prací a pramenů. Studie budou doprovázeny mapami, náčrtý, fotografiemi, reprodukcemi grafickými a statickými tabulkami”. Byl rovněž vysloven požadavek “naprosté historické věrnosti a vědecké nestrannosti, založené na přesném vážení a ocenění historických faktů a jevů, z nichž žádný nesmí být záměrně opomíjen anebo jakýmkoliv ohledy stranickými nebo osobními podložen”.



Bibliografie časopisu z let 1990-2016

Bibliografie časopisu Historie a vojenství je tematicky členěná do kategorií, je možné se orientovat i podle obsahu článku. Z formálního hlediska je každá tematická kategorie členěna na hlavní články, za něž jsou považovány studie, materiály, dokumenty, biografie a vzpomínky, a na články s vedlejším badatelským významem, mezi něž počítáme recenze, informace, nekrology, zprávy, anotace a bibliografie.

Bibliografie je k dispozici ve formátu PDF na webových stránkách www.vhu.cz.



STUDIE A ČLÁNKY		Z RESTAURÁČSKÝCH DÍLEN	
Jiří Skoupý Atentát, který měl být zapomenut	4/4	Klara Andresová Restaurování stářích a vzácných tisků Knihovny VHU Praha	1/110
Karel Straka Prezident republiky Eduard Beneš a československá branná moc v jubilejním roce 1937	2/4	Jakub König Restaurování jezdecké šavle	4/112
Prokop Tomek Akce Křkoněle: československé vojenské souvislosti polské krize	3/4	Petr Moudrý Restaurování hučanské pily Restaurování saské pistole Restaurování pistole s křesadlovým zámkem Restaurování pokusného samopalu Josefa Netzsche Restaurování kordů české flakty	1/106 1/108 2/98 3/96 4/110
MATERIÁLY		NOVÉ PŘÍRUČKY	
Alena Hmelová Válečná zranění a úmrtí příslušnic čs. vojenských jednotek v SSR za druhé světové války	3/33	NOVÉ PŘÍRUČKY 1/112, 4/114	
Matouš Holas Detektorový průzkum části náhodného bojiště z roku 1866	1/18	INFORMACE	
Tomáš Ják Adolphe Brevet a jeho Corps de Tirailleurs v roce 1914	3/20	Julius Baláz – Martin Dubánek Poprava devíti studentů 17. listopadu 1939	1/122
Pavel Kreisinger – Milan Vyhřídál K „bílým místům“ v životě štábního kapitána Václava Morávky (1904–1942)	3/27	Jaroslav Beránek Ranění: Konflikt, ztráty a zdravotní péče Válka ve slunné krajině: Britové v Itálii 1917–1918 Emma Hamilton: Soudnice a celebrita 100 let Imperiálního válečného muzea Gerhard Richter v Praze Sargent: Akvarely Wyndham Lewis: Život, umění, válka Stíny války: Fotografie Rogera Fentonova z Krymu Národní armádní muzeum v Chislea opět otevřeno Válka v bahně Portréty bábníků první světové války	1/128 1/132 1/134 2/142 2/144 3/124 3/126 3/130 3/134 3/140 3/142
Ivo Pejšoch Českoslovenští legionáři důstojníci vládního vojska Balja – loutkové divadlo československých jednotek na Středním východě	1/4, 2/22 2/36 4/28	Jan Biederman Komise vojenských tradic a symboliky v roce 2017	4/124
Jiří Plachý Agent TOR – špión, který prozradil tajemství „dne D“ Česká stopa v boji o uchování tajemství invazních plánů	4/36	Michal Burian – Zdeněk Poláček – Jan Šýkora Muzejní publikace VHU v roce 2016	1/114
Prokop Tomek Státní bezpečnost a Střední skupina sovětských vojsk v SSR Snahy Západu o získání tajemství MiGu-15 a československé souvislosti	1/24 2/36	Marek Fíler Sto let Zborova v české literatuře a tisku	2/120
PERSONALIE		Jaroslav Hreha Rekonstrukce pomníku amerických pilotů v Hrdlovce u Duchcova	4/126
Pavel Kreisinger Plukovník generálního štábu Jan Krček (1901–1961)	4/70	Tomáš Ják – Jaroslav Lánik – Zdeněk Špitálník Open air výstavy před Generálním štábem	2/123
Jiří Rajlich Skovatel Eugen Bösch (1893–1951)	1/38, 2/45, 3/47	Tomáš Ják Národní pout ke Zborovu 1.–2. července 2017	3/107
Jiří Suchánek Pozapomenutý osud brigádního generála Bohumila Kaprálů	4/54	Miroslav Khol VHU na dnech NATO	4/128
Milan Vyhřídál Životní osudy generála Jana Reinidla (1902–1981)	1/78	Lukáš Kopecký Odhalení pamětní desky generálu Josefu Dostálovi a plukovníku Ladislavu Nedbalovi	1/121
ARZENÁL VELKÉ VÁLKY		Leoš Krejča 17. ročník konference CSWG Nová posádková muzea	3/121 3/122
Jan Biederman Nějen na čepici – odznaky jako drobná patriotika a čepicové odznaky rakousko-uherské armády	3/98	Tomáš Kykal Centrální evidence padlých, zemřelých a nezvěstných vojáků z první světové války	1/116
Petr Bjaček Vánoce v zákopech	4/84	Jaroslav Lánik Open-air výstava 100 let raketské konference o válčení roku 1917	3/133 4/119
Ilona Křivová Zimní sedmero kůrů andělských....	2/100	Ivo Pejšoch – Jiří Plachý Tank Museum Bovington Imperial War Museum Duxford	2/128 4/125
Zdeněk Poláček – Roman Benčíček „Ohne Kampf kein Kampf“	1/84	Ivo Pejšoch The Military Museums Calgary Musée Royal de l'Armée et d'Histoire Militaire Château de Charlemagne Vojenské muzeum Vídeň	2/133 3/113 4/132 4/138
Jan Šýkora Velká válka v obláčích, 1917 – krvavá žeh	4/96	Jiří Plachý Výstava Transport smrti Litoměřice – Velešín Severoatlantická kampaň 1940–1942 Muzea dlejin 20. století ve Věradě Muzeum Milana Rastislava Štefánika v Košariskách Diskusi večer Ústavu památní národa o odboji Polské Muzeum obrany pobřeží na Helu Muzeum podhalanských střelců v Cieszyne Nalezený hrob voj. Josefa Dražila	1/120 1/126 2/138 3/110 3/112 3/119 3/120
Zdeněk Špitálník Furážky, česky, vydumky...	2/108	Jindřich Plešcher Nová pamětní deska ve Wormhoutu	2/124
ARZENÁL VELKÉ VÁLKY – ZBOROV		Pavel Stehlík VHU na V. mezinárodní konferenci orální historie v Brně	1/127
Z MUZEJNÍHO ŽIVOTA			
Michal Burian Vystavní činnost VHU v roce 2017, aneb boučení se Zěkovem	2/116, 3/104		
Miroslav Khol Letecké muzeum Kbely na přelomu let 2016/2017	1/104		

Karel Straka Historik Jan Kuklík ocení Vyznamenáním Zlaté lpy in memoriam Vyznamenání Zlaté lpy pro předního historika protinacistického odboje	1/121 2/127
Prokop Tomek Konference The Allied Occupation of Germany Revisited	1/125
NEKROLOGY	
Imrich Gablech (1915–2016)	1/136
Jehuda Parma (1922–2016)	1/141
Mirko Janáček (1927–2017)	1/143
Berndt Utitz (1920–2017)	2/148
Juraj Strauss (1917–2017)	3/145
Mečislav Borák (1945–2017)	3/145
Miroslav Záleský (1947–2017)	3/146
Jaroslav Klemes (1922–2017)	3/147
Arnold Polák (1923–2017)	4/142

RECENZE	
Vladimír Dolínek Jan Skramoský: Mýtus jménem Krinka	1/145
Jan Echler Jan Ludvík: Nuclear Asymmetry and Deterrence. Theory, policy and history.	3/149
Milan Kocourek Tomáš Ják: Hrdinové z Londýna. Českoslovenští krajané ve Velké Británii v prvním odboji.	1/146
David Majtenyi Jiří Rajlich: S indolámem na letounu. Stihací pilot Otto Hanzlíček (1911–1940).	1/147
Jaroslav Lánik Vladimír Francov: Československé zbraně ve světě. V míru i za války. Klaus Storkmann: Geheime Solidarität. Militärbeziehungen und Militärhilfen der DDR und die „Dritte Welt“	1/148 2/149
Pavel Jakubec Rasmus Gienhøj – Morten Nordhagen Ottosen: Experiences of War and Nationality in Denmark and Norway, 1807–1815.	1/149
Jan Kalous Ivo Pejšoch – Prokop Tomek: Okupace 1968 a její oběti. Nové pohledy na invazi armád Varšavské smlouvy do Československa roku 1968, počátek okupace a její oběti.	4/148
Zdeněk Munzar Raděk Fukala: Konec zimního království a poslední olimpická odpora	4/147
Petr Nouza David French: The British Way in Counter-Insurgency, 1945–1967	4/147
Jiří Plachý Jiří Friedl: Generál Karel Lukáš. Životní příběh severomoravského rodáka.	1/151
Jan Šach Andreas Wiedemann: „Pojd s námi budovat ponornici“. Odhodnutí a proměna obyvatelstva byvalých Sudet 1945–1952	3/150
Prokop Tomek Lerika Sindelfraus: Einsatzgruppe H. Příběh operací skupiny H na Slovensku 1944/1945 a posléze třetí stíhání jejích příslušníků. Petr Kalák – Jiřina Dvořáková – Zdeňka Jurovka: Československá roveřka a Pražské jaro. Petr Orság: Mezi realitou, propagandou a mýty. Československá exilová média v západní Evropě v letech 1968–1989.	2/148 2/150 4/145
Jan Zmr Mark C. Yeager – Ignacio Arrondo: Totenkopf. The Structure. Development and Personalities of the 3. SS-Panzer Division	4/144
ANONCE	3/150
STRIPKY	2/145, 3/144

TAJEMSTVÍ DEPOZITÁŘU	1/152, 2/151, 3/151, 4/149
-----------------------------	----------------------------

CONTENTS OF THE ISSUES FOR 2017

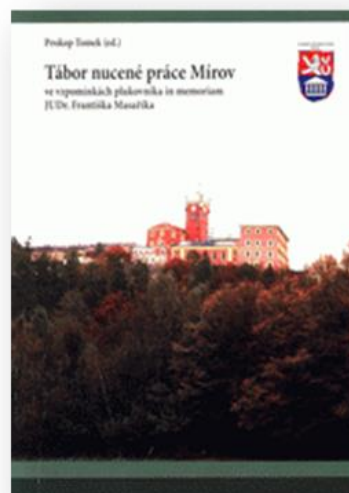
ESSAYS AND FEATURES		FROM RESTOREES' WORKSHOPS	
Jiří Skupný The Assassination that Should Have Been Forgotten	4/4	Klára Andresová Restoring old and rare prints from the Library of the Military History Institute Prague	1/110
Karel Straka President of the Republic Edvard Beneš and Czechoslovak Armed Forces in 1937 Jubilee Year	2/4	Jakub König Restoring of the Equestrian Saber	4/112
Prokop Tomek Operation Krkonos: Czechoslovak Military and the Polish Crisis	3/4	Petr Moudrý Restoring an Uhlan pike Restoring a Saxon handgun Restoring a pistol with flintlock Submachine Gun Restoring of the Cord of the Czech Nobility	1/106 1/108 2/98 3/96 4/110
ARTICLES		NEW ACQUISITION	
Alena Filmelová Wartime Injuries and Casualties of the Female Members of Czechoslovak Military Units in the USSR during WW2	3/33		1/112, 4/114
Matouš Holas Metal Detector Survey of the 1866 Národní Batielied	1/18	Julius Baláž – Martin Dubanek The execution of nine students on 17 th November 1939	1/122
Tomáš Jaki Adolphe Brezet and his Corps de Tirailleurs in 1914	3/20	Jaroslav Beránek Wounded: Conflict, Casualties and Care War in the Sunshine: The British in Italy 1917–1918	1/128
Pavel Kreisinger – Milan Vyhřídál On the "unchartered areas" in Staff Captain Václav Morávek's (1904–1942) biography	3/27	Emma Hamilton: Seduction and Celebrity 100 th anniversary of the Imperial War Museum Gerhard Richter in Prague Sargent: Watercolours Wyndham Lewis: Life, Art, War Shadows of War: Roger Fenton's Photographs of the Crimea National Army Museum in Chelsea is open again War in the Mud First World War Poets	1/132 1/134 2/142 2/144 3/124 3/126 3/130 3/134 3/140 3/142
Prokop Tomek State Security and the Central Group of Soviet Forces in the Czechoslovak Socialist Republic Western Efforts to Obtain the MIG-15 Secrets and Czechoslovak Connections	1/24 2/36	Jan Biederman Military Traditions and Symbols Commission in the Year 2017	4/124
PERSONALITIES		Michal Burian – Zdeněk Polák – Jan Sýkora The Military History Institute's Museums publications in 2016	1/114
Pavel Kreisinger General Staff Colonel Jan Kříček (1901–1961)	4/70	Marěk Filer A hundred years of Zborov in Czech literature and the press	2/120
Jiří Rajlich Warrant Officer Eugen Bönsch (1897–1951)	1/38, 2/45, 3/47	Jaroslav Hreha Reconstruction of the Memorial of the American Airmen in Hrdlovec u Duchcova	4/126
Jiří Suchanek Half-Forgotten Story of Brigadier General Bohumil Kapral	4/54	Tomáš Jaki – Jaroslav Laník – Zdeněk Špitálník Open air shows before the General Staff	2/123
Milan Vyhřídál General Jan Reindl's Life Story (1902–1981)	1/78	Tomáš Jaki National Pilgrimage to Zborov 1 st – 2 nd July 2017	3/107
ARTEFACTS OF THE GREAT WAR		Miroslav Khol Military History Institute and NATO Days	4/128
Jan Biederman Not Only on Cap – Badges as Small Patriotic Symbols and Cap Badges in the Austrian-Hungarian Army	3/98	Lukáš Kopecký Unveiling a commemorative plaque to General Josef Dostal and Colonel Ladislav Nedbal	1/121
Petr Blažek Christmas in the Trenches	4/84	Leos Krejča 17 th Conference of Conflict Studies Working Group New Regimental Museums	3/121 3/122
Ilona Krbová The Czech Artist Josef Váchal on the Isonzo Front	2/100	Tomáš Kykal The Central Records of soldiers killed, deceased and missing in action in WW1	1/116
Zdeněk Polák – Roman Rezníček „Ohne Kampf kein Kampf“	1/94	Jaroslav Laník 100 Years of Missiles - Open Air Exhibition Conference on the War Year 1917	3/133 4/119
Jan Sýkora The Great War in Clouds, 1917 – Bloody Ferret	4/96	Ivo Peljoch – Jiří Plachý Tank Museum Evolving Imperial War Museum Duxford	2/128 4/129
Zdeněk Špitálník Headwear of the Czechoslovak legions in Russia 1914–1920	2/108	Ivo Peljoch The Military Museums Calgary Musée Royal de l'Armée et d'Histoire Militaire Checkpoint Charlie Heeresgeschichtliches Museum Wien	2/133 3/113 4/136 4/138
ARTEFACTS OF THE GREAT WAR – ZBOROV		Jiří Plachý The exhibition "The Death Transport Litoměřice – Velešín" North Africa Campaign 1940–1942 Museums of 20 th Century History in Warsaw The Milan Rastislav Štefánik Museum in Kolarška Evening of Discussion on Resistance Movement at Nation's Memory Institute in Bratislava Polish Museum of Coastal Defence in Hel The Museum of the 4 th Podhale Rifles Regiment in Cieszyn Newly Found Grave of Private Josef Dražil	1/120 1/126 2/138 3/110 3/112 3/117 3/119 3/120
FROM MUSEUM LIFE			
Michal Burian Military History Institute in the Year 2017 or in other words farewell to Zbékov	2/96		
Military History Institute's Exhibitions in 2017	4/108		
Miroslav Khol Air Museum Kbely at the end of 2016 and start of 2017	1/104		
Jindřich Plešcher		The New Memorial Plaque in Wormhout	
The Military History Institute participating at the V. International Conference on Oral History in Brno	1/127		
Karel Straka 121 The historian Jan Kuklík awarded in memoriam the Golden Linden Decoration of Minister of Defence Golden Linden award for the prominent historian of anti-Nazi resistance	2/121 2/127		
Prokop Tomek The Conference "The Allied Occupation of Germany Revisited"	1/125		
OBITUARIES		REVIEW	
Imrich Gabliech (1915–2016)	1/136	Vladimír Dolinský Jan Skramoušský: Mýtus mrtvého kráka	1/145
Jehuda Parma (1922–2016)	1/141		
Milko Janček (1927–2017)	2/143		
Bědřich Uitz (1920–2017)	2/148		
Juraj Strauss (1914–2017)	3/145		
Medaev Boris (1914–2017)	3/146		
Arvid Zivak (1942–2017)	3/148		
Jaroslav Klemes (1922–2017)	3/147		
Arnold Polák (1923–2017)	4/142		
David Maltenyl Jiří Rajlich: S indliem na letounu. Stihací pilot Otto Hanzlíček (1911–1940).	1/147		
Jaroslav Laník Vladimír Francov: Československé zbraně ve světě. V míru i za války. Klaus Storkmann: Gemeinsame Solidarität. Militärbeziehungen und Militärhilfen der DDR und die „Dritte Welt“	1/148 2/149		
Pavel Jakubec Rasmus Gleseth – Morten Nordhagen Ottosen: Experiences of War and Nationality in Denmark and Norway, 1807–1815.	1/149		
Jan Kalous Ivo Peljoch – Prokop Tomek: Okupace 1968 a její oběti. Nové pohledy na invazi armád Varšavské smlouvy do Československa roku 1968, počátek okupace a její oběti.	4/148		
Zdeněk Munzar Radek Fukala: Konec zimního království a poslední ohniská odporu	4/147		
Petr Nouza David French: The British Way in Counter-Insurgency, 1945–1967	4/147		
Jiří Plachý Jiří Friedl: General Karel Lukáš. Životní příběh severomoravského rodáka.	1/151		
Jan Šach Andreas Wiedemann: „Pojď s námi budovat políranců!“. Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952	3/150		
Prokop Tomek Lenka Štrádalová: Einsatzgruppe H. Působení operáční skupiny Einsatzgruppe H v Slovensku 1944/1945 a posléze trestní stíhání jejích příslušníků. Petr Kaňák – Jiřina Dvořáková – Zdenka Jurová: Československá rozvědka a Práské jaro Petr Orság: Mezi realitou, propagandou a mýty. Československá eslová média v západní Evropě v letech 1968–1989.	2/148 2/150 4/145		
Jan Zmr Mark C. Yergler – Ignacio Arrondo: Tatenkopi. The Structure, Development and Personalities of the 3. SS-Panzer Division	4/144		
BOOKS		MISCELLANEA	
	3/150		2/145, 3/144
SECRET TREASURES OF OUR COLLECTION		HaV – 4/2017	
	1/152, 2/151, 3/151, 4/149		

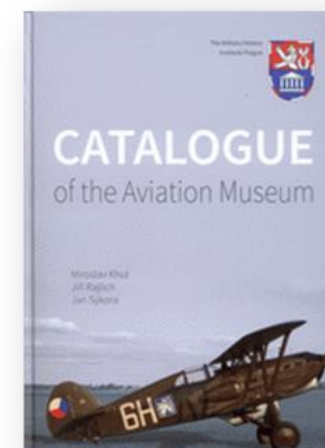
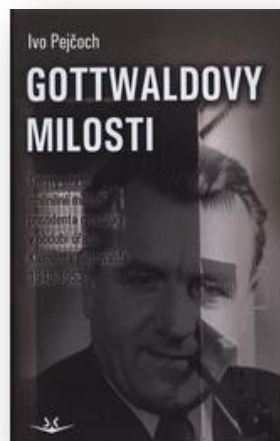
9 VYDAVATELSKÁ ČINNOST

9.1 SAMOSTATNÉ PRÁCE A STUDIE (VÝBĚR)

- Tomáš JAKL, *Zborov 2. července 1917 – den zrodu armády*. Ministerstvo obrany ČR, Praha 2017. ISBN 978-80-7278-462-2.
- Miroslav KHOL – Jiří RAJLICH – Jan SÝKORA: *Catalogue of the Aviation Museum*. Prague: The Ministry of Defence of the Czech Republic – The Military History Institute Prague, 2017. ISBN:978-80-7278-716-6.
- Jaroslav LÁNÍK, Tomáš KYKAL a kol. *Léta do pole okovaná 1914–1918. Svazek II., 1915 – noví nepřátelé, nové výzvy*. Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, Praha 2017. ISBN:978-80-7278-715-9.
- Ivo PEJČOCH, Prokop TOMEK, *Okupace 1968 a její oběti: nové pohledy na invazi armád Varšavské smlouvy do Československa roku 1968, počátek okupace a její oběti*, Praha: Vojenský historický ústav, 2017. ISBN:978-80-7278-699-2.
- Ivo PEJČOCH, *Kolaboranti a váleční zločinci na pražském popravišti, Osoby, popravené v Praze v průběhu retribučních procesů 1945-1948*. Cheb: Svět křídel, 2017. ISBN:978-80-7573-022-0.
- Ivo PEJČOCH, *Proudová letadla druhé světové války*. Cheb: Svět křídel, 2017. ISBN:978-80-7573-024-4.
- Ivo PEJČOCH, *Protiletadlová obrněná vozidla, Samohybná protiletadlová děla a nosiče protiletectvých raketových střel*. Cheb: Svět křídel, 2017. ISBN:978-80-7573-017-6.
- Ivo PEJČOCH, *Cyklistické jednotky československé armády*. Cheb: Svět křídel, 2017. ISBN:978-80-7573-009-1.
- Ivo PEJČOCH, *Gottwaldovy, milosti, Tresty smrti změněné milostí prezidenta republiky v období úřadu Klementa Gottwalda*, Cheb: Svět křídel, 2017. ISBN:978-80-7573-008-4.
- Ivo PEJČOCH a kolektiv, *Svět tanků*. Brno: Extra Publishing, s.r.o., 2017. ISBN:978-80-7525-130-5.
- Jiří RAJLICH: *Peruť 312 čili No 312 (Czechoslovak) Fighter Squadron*. Úvodní studie ke knize Ladislava Sitenského *Peruť 312*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN:978-80-204-4627-5.
- KAREŠ, Marcel a RAJLICH, Jiří. *Curych 1937: účast československých letců na IV. mezinárodním leteckém mítinku v Curychu v roce 1937*. Praha: Mladá fronta, 2017. ISBN 978-80-204-4674-9.

- Karel STRAKA, *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939*. Zpravodajské ústředí. Praha: Vojenský historický ústav, 2017. ISBN:978-80-7278-709-8.
- Karel STRAKA, *Divizní generál Stanislav Čeček: příliš krátký život na velký úděl*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-726-5.
- MASAŘÍK, František a TOMEK, Prokop, ed. *Tábor nucené práce Mírov*. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2017. ISBN 978-80-7278-724-1.
- TIGRID, Pavel a TOMEK, Prokop, ed. *Volá Londýn: ze zákulisí československého vysílání z Londýna*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2017. ISBN 978-80-87912-79-9.
- KOLEKTIV, *Osudy odvážných*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, Vojenský historický ústav Praha, 2017. ISBN:978-80-7278-718-0.





9.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR)

- Jaroslav BERÁNEK, Ranění: Konflikt, ztráty a zdravotní péče. *Historie a vojenství* 2017, č. 1, s. 128.
- Jaroslav BERÁNEK, Válka ve slunné krajině: Britové v Itálii 1917–1918. *Historie a vojenství* 2017, č. 1, s. 132.
- Jaroslav BERÁNEK, Emma Hamilton: Svůdnice a celebrita. *Historie a vojenství* 2017, č. 1, s. 134.
- Jaroslav BERÁNEK, 100 let Imperiálního válečného muzea. *Historie a vojenství* 2017, č. 2, s. 142.
- Jaroslav BERÁNEK, Gerhard Richter v Praze. *Historie a vojenství* 2017, č. 2, s. 144.
- Jaroslav BERÁNEK, Sargent: Akvarely. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 124.
- Jaroslav BERÁNEK, Wyndham Lewis: Život, umění, válka. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 126.
- Jaroslav BERÁNEK, Stíny války: Fotografie Rogera Fentona z Krymu. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 130.
- Jaroslav BERÁNEK, Národní armádní muzeum v Chelsea opět otevřeno. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 134.
- Jaroslav BERÁNEK, Válka v bahně. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 140.
- Jaroslav BERÁNEK, Portréty básníků první světové války. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 142.
- Jaroslav BERÁNEK, Nekrolog: Arnošt Polák. *Historie a vojenství* 2017, č. 4, s. 142.
- Michal BURIAN, Muzejní publikace VHÚ v roce 2016. *Historie a vojenství* 2017, č. 1, s. 114-116.
- Michal BURIAN, Miroslav Žálek (1947-2017) / Michal Burian. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 146.
- Michal BURIAN, Výstavní činnost VHÚ v roce 2017, aneb loučení se Žižkovem. *Historie a vojenství* 2017, č. 2, s. 96-97.
- Michal BURIAN, Výstavní činnost VHÚ v roce 2017. *Historie a vojenství* 2017, č. 4, s. 108-109.
- Tomáš JAKL, Adolphe Brezet a jeho Corps de Tirailleurs v roce 1914. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 20.
- Tomáš JAKL, Národní pouť ke Zborovu 1. – 2. července 2017. *Historie a vojenství* 2017, č. 3, s. 107.
- Tomáš JAKL, Open-air výstavy před generálním štábem. (s J. Láníkem a Z. Špitálníkem). *Historie a vojenství* 2017, č. 2, s. 123.
- Tomáš JAKL, Kolesový parník Burjat. *Hobby historie* 40, r. 8 (2017), č. 4, s. 40–41.
- Tomáš KYKAL, Centrální evidence padlých, zemřelých a nezvěstných vojáků z první světové války. *Historie a vojenství* 2017, č. 1, s. 116.
- Marek FIŠER, Tomáš KYKAL, Zdeněk MUNZAR, Digitální studovna MO ČR – zpřístupnění pramenů a literatury k dějinám první světové války. In: *Léta do pole okovaná 1914–1918. Svazek II., 1915 – noví nepřátelé, nové výzvy.* (Ed.) Jaroslav Láník, Tomáš Kykal a kol. Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, Praha 2017, s. 499–511.
- Tomáš KYKAL, Verlorene Söhne? Die Tschechen an der Südwestfront und die Tschechoslowakische Legion in Italien im Jahre 1917. In: *Annali. Museo Storico Italiano della Guerra* n. 25–2017, Museo Storico Italiano della Guerra, Rovereto.

- Jindřich MAREK, Kalvárie malého rozvědčíka: Ferdinand Blocký (1911-1944) / Jindřich Marek. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko Roč. 66, č.2 (2017), s. 145-146.
- Ivo PEJČOCH, Českoslovenští legionáři důstojníky vládního vojska I. část, Historie a vojenství 2017, č. 1, s. 4-17.
- Ivo PEJČOCH, Jehuda Parma (1922-2016), Historie a vojenství 2017, č. 1, s. 141-143.
- Ivo PEJČOCH, Českoslovenští legionáři důstojníky vládního vojska II. část, Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 22-35.
- Ivo PEJČOCH, Jiří PLACHÝ. Tank Museum Bovington, Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 128-132.
- Ivo PEJČOCH, The Military Museums Calgary, Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 133-137.
- Ivo PEJČOCH, Musée Royal de l'Armée et d'Histoire Militaire, Historie a vojenství 2017, č. 3, s. 113-117.
- Ivo PEJČOCH, Bajka-loutkové divadlo československých jednotek na Středním východě, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 28-35.
- Ivo PEJČOCH, Českoslovenští legionáři důstojníky vládního vojska II. část, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 22-35.
- Ivo PEJČOCH, Jiří PLACHÝ. Imperial War Museum Duxford, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 129-135.
- Ivo PEJČOCH, Checkpoint Charlie, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 136-137.
- Ivo PEJČOCH, Checkpoint Charlie, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 138-141.
- Ivo PEJČOCH, Major Jan Pulkrábek-vězeň policejní věznice gestapa v Terezíně ve světle vlastních vzpomínek, Historie a vojenství 2017, Tereziánské listy 2017, č. 45, s. 76-91.
- Ivo PEJČOCH, Obrněný transportér M59, Hobby Historie 2017, č. 37, s. 30-3.
- Ivo PEJČOCH, Československé cyklistické vojsko a jeho organizační vývoj, Hobby Historie 2017, č. 37, s. 76-80.
- Ivo PEJČOCH, Britský supertěžký tank TOG, Hobby Historie 2017, č. 38, s. 30-3.
- Ivo PEJČOCH, Sovětský tank T-64, Hobby Historie 2017, č. 39, s. 24-29.
- Ivo PEJČOCH, Samohybná děla Sexton a Yeramba, Hobby Historie 2017, č. 40, s. 30-33.
- Jiří PLACHÝ, Agent TOR – špion, který prozradil tajemství „dne D“. Česká stopa v boji o uchování tajemství invazních plánů Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 36–53.
- Jiří PLACHÝ, Proces s Hansem Krebsem, Ernstem Kundtem a spol. (1946–1947). In: Karel SCHELLE – Jaromír TAUCHEN (eds.), Encyklopedie českých právních dějin, VIII. svazek, vyd. Aleš Čeněk, Ostrava 2017, s. 581–586.
- Jiří PLACHÝ, Two journeys to the gallows. Life stories of members of the Prague Gestapo Wilhelm Wollner and Friedrich Dennert Behind the Iron Curtain, 4, 2016, s. 138–151. (vyšlo 2017)
- Ivo PEJČOCH – Jiří PLACHÝ, Hrdelní procesy s padělateli potravinových lístků. Paměť a dějiny, 4, 2016, s. 49–58. (vyšlo 2017)
- Jiří PLACHÝ, Jak StB hledala a (ne)našla lidické děti. Paměť a dějiny, 3, 2017, s. 58–67.
- Jiří PLACHÝ, „Hodlá sloužiti i nadále [...]“ – říčanský rodák Jan Šebek v československém zahraničním odboji. Brno v minulosti a dnes, 29, 2016, s. 245–264, 489. (vyšlo 2017)
- Ivo PEJČOCH, Jiří PLACHÝ, Tank Museum Bovington, Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 128-132.
- Ivo PEJČOCH, Jiří PLACHÝ, Imperial War Museum Duxford, Historie a vojenství 2017, č. 4, s. 129-135.

- Jiří RAJLICH, Imrich Gablech (1915-2016). Historie a vojenství 2017, č. 1, s. 136-140,
- Jiří RAJLICH – Marcel KAREŠ: Curych 1922 a 1927 – účast československých letců. Hobby Historie, č. 38 (2017), s. 18-26.
- Jiří RAJLICH, Cheb – 100 roků od vzniku prvního vojenského letiště v českých zemích. Hobby Historie č. 39 (2017), s. 4-23.
- Jiří RAJLICH, Šikovatel Eugen Bönsch (1897-1951). Rakousko-uherské stíhací eso z Krkonoš. 1. část, Historie a vojenství 2017, č. 1, s. 38-77, 2. část, Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 45-95, 3. část, Historie a vojenství 2017, č. 3, s. 39-87.
- Jan ČADIL – Jiří RAJLICH, Generál nebe zpět na obloze. Pocta nejen generálu Peřinovi. Letectví a kosmonautika Ročenka 2017 – Vzdušné síly Armády České republiky/Czech Air Force Yearbook 2017, s. 52-56.
- Jiří RAJLICH, Gen. Imrich Gablech – uczestnik kampanii wrześniowej. Gapa – Lotniczy magazyn historyczny č. 21 (2017), s. 76-83.
- Jiří RAJLICH, Wellington L7844 skončil u Oosterwolde aneb první německý „radarový“ sestřel. Hobby Historie č. 40 (2017), s. 6-17.
- Karel STRAKA, Prezident republiky Edvard Beneš a československá branná moc v jubilejním roce 1937. Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 4–21.
- Jan ŠACH, Vznik jednotného velitelského orgánu letectva a PVOS v roce 1957. Hobby Historie číslo 37, ročník 8, 2017.
- Prokop TOMEK, Státní bezpečnost a Střední skupina sovětských vojsk v ČSSR. Historie a vojenství 2017, č. 1, s. 24-37.
- Prokop TOMEK, Snahy Západu o získání tajemství MiGu-15 a československé souvislosti. Historie a vojenství 2017, č. 2, s. 36-44.
- Prokop TOMEK, Akce Krkonoše: československé vojenské souvislosti polské krize. Historie a vojenství 2017, č. 3, s. 4-19.
- Prokop TOMEK, Vytváření branného národa v Československu. Jednotný systém branné výchovy obyvatelstva v letech 1971-1989. Securitas Imperii 30 (1/2017), s. 202-223.
- Prokop TOMEK, Peter Jašek (ed), Reflexe vysílání RFE jako spojení mezi domovem a exilem. In: Politický exil z krajín strednej a východnej Európy. Ústav pamäti národa Bratislava 2017.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY

NÁZEV

Vojenský historický ústav Praha

užívaná zkratka VHÚ Praha

ADRESA

Vojenský historický ústav Praha

U Památníku 2

130 05 Praha 3

Armádní muzeum Žižkov

U Památníku 2

130 05 Praha 3 – Žižkov

Letecké muzeum Kbely

Mladoboleslavská ul.

190 00 Praha 9 – Kbely

Vojenské technické muzeum Lešany

Lešany u Týnce nad Sázavou

257 42 Týnec nad Sázavou

ZŘIZOVATEL

Česká republika – Ministerstvo obrany

Tychonova 1
160 00 Praha 6

ZŘÍZENÍ

Vojenský historický ústav Praha zřízený výnosem MNO-hl. štáb čj. 166/4. oddělení 1945/čj.6/VUV-1945/ navazuje na činnost Památníku Odboje zřízeného nařízením ministerstva národní obrany čj. 22401 ze dne 4. května 1919 pod protektorátem prezidenta T. G. Masaryka a na činnost Československého válečného musea zřízeného výnosem ministerstva národní obrany čj. 107.703/7 ze dne 1. října 1920.

ŘEDITELSTVÍ

Telefon: +420 973 204 900 – sekretariát ředitele
Fax: +420 222 541 308
E-mail: museum@army.cz

ODDĚLENÍ PRO STYK S VEŘEJNOSTÍ

Telefon: +420 973 204 925, +420 973 204 951, +420 973 204 989

OBJEDNÁVKY KOMENTOVANÝCH PROHLÍDEK PRO ŠKOLY

Telefon: +420 973 204 951 nebo +420 973 204 925
E-mail: historikon@seznam.cz

SPRÁVNÍ RADA PRO VYŘIZOVÁNÍ VÝVOZNÍCH POVOLENÍ, ZÁPŮJČEK, DARŮ ČI VÝKUPŮ

Telefon: +420 973 204 903

KNIHOVNA VHÚ PRAHA

Půjčovna: +420 973 215 544

Fax: +420 973 215 917

E-mail: knihovna@vhu.cz

ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Telefon: +420 973 204 941

ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Telefon: +420 973 204 924

LETECKÉ MUZEUM KBELY

Telefon: +420 973 207 500

VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Telefon: +420 973 296 161